

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra romanistiky

Iva Bočková

Diccionario de americanismos

Léxico mestizo: C, CH, D, E, G, H, I, J, K, L, LL

Diplomová práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Olomouc 2013

Čestné prohlášení:

Já, Iva Bočková, čestně prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů, a elektronická verze práce se shoduje s její verzí vytištěnou.

V Olomouci dne

.....

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem těm, kteří mi pomáhali při zpracování práce, především děkuji Prof. PhDr. Jiřímu Černému, CSc. za odborné a trpělivé vedení diplomové práce.

1. Índice

1. Índice	1
2. Introducción	2
3. Abreviaturas	3
4. Diccionario de Léxico mestizo	5
4. 1. C	5
4. 2. CH	24
4. 3. D	42
4. 4. E	43
4. 5. G	43
4. 6. H	44
4. 7. I	44
4. 8. J	45
4. 9. K	47
4. 10. L	47
4. 11. LL	49
5. Comentario	53
6. Conclusión	63
7. Annotation	64
8. Anotace	65
9. Bibliografía	66
10. Anexo	67

2. Introducción

El tema de mi tesina es el Léxico mestizo de Bolivia. Se trata de las palabras que provienen principalmente del quechua o del aimará pero también hay palabras cuyas partes provienen del español o del portugués. Se puede decir que ya son las palabras adaptadas al español, eso se puede ver por ejemplo en la pronunciación o en la gramática.

Creo el diccionario del léxico mestizo que pertenece al Diccionario de americanismos. Como modelo me sirve *Léxico Mestizo. Diccionario de préstamos del quechua al castellano boliviano, Presencia del quechua en el castellano boliviano* de Carlos Coello Vila. Coello Vila es profesor emérito de la Universidad de Lexicografía y otros Estudios Lingüísticos, también es coordinador del Área andina del Diccionario Académico de Americanismos de la Asociación de Academias de la Lengua Española.

Mi trabajo se dedica a la traducción del español al checo y a la búsqueda de los equivalentes checos más exactos de los artículos de las letras C, CH, D, E, G, H, I, J, K, L y LL. Esas letras forman casi la mitad de aproximadamente 2500 vocablos del diccionario de Coello Vila. Puedo decir que C y CH forman dos tercios de mi trabajo. Se trata de las palabras tanto enciclopédicas como de la vida cotidiana boliviana. Los términos son de la agricultura, de la minería, de la cultura, de los deportes y juegos, luego son los nombres de la comida, de la fauna y flora. También aparecen las expresiones que representan el aspecto y el carácter de las personas, luego las palabras de las acciones de la vida cotidiana y las palabrotas. Los artículos no son solamente los substantivos pero también aparecen los adjetivos, adverbios, verbos, interjecciones y locuciones.

El tema del léxico mestizo me parece muy interesante y también muy útil porque se trata del vocabulario que es actual y no sólo en Bolivia se usa diariamente. Por desgracia, no existen muchos diccionarios de americanismos especializados al este tema. En la mayoría de los casos las expresiones del léxico mestizo no están en los diccionarios o no son muy precisos y por eso me parece muy útil hacer este tema. Así conocí muchas cosas nuevas y también aprendí nuevas palabras de todo tipo.

Mi tesina consta del resumen de las abreviaturas que aparecen en el trabajo, luego de la elaboración del diccionario del Léxico mestizo y del comentario de la traducción. También añadí el anexo que incluye las imágenes de la fauna y flora de Bolivia, de la típica comida y de los instrumentos musicales. Para el trabajo utilicé los diccionarios y también distintas páginas del web que me ayudaron mucho para buscar la traducción más exacta de las expresiones.

3. Abreviaturas

adj. – adjektivum

adv. – adverbium

aim. – aimarština (aymarština)

alt – altiplano

Bn – Beni

Bol – Bolívie

Cbb – Cochabamba

citosl. – citoslovce

Chuq – Chuquisaca

f. – femininum

hanl. – hanlivý výraz

humor. – humoristický výraz

intr. – intranzitivní sloveso

keč. – kečuánština

lid. – lidový výraz

LM – Léxico Mestizo

LP – La Paz

llan – llanos

m. – maskulinum

Or – Oruro

pl. – plurál

Pn – Pando

port. – portugalština

Pt – Potosí

StaCr – Santa Cruz

stud. slang – studentský slang

subst. – substantivum

Syn. – synonyma

šp. – španělština

Tj – Tarija

tr. – tranzitivní sloveso

vall – valles

Valleg – Valle Grande

Var. – varianta

venk. – venkovský výraz

zvl. – zvláště

zvrat. – zvrtné sloveso

4. Diccionario de Léxico mestizo

4. 1. C

caca¹, m/f., lid. (← keč. *khaka*) (1) (Bol: alt/vall): koktal, koktavý člověk; ■ Syn.: *caco*; (LM).

caca², m/f., lid. (← keč. *k'aka*, „špína na kůži“) (1) f. (Bol: Cbb, Pt): špína na obličeji, krku, na rukách nebo nohách; (2) m/f., hanl. (Bol: Cbb/Pt): člověk s hrubou špinavou pokožkou; (3) ~ **uya**, viz: *uya*; (LM).

cacha¹, adj/subst. (← keč. *k'acha*, „hezký, sympatický“) (1) ~ **bola**¹, lid. (Bol): prost'áček, naivka, mamlas, mouchy snězte si mě; ■ Syn.: *aopado, cotoso, cotudo, opa, opa parado, opa zapallo, opete, oponcio, taca uma, tacalo, tapa*², *tapalo, waca bola(s), wayra levas, aburrado, acopaibado, almailanas, azonzado, cabezón, calzonazo, gilado, gilberto, gilorio, menso, sonso*; (2) ~ **bola**², lid. (Bol): bezstarostný člověk; ■ Syn.: *llasa bola(s), waca bola(s)*; (3) ~ **mozo**, lid., humor. (Bol: alt/vall): dobře vypadající člověk; (LM).

cacha², m. (← keč. *kachay*, „poslat“) (1) (Bol): poslíček; ► mladík, který roznáší úřední poštu a vykonává jednoduché práce; ■ Syn.: *chasqui, mensajero*; (2) **chaqui** ~ , lid. (Bol: vall): poslíček nesoucí vzkaz; (LM).

cachacharse, zvrat., lid. (← keč. *k'achachay*, „zdobit“) (1) (Bol: LP): upravit se, zkrášlit se; ► zvl. o ženách; (LM).

cachaña, f., i citosl., lid. (← keč. *kachaña*, „ploužit se“) (1) f. (Bol: alt/vall): klička; ► ve fotbale; ■ Syn.: *amague, gambeta, gambeteada, gambeteo*; (2) f. (Bol: alt/vall): uhnutí, vyhnutí se protivníkovi; ► v některých sportech; (3) f. (Bol: alt/vall): uhnutí tělem; ► v některých dětských hrách; (4) citosl. (Bol: Valleg): ale jdi!, neříkej!; ► vyjadřuje nedůvěru; (LM).

cachañador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *kachaña*) (1) (Bol): hráč, který se vyhýbá protivníkům pomocí úhybů a kliček; ► ve fotbale; ■ Syn.: *gambeteador, gambetero*; ■ Var.: *cachañeador*; (LM).

cachañeador, -ra, adj/subst. (← keč. *kachaña*) viz: *cachañador, -ra*; (LM).

cachañar, tr/intr., lid. (← keč. *kachaña*) (1) intr. (Bol): kličkovat, aby ostatní nevzali hráči míč; ► ve fotbale; ■ Syn.: *gambetear*; (2) tr. (Bol): kličkovat; ► ve fotbale; ■ Syn.: *gambetear*; (LM).

cacharpa, f., lid. (← keč. *kacharpa*, „bezenné věci“) (1) (Bol: alt/vall): použitá věc, krám; ■ Syn.: *cacharro*; (2) (Bol: alt/vall): cetka, tretka; ■ Syn.: *baratija*; (LM).

cacharpari, m., lid. (← keč. *kacharpariy*, „spěšně se rozloučit“) viz: *cacharpaya*; (LM).

cacharpaya, f., lid. (← keč. *kacharpayay*) (1) (Bol: alt/vall): zábava na závěr karnevalu; ■ Syn.: *cacharpayada*; ■ Var.: *cacharpari*; (2) (Bol: alt/vall): večírek na rozloučenou (před cestou); ■ Syn.: *cacharpayada*; (3) (Bol: alt/vall): poslední tanec večera; ■ Syn.: *cacharpayada*; (4) **alma** ~ (Bol: Pt): slavnost na závěr Dušiček; ■ Syn.: *alma despachu*; (LM).

cacharpayada, f., lid. (← keč. *kacharpayay*) (1) (Bol: alt/vall): zábava na závěr karnevalu; viz též *cacharpaya*; (2) (Bol: alt/vall): večírek na rozloučenou (před cestou); ■ Syn.: *cacharpaya*; (3) (Bol: alt/vall): slavnost na závěr Dušiček; viz též *cacharpaya*; (LM).

cacharpayar, intr., lid. (← keč. *kacharpayay*) (1) (Bol: alt/vall): slavit konec karnevalu; (2) (Bol: alt/vall): slavit na večírek na rozloučenou (před cestou); (3) (Bol: alt/vall): slavit konec Dušiček; (LM).

cacharpear, tr/intr., lid. (← keč. *kacharpa*, „bezenné věci“) (1) tr. (Bol): schovávat staré, nepotřebné věci; (2) intr. (Bol: vall): prodat staré věci; (LM).

cacharpearse, zvrat., lid. (← keč. *k'acha*, „hezký“) (1) (Bol: vall): vyparádít se; (LM).

cacharpero, -ra, m/f. (← keč. *kacharpa*, „bezenné věci“) (1) lid. (Bol: llan): řezník; (2) (Bol): vetešník; (LM).

cachida, f., lid. (← keč. *khachuy*, „kousat, žvýkat“) viz: *cachuda*; (LM).

cachilo, -la, adj/subst., lid., hanl. (← keč. *qhachilu*) (1) m/f. (Bol: alt/vall): člověk posedlý sexem; ■ Syn.: *achala, arrecho, potro*; (2) m/f. (Bol: alt/vall): člověk nebo zvíře, který se lehce vzruší; ■ Syn.: *achala, arrecho, potro*; (3) adj. (Bol: alt/vall): vzrušený; ■ Syn.: *achala, arrecho, potro*; (LM).

cachina, f., lid. (← keč. *qhachina*) (1) (Bol: Tj): palička; ► používá se při pražení obilí nebo kávy; (LM).

cachinchar, tr., lid. (← keč. *kachichay*, „solit“) (1) (Bol: Tj): dochutit jídlo; (LM).

cachir, tr. (← keč. *khachuy*, „kousat, žvýkat“) viz: *cachur*; (LM).

cachiri, m. (← keč. *kacha* „nařizený, poslaný“; ← aim. *-iri*, „věnuje se čemu“) (1) (Bol: Or/Pt): pomocník střelmistra; ■ Syn.: *chasquiri*; (LM).

cachocara, f., i adj., lid. (← aim. *qachu* „samice“; ← keč. *qara*, „kůže“) (1) (Bol: alt): žena, která nedělá domácí práce nebo ji nebaví; ■ Syn.: *orcochi*; (LM).

cachu, subst. (← keč. *q'achiy*, „rozdobit“) (1) ~ **chupe**, viz: *chupe*; (LM).

cachuda, f., lid. (← keč. *khachuy*, „kousat, žvýkat“) (1) (Bol: alt/vall): ukousnutí; ■ Syn.: *cachunazo, canchón²*; ■ Var.: *cachida*; (LM).

chachunazo, m., lid. (← keč. *khachuy*) (1) (Bol: vall/Valleg): ukousnutí; viz též *cachuda*; (LM).

cachunear, tr., lid., venk. (← keč. *khachuy*) (1) (Bol: alt/vall): kousat, žvýkat; ■ Syn.: *cachur*; (LM).

cachur, tr., lid. (← keč. *khachuy*) (1) (Bol: alt/vall): kousat, žvýkat; viz též *cachunear*; ■ Var.: *cachir*; (LM).

caco, m/f., lid. (← keč. *khaka*) (1) (Bol: alt/vall): koktal, koktavý člověk; viz též *caca¹*; (LM).

cazor, tr., lid. (← keč. *qhaquy*, „třít, mnout“) (1) (Bol: alt/vall): natírat mastí bolavé svaly; ■ Syn.: *cacorar, quitur, quiturar*; (2) (Bol: alt/vall): prát v rukách; ■ Syn.: *cacorar, quitur, quiturar*; (LM).

cazorada, f., lid. (← keč. *qhaquray*, „rychle třít“) (1) (Bol: alt/vall): natírání bolavých svalů mastí; (2) (Bol: alt/vall): praní v rukách; (LM).

cacorar, tr., lid. (← keč. *qhaquray*) (1) (Bol: alt/vall): natírat mastí bolavé svaly; viz též *cacor*; ■ Var.: *jacorar*; (2) (Bol: alt/vall): prát v rukách; viz též *cacor*; (3) (Bol: alt/vall): hníst těsto; (LM).

cacoso, -sa¹, adj/subst., lid. (← keč. *k'aka*, „špina na kůži“) (1) (Bol: Cbb/Pt): špindíra; ■ Syn.: *chichoso, chijlloso, cocinero*; (LM).

cacoso, -sa², adj., lid. (← keč. *khaka*, „koktavý člověk“) (1) (Bol: alt/Tj): koktavý; (LM).

caj, m., i citosl., lid. (← keč. *q'aq*) (1) citosl. (Bol: alt/vall): rup; ► při prasknutí dřeva; (2) **un** ~, m. (Bol: alt/Cbb): hlt; (LM).

cajcha, m/f. (← keč. *q'ajchay*, „bičovat“) (1) f., lid. (Bol): hra podobná squashi; ► hraje se bez rakety, míč se odráží rukou; ■ Syn.: *pelota de mano, pelota frontón*; ■ Var.: *cajchi*; (2) f., lid. (Bol: LP): hra podobná baseballu; ► hraje se bez pálky, hadrový míč se odráží rukou; ■ Var.: *cajchi*; (3) m., hanl. (Bol: Cbb/LP): masturbace; (4) m. (Bol: Pt): práce načerno v dolech; ► od sobotní noci do pondělního rána; (5) m. (Bol: Or/Pt): práce na vlastní riziko; (6) m. (Bol: Or/Pt): horník; (7) m. (Bol: Or/Pt): signalista těžby, lokomotivář; (8) ~ **chupa**, viz: *chupa*; (9) **hacerse la ~¹**, hanl. (Bol: LP): masturbovat; ■ Syn.: *hacerse la paja*; (10) **hacerse la ~²**, lid., humor. (Bol: Cbb/Pt): vysmívat se; (LM).

cajchadera, f., lid. (← keč. *q'ajchay*) (1) (Bol: Cbb/Pt): bič, karabáč; (LM).

cajchador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *q'ajchay*) (1) (Bol): násilník; ► zmrská bičem dítě za trest; ■ Syn.: *wasqueador, chicoteador, cuereador*; (LM).

cajchala, f., hanl. (← keč. *q'aqchay*) (1) (Bol): prostitutka; ■ Syn.: *cajchilla, cajchona, china, cola, quenchona, pampa warmi, achulupada, arrabalera, baticola, chilena, flauta, pesetera, prosti, prostíbula*; (LM).

cajchar, tr., lid. (← keč. *q'aqchay*) (1) (Bol: alt/vall): zmrskat bičem nebo řemenem; (2) (Bol: alt/vall): zmrskat dítě za trest; ■ Syn.: *wasquear, dar wasca, chicotear, cuerear*; (3) viz: *cajchear*; (LM).

cajchazo, m., lid. (← keč. *q'ajchay*) (1) (Bol: alt/vall): prásknutí bičem nebo řemenem; ■ Syn.: *wascazo, chicotazo, chirlazo, cuerazo*; (2) (Bol: alt/vall): plácnutí, úder; ► při míčové hře; (LM).

cajtheadura, f., lid. (← keč. *q'ajchay*) (1) (Bol): šlehnutí bičem nebo řemenem za trest; ■ Syn.: *wasca, wascazo, wasqueada, wasqueadura, wasquilla, azotada, chicoteada, chicoteadura, cuera, cuerazo, cuereadura, cueriza, garroteada, garroteadura, latigueada*; (LM).

cajchear, intr., lid. (← keč. *q'aqchay*) (1) (Bol): odpinknout, odpálit dlaní; ► při míčové hře; ■ Var.: *cajchar*; (LM).

cajchero, m. (← keč. *q'ajchay*) (1) hanl. (Bol: alt/vall): onanista; ■ Syn.: *pajero*; (2) lid. (Bol: alt): hráč hry *cajcha*; (LM).

cajchi, m., lid. (← keč. *q'ajchay*) viz: *cajcha*; (LM).

cajchilla, f., hanl. (← keč. *q'aqchay*) (1) (Bol: Valleg): prostitutka; viz též *cajchala*; (LM).

cajchir, tr., lid. (← keč. *q'aqchay*) viz: *cajchirear*; (LM).

cajchirear, tr/intr., lid. (← keč. *q'aqchay*, „bičovat“; ← aim. *-iri*, „věnuje se čemu“) (1) intr. (Bol: Cbb/Pt): dostat dobré známky; ■ Syn.: *wasquear, corchearse*; (2) tr. (Bol: Cbb/Pt): pilně studovat; ■ Syn.: *challpir, chancar, wasquear, corchearse*; ■ Var.: *cajchir*; (LM).

cajchiri, adj/subst., stud. slang (← keč. *q'aqchay*; ← aim. *-iri*) (1) (Bol): premiant; ■ Syn.: *cajcho, challpiri, wasco, wasqueador, wasquiri, corcho, machacón*; (LM).

cajcho, m., lid. (← keč. *q'aqchay*) (1) (Bol: Valleg): facka; ■ Syn.: *lacazo, tajllazo, tajlle, cachetazo, chirle, chirlazo, jawcanazo, manazo*; (LM).

cajcho, -cha, adj/subst., lid. (← keč. *q'aqchay*) (1) stud. slang (Bol: LP): šprt; ■ Syn.: *atracón*; (2) (Bol: LP): premiant; ■ viz též *cajchiri*; (LM).

cajchona, f., hanl. (← keč. *q'aqchay*) (1) (Bol: alt/vall): prostitutka; viz též *cajchala*; (LM).

cajlla, f., lid. (← keč. *k'aqlla*, „škvíra, trhlina“) (1) (Bol: Pt/Valleg/vall): prasklina ve zdi nebo ve dřevě; (LM).

cajllar, tr., lid. (← keč. *k'aqllay*, „nařezat, nalámat dřevo“) (1) (Bol: Pt/vall/Valleg): trhat, lámat, rvát; (2) (Bol: Pt/vall/Valleg): nalámat dříví; (LM).

cajlllo, m., lid. (← keč. *k'aqlla*, „škvíra, trhlina“) (1) (Bol: Valleg): krůček; (LM).

cala, adj/subst., lid. (← keč. *q'ala*, „nahý, holý“) (1) m/f., humor. (Bol: alt/Cbb): kojeneček; (2) m., i adj. (Bol: alt/vall): holobrádek; ■ Syn.: *carapelado, lampincho*; (3) adj/subst. (Bol: alt/vall): pes téměř bez srsti; (4) adj. (Bol: alt/vall): nahý nebo polonahý; ► zvl. o člověku; ■ Syn.: *calanchado, calancho, calato, calingo, cara¹, chuto, empelotado, empepado, pelado*; (5) ~ **wawa**, viz: *wawa*; (6) **estar** ~ (Bol: alt/vall): být bez peněz; ■ Syn.: *estar calancho, estar sin chala, estar sin ñawpa, estar wayra, no tener (ni) chala, no tener ni una ñawpa, no tener (ni) wayra, estar a las pailas, estar aleteando, estar en cero, estar en la (cochina) calle, estar en la vía (pública), estar limpio, estar sin (un) Cristo, estar sin (un) mango, estar sin (un) medio, estar sin (un) quinto, estar sin (un) taco(s), estar yesca, no tener ni un cinco, no tener (ni) (un) Cristo, no tener ni (un) medio, no tener ni (un) níquel, no tener (ni) (un) peso, no tener (ni) (un) quinto, no tener (ni) (un) quivo, no tener (ni) (un) taco(s), tener los bolsillos silbando*; (7) **pata** ~ (Bol: alt): bosý; ■ Syn.: *calcha, cara chaqui, patapelado, patapila*; (LM).

caladar, m., lid. (← keč. *q'ala*) (1) (Bol: Valleg): vyprahlá země, poušť; (LM).

calado, adj., lid. (← keč. *q'ala*) (1) (Bol): otevřený; ► o dámské obuvi; (LM).

calampeada, f. (← keč. *q'alampiyay*, „zbavit“) (1) lid. (Bol: alt/Cbb): setkání kamarádů, kteří se chtějí bavit a hrají na kytary; (2) (Bol: alt/vall): způsob hraní na *charango*; ► malá kytara; (LM).

calampear, intr., lid. (← keč. *q'alampiyay*) (1) (Bol: alt/vall): setkat se s kamarády a hrát na kytary; (2) (Bol: alt/vall): hrát na *charango*; (LM).

calanchado, -da, adj., lid. (← keč. *q'alanchu*, „nahý“) (1) (Bol): nahý nebo polonahý; ► zvl. o člověku; viz též *cala*; (LM).

calanchar, tr/zvrat., lid. (← keč. *q'alanchay*, „svléct“) (1) tr. (Bol: alt/vall): svléct; ■ Syn.: *calar*¹, *empelotar*, *encalatar*, *encuerar*, *pelar*, *pilunchar*; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): svléct se; ■ Syn.: *calar*¹, *empelotarse*, *encalatarse*, *encuerarse*, *pelarse*, *piluncharse*; (LM).

calancho, -cha, adj., lid. (← keč. *q'alanchu*, „nahý“) (1) (Bol: llan): nahý nebo polonahý; ► zvl. o člověku; viz též *cala*; (2) **estar** ~ (Bol: alt/vall): být bez peněz; viz též *estar cala*; (LM).

calapurca, f., lid. (← aim. *qala*; „kámen“; ← keč. *p'urka*, „vařený na žhavém kameni“) (1) (Bol: Chuq/Pt): polévka, vývar nebo čiča, které se ohřívají na horkých kamenech; ■ Syn.: *calapurcada*, *calapari*; (LM).

calapurcada, f., lid. (← aim. *qala*; ← keč. *p'urka*) (1) (Bol: Pt/vall/Valleg): polévka, vývar nebo čiča, které se ohřívají na horkých kamenech; viz též *calapurca*; (LM).

calar¹, tr/zvrat., lid. (← keč. *q'ala*, „nahý, holý“) (1) tr. (Bol: alt/vall): svléct; viz též *calanchar*; (2) tr. (Bol: alt/vall/Valleg): přijít o majetek; ► v hazardu; ■ Syn.: *pelar*; (3) zvrat. (Bol: alt/vall): svléct se; viz též *calancharse*; (LM).

calar², tr., lid. (← keč. *k'aray*, „pálení, svědění kůže“) (1) (Bol: alt/vall): dát býkovi do zadku pálivou papriku *locoto*, aby se rozzuřil; ► při koridě; (LM).

calato, -ta, adj., lid. (← keč. *q'ala*, „nahý, holý“) (1) (Bol: llan): nahý nebo polonahý; ► zvl. o člověku; viz též *cala*; (LM).

calcha, adj/subst., lid. (← keč. *qallcha*, „posekané a vyschlé obilí“) (1) f. (Bol: Valleg): kus tvrdého, seschlého sýra; (2) f. (Bol: Valleg): trocha sušeného ovoce; (3) f. (Bol: Valleg): sušená paprika, která se používá jako koření; (4) f. (Bol: Valleg): svazek kukuřice, který se po sklizni suší na slunci a dává se dobytku; (5) adj/subst. (Bol: alt/StaCr): bosý; viz též *pata cala*; (6) adj/subst. (Bol: StaCr): tulák, vandrák; (LM).

calincha, f., i adj., lid. (← keč. *qhalinchay*, „dělat lumpárny“) (1) f., i adj. (Bol): dívka, která ráda dělá klučičí věci; (2) f., i adj. (Bol: alt/vall): koketa; (3) adj. (Bol: Valleg): v říji; ► zvl. o samicích savců; (LM).

calinchar, intr. (← keč. *qhalinchay*) viz: *calinchar*; (LM).

calinchar, intr., lid. (← keč. *qhalinchay*) (1) (Bol: vall): lumpačit; ■ Syn.: *lisotear*; (2) (Bol: vall): chovat se jako malé dítě; (3) (Bol: alt/vall): koketovat; ■ Var.: *calinchar*; (LM).

calinchería, f., lid. (← keč. *qhalinchay*) (1) (Bol: vall): děláni lumpáren; (2) (Bol: vall): dětinské chování; (3) hanl. (Bol: Valleg): koketování; (LM).

calincho, -cha, adj/subst., lid. (← keč. *qhalinchay*) (1) (Bol: vall): nezbedné dítě; ■ Syn.: *chivo*, *cohetillo*, *diablo*, *frito*, *pata del diablo*; (2) (Bol: alt/vall): rozpustilý člověk; ■ Syn.: *liso*, *lisote*, *walaycho*; (LM).

calingo, -ga, adj., lid. (← keč. *q'ala*; „nahý, holý“; port. *-ingo*) (1) (Bol: Bn): nahý nebo polonahý; ► zvl. o člověku; viz též *cala*; (LM).

caluyo, m. (← keč. *qhaluyo*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): tradiční hudba; ► hraje se na kytary a tancuje se při ní v párech; ■ Var.: *kaluyo*; (LM).

callaguaya, f. (← keč. *kallawaya*, „léčitel“) viz: *callahuaya*; (LM).

callahuaya, adj/subst. (← keč. *kallawaya*) (1) m/f. (Bol): léčitel z oblasti La Paz; (2) m/f. (Bol: alt): typický andský folklórní tanec; (3) m/f. (Bol: alt): veselá skladba typická pro oblast altiplana; (4) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt): buran; ■ Syn.: *inca*, *lari*, *ojotudo*, *runa*,

tara, tata, abarcas, campestre, indiano, indio, janiwa; (5) adj., lid. (Bol): týkající se léčitelů; ■ Var.: *callaguaya, kallawayaya, kallahuaya*; (LM).

callampa, f. (← keč. *k'allampa*, „houba“) (1) lid. (Bol: alt/vall): jedlá houba; (2) hanl. (Bol: LP): penis; ■ Syn.: *jocollo, pescos, pichi¹, pichilo, ullu, wajtana, wasca, wiro, pija, plátano, verga, yuca*; (LM).

callampo, m., hanl. (← keč. *k'allampa*) viz: *callampa*; (LM).

callapear, tr/intr. (← keč. *kallapu*, „kláda na podepření“) (1) intr. (Bol: alt/vall): dát trámy jako podpěru proti závalu, vyztužit; ■ Syn.: *patachar*; (2) intr., lid. (Bol: llan): plout na voru, pramici; (3) tr., lid. (Bol: alt/vall): vyztužit strop; ■ Syn.: *apuntalar*; (4) tr., lid. (Bol: llan): uspořádat náklad na voru, pramici; (LM).

callapeo, m. (← keč. *kallapu*) (1) lid. (Bol: llan): uspořádání nákladu na voru, pramici; (2) (Bol: alt): vyztužení; (LM).

callapo, m. (← keč. *kallapu*) (1) (Bol): dřevěná výztuž v dole; (2) (Bol: llan): vor, pramice, který slouží na převoz dobytka, paliv, dřeva; ■ Syn.: *balsa*; (3) (Bol: llan): nosítka; (4) pl., lid., humor. (Bol: llan): velké boty; ■ Syn.: *canoas*; (LM).

callari, subst. (← keč. *qallariy*, „začít“) (1) ~ **aca**, viz: *aca¹*; (LM).

callcu, adj., lid. (← keč. *k'allku*, „trpký“) (Bol: alt/vall): kyselý; ► týkající se chuti ovoce; (2) (Bol: alt/vall): kvašený, zkyslý; (LM).

callpa¹, m/f., lid. (← keč. *kallpa*, „síla“) (1) (Bol: Or/Pt/vall): svalovec; (LM).

callpa², f., lid. (← keč. *qallpa*, „terén“) (1) (Bol: Or/Pt/Valleg/vall): obdělávaná půda; (LM).

callpir, tr., lid. (← keč. *q'allpiy*, „zmáčknout rukou“) (1) (Bol: Cbb/Pt/Tj): pověsit někoho; (2) (Bol: alt/vall): rozmačkat v ruce; (3) (Bol: Tj): hníst těsto; (LM).

callu, m. (← keč. *q'allu*, „plátek, krajíc“) (1) (Bol: alt/vall): salát; ► ingredience: cibule, rajče, paprika *locoto* a drobený sýr; (2) lid. (Bol: alt/vall): říznutí na tváři; ■ Syn.: *hachazo, marca*; (3) **yana** ~, lid. (Bol: Or): padouch; (LM).

calludo, -da, adj/subst., lid. (← keč. *q'alluy*, „nakrájet na plátky“) (1) adj/subst., hanl. (Bol: alt/vall): zjizvený; (2) adj. (Bol: Cbb/Pt): nakrájený na kostičky; (3) adj. (Bol: Cbb/Pt): uříznutý při sklizni; ► týkající se hlízy *oca*; ■ Syn.: *callurado*; (LM).

callur, tr., lid. (← keč. *q'alluy*) (1) (Bol: vall): oloupat; ■ Syn.: *callurar*; (2) (Bol: Cbb/Pt): nakrájet na kostičky; ■ Syn.: *callurar*; (3) (Bol: Cbb/Pt): uříznout hlízu při sklizni; ■ Syn.: *callurar*; (4) (Bol: vall): pořezat obličej; ■ Syn.: *callurar, marcar, cortajear*; (LM).

callurado, -da, adj., lid. (← keč. *q'alluray*, „rychle nakrájet na plátky“) (1) (Bol: vall): uříznutý při sklizni; ► týkající se hlízy *oca*; viz též *calludo*; (LM).

callurar, tr., lid. (← keč. *q'alluray*) (1) (Bol: vall): oloupat; viz též *callur*; (2) (Bol: Cbb/Pt): nakrájet na kostičky; viz též *callur*; (3) (Bol: Cbb/Pt): uříznout hlízu při sklizni; viz též *callur*; (4) (Bol: vall): pořezat obličej; viz též *callurar*; (LM).

camana, m/f., venk. (← keč. *qamani*, „majordomus“) (1) (Bol: vall/Valleg): zemědělec; ■ Syn.: *chacarero*; (LM).

camani, m/f., lid. (← keč. *qamani*) (1) (Bol: vall/Yungas): člověk, který suší a balí koku; (LM).

camaque, m., i citosl. (← keč. *qamaqi*) (1) m. (Bol): liška patagonská (pes horský); ► žije v oblasti And, má načervenalou nebo nažloutlou srst a měří zhruba 1 metr, živí se drobnými obratlovci a ptáky; ■ Syn.: *atoj, culpeo, pampa ano, tiwula, tío Antonio, vizorro, zorro (andino)*; (2) citosl. (Bol): potvoro!; ► o vychytralém člověku; (LM).

camili, m. (← keč. *kamachi*, „ten, který plní rozkazy“) (1) (Bol: Pt): úsekový geolog; (LM).

camuda, m/f., lid. (← keč. *khamuy*, „kousnout“) (1) f. (Bol: Pt/vall): náhodné držení tisu v ústech; ► ve hře na ropuchu; ■ Syn.: *tuti*; (2) m. (Bol: alt/Cbb): kousnutí; (LM).

canalla, f. (← keč. *khanalla*, „hliněná nádoba“) (1) lid. (Bol: Pt): hliněný hrnec používaný k pražení; (2) venk. (Bol: Pt): plivátko; (LM).

canca¹, m. (← keč. *kanka*, „pečené maso“) (1) **cuchi** ~, lid. (Bol: alt): pečeně, grilované maso; (LM).

canca², adj/subst., lid. (← keč. *k'anka*, „kohout“) (1) (Bol: alt/vall): cizinec; ► většinou světlavý Američan nebo Evropan; (2) (Bol): blondák; ■ Syn.: *choco, gringo*; (3) ~ **jeta**, humor. (Bol: alt/vall): člověk, který má protáhlou čelist; (4) **toj, toj** ~ (Bol: Tj): neobyčejný strach; (LM).

cancana, f., lid. (← keč. *kankana*) (1) (Bol: Tj/Valleg): opékač vidlička; (2) **a la** ~ (Bol: Tj): opékaný na ohni; (LM).

cancanudo, -da, adj/subst., lid. (← keč. *k'anka*, „kohout“) (1) (Bol: Tj/Valleg): člověk, který má dlouhé štíhlé nohy; ■ Syn.: *cantinudo*; (LM).

cancao, adj/subst., lid. (← keč. *k'anka*) (1) (Bol: Valleg): štíhlý člověk; ■ Syn.: *cara lawa, caspi, chala, charque, charquilo, chojro, pichitanca, silwicuro, tullu, tullu pico, banana, cigarrillo, comenunca, costilludo, flacuchento, hilo, hueso, tallarín, waliflaquito*; (LM).

cancar, tr., lid. (← keč. *kankay*, „péct maso“) (1) (Bol: alt/Cbb): péct maso; (LM).

cancha, f., i citosl. (← keč. *kancha*, „prostor“) (1) f., lid. (Bol: terén); (2) f., lid. (Bol): cíl, meta; (3) f., venk. (Bol: alt/vall): zahrádka, dvorek; ■ Syn.: *canchón*¹; (4) f. (Bol: LP/Tj): pozemek, kde se suší koka; (5) f., venk. (Bol: StaCr): pole; ■ Syn.: *chaco*¹, *chacra, churo*; (6) f. (Bol: Or/Pt): pole blízko propadlin, kde se hromadí haldy po třídění; ■ Syn.: *canchamina*; (7) f., lid. (Bol: Cbb/StaCr): tržiště; (8) f., lid. (Bol: LP/Tj): farmářský trh; (9) f., lid. (Bol: vall): pražené obilniny; (10) f., lid. (Bol): místo, sedadlo; (11) citosl., lid. (Bol: LP): házej!, hra!; ► při kulečnicku nebo fotbálku, kdy se žádá o kouli; ■ Syn.: *¡bola(s)!*; (12) citosl., lid. (Bol: LP): a je to!, konec!; ► při kulečnicku, na konci hry; (13) ~ **pampa**, viz: *pampa*; (14) ~ **sale**, lid. (Bol: LP): způsob hry; ► při fotbálku, hráč, který prohrává, přenechává hru jinému hráči; (15) **¡abran** ~!, lid. (Bol): do toho!, jen mu dej!; ► při povzbuzování v pouliční rvačce; (16) **abrir** ~¹, lid. (Bol): umožnit milostný vztah mezi dvěma lidmi; ■ Syn.: *abrir campo, hacer el gancho*; (17) **abrir** ~², lid. (Bol): umožnit volný průchod; ■ Syn.: *abrir campo*; (18) **abrir** ~³, lid. (Bol): pomoci člověku, aby dosáhl ekonomické, politické aspirace; (19) **abrirse** ~¹, lid. (Bol): dosáhnout vytyčených cílů; ■ Syn.: *abrirse campo*; (20) **abrirse** ~², lid. (Bol): prodírat se davem; ■ Syn.: *abrirse campo*; (21) **abrirse** ~³, lid. (Bol): hledat volné místo k zařazení; ► o řidiči; ■ Syn.: *abrirse campo*; (22) **abrirse** ~⁴, lid. (Bol: LP): získat si ženu galantností; (23) **¡(eso) se ve en (la)** ~!, lid. (Bol): nevytahuj se!; ► když chce člověk někomu srazit hřebínek; (24) **cori** ~, lid. (Bol: alt): kaplička; (25) **dar** ~ **libre**, lid. (Bol): dát člověku volnou ruku; (26) **estar en su** ~, lid. (Bol): být jako doma; (27) **media** ~ (Bol): půlící čára, kruh; ► ve fotbale; ■ Syn.: *medio campo*; (28) **mineral en** ~ (Bol: Or/Pt): neopracovaná hornina; (29) **no echar** ~ (Bol: llan): nedokončit práci; (30) **tener** ~, lid. (Bol): být slavný; (LM).

canchada, f. (← keč. *kancha*) viz: *cancheada*; (LM).

canchador, -ra, adj., lid. (← keč. *k'anchay*, „svítit, zářit“) (1) (Bol: Tj): živé barvy; ► o šatech; (LM).

canchamina, f. (← keč. *kancha*, „prostor“) (1) (Bol: Or/Pt): pole blízko propadlin, kde se hromadí haldy po třídění; viz též *cancha*; (LM).

canchaminero, m. (← keč. *kancha*) (1) (Bol: Pt): správce; (LM).

canchar, tr/intr/zvrat. (← keč. *kancha*) viz: *cancheare*; (LM).

cancheada, f. (← keč. *kancha*) (1) lid. (Bol: Cbb/Pt): přivýdělek; ■ Syn.: *cancheo, cancho, caída*; (2) (Bol): přátelský fotbalový zápas; ■ Syn.: *peloteada, pichangueada*; (3) lid. (Bol: Cbb/Pt): přivydělání; ■ Syn.: *cancheo*; ■ Var.: *canchada*; (LM).

cancheado, -da, adj., lid. (← keč. *kancha*) (1) (Bol): vydělaný navíc; (LM).

cancheador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *kancha*) (1) m/f. (Bol: Cbb/Pt): brigádník; (2) adj/subst. (Bol): společenský člověk; ■ Syn.: *amiguero*; (3) adj/subst. (Bol): podvodník; (LM).

cancheare, tr/intr/zvrat. (← keč. *kancha*) (1) intr., lid. (Bol): hrát přátelský fotbalový zápas; ■ Syn.: *pelotear, pichanguear*; (2) intr., lid. (Bol: Bn/LP): lehce se zpřátelit; (3) intr. (Bol: Or/Pt): zastoupit někoho; ► dostává plat v naturáliích; (4) tr., lid. (Bol: Cbb/Pt): získat peníze nebo odměnu podvodem; (5) zvrat., lid. (Bol: LP): přivydělat si; ■ Var.: *canchar*; (LM).

cancheo, m., lid. (← keč. *kancha*) (1) (Bol): přivydělek; viz též *cancheada*; (2) (Bol): brigáda; ■ Syn.: *cancheada*; (LM).

cancheramente, adv., lid. (← keč. *kancha*) (1) (Bol: Cbb/Pt): šikovně; ► o způsobu provedení práce, řešení problému; (LM).

canchero, -ra, adj/subst. (← keč. *kancha*) (1) m/f. (Bol): správce; (2) m/f., lid. (Bol): správce kulečníku; (3) adj/subst., lid. (Bol): člověk, který se chová nenuceně; (4) adj/subst., lid. (Bol): sukničkář, proutník; (5) adj/subst., lid. (Bol): fotbalový hráč; (6) adj/subst., lid. (Bol: Cbb/Pt): brigádník; (7) adj/subst., lid. (Bol): šikovní člověk; ■ Syn.: *capo*; (8) adj/subst., lid. (Bol): člověk, který má sportovní nadání; (LM).

canchi, m/f. (← keč. *k'anchay*, „svítit, zářit“) (1) m. (Bol: Or/Pt): krádež drobného zboží; (2) m/f., lid. (Bol): mazaný člověk; (3) m/f. (Bol: Or/Pt): zlodějíček; (LM).

canchilla, f., i adj., lid. (← keč. *k'anchay*, „svítit, zářit“) (1) (Bol: LP/StaCr): koketa; ■ Syn.: *aguillilla, barrilete, baticola, resbalosa*; (LM).

canchiri, m/f. (← keč. *kacha*, „poslíček“; ← aim. *-iri*, „věnuje se čemu“) (1) (Bol: Tj): mladý pomocník horníka; (LM).

canchitas, f., pl., lid. (← keč. *kancha*, „prostor“) (1) (Bol: Cbb/LP): fotbálek, stolní fotbal; ■ Syn.: *futbolín*; (LM).

cancho, m., lid. (← keč. *kancha*) (1) (Bol): přivydělek; viz též *cancheada*; (LM).

canchón¹, m. (← keč. *kancha*) (1) venk. (Bol: alt): zahrádka, dvorek; viz též *kancha*; (2) (Bol: alt/vall): středně velký pozemek; (3) (Bol: alt/vall): louka, pastvina; (4) (Bol: Or): jatka; (5) venk. (Bol: alt/vall): jezírko, rybník; (LM).

canchón², m., lid. (← keč. *qhachu*, „kousnutí“) (1) (Bol: Tj): ukousnutí; viz též *cachuda*; (LM).

cangalla, adj/subst. (← keč. *kankalla*, „plochý kámen“) (1) f. (Bol: Or/Pt): šterk; (2) f. (Bol: Or/Pt): nerost, který se krade v dole; (3) f., lid. (Bol): postroj; (4) adj/subst., lid. (Bol: vall/Bn/Valleg): slaboch; ■ Syn.: *erque, wallpón, babas heladas, calzonazo, calzonudo, incapaz, quewsa*; (5) adj., lid. (Bol: alt): zbabělý; ► při kohoutích zápasech; ■ Syn.: *cabra*; (LM).

cangallar, tr. (← keč. *kankalla*) (1) (Bol: alt): ukrást nerost; (LM).

cangallero, m., i adj. (← keč. *kankalla*) (1) (Bol: alt): horník, který krade nerost; ■ Syn.: *jucu, juqueador*; (LM).

cangalli, m. (← keč. *kankalla*) (1) (Bol: Or/Pt): hromada železitých kamenů, která vytváří falešné koryto; ► může se zde objevit zlatý písek; (LM).

canquear, intr., lid. (← keč. *k'anka*, „kohout“) (1) (Bol: Cbb/Pt): lhát; (LM).

canquero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *k'anka*) (1) (Bol: Cbb/Pt): lhář; (LM).

canti, m. (← keč. *k'anti*) (1) (Bol): přeslice, kolovrat; (LM).

cantinado, -da, adj., lid. (← keč. *k'antina*, „přeslice“) (1) (Bol: Valleg): člověk, který má dlouhé a štíhlé nohy; viz též *cancanudo*; (LM).

cantir, tr., lid. (← keč. *k'antiy*) (1) (Bol: alt/vall): navíjet nitě; (LM).

cañawa, f. (← keč. *kañawa*) (1) (Bol): merlík bledý; ► vytrvalá bylina, která dorůstá až 70 cm, její semena jsou jedlá, používá se v tradiční medicíně jako repelent; (2) (Bol): plod merlíku; (3) (Bol): osmahnutá mouka z merlíku; (LM).

capa¹, adj/subst., lid. (← keč. *khapa*, „rozkrok“) (1) (Bol: LP): člověk mající nohy do O; ■ Syn.: *wanqui, alicate, patizambo, rosco*; (LM).

capa², f., lid. (← keč. *k'apa*) (1) (Bol: Cbb/Pt): chrupavka; (LM).

capacha¹, f., lid. (← keč. *khapachay*, „roztáhnout stehna“) (1) (Bol: Tj): klikatá cesta; (2) pl. (Bol: Tj): taneční figury; (3) **hacer** ~ (Bol: Cbb): dát housle; ► ve fotbale; (LM).

capacha², f., lid. (← keč. *q'apiy*, „zmáčknout rukou“) (1) (Bol: alt/vall): vězení; ■ Syn.: *chipa, piqui wasi, pujo, cana, chirola*; (LM).

capachaquera, f., lid. (← keč. *q'apachi*, „kadidlo, parfém“) (1) (Bol: Or): bylinářka, kořenářka; (LM).

capacheca, f., lid. (← keč. *q'apachi*) (1) (Bol: Or): pouliční stánek kořenářky; (LM).

capacho, -cha, adj/subst., lid. (← keč. *q'apay*, „vydávát nepříjemný pach“) (1) (Bol: Valleg): vznětlivý, popudlivý člověk; ■ Syn.: *locoto, ulupica, alterado, calentón, enojón, fosforito, hediondo, sulfuroso*; (LM).

capaj, adj/subst. (← keč. *qhapaq*, „zámožný“) (1) ~ **runa**, viz: *runa*; (LM).

capajcuna, adj/subst., lid. (← keč. *qhapaqkuna*, „bohatí“) (1) (Bol: alt/vall): boháč; (2) (Bol): smetánka; (LM).

capia, f. (← keč. *qapya*, „druh bílé měkké kukuřice“) (1) (Bol): osmahnutá kukuřičná mouka; (2) (Bol): těsto z osmahnuté kukuřičné mouky; ► dělají se z něho piškoty a další cukrářské výrobky; (3) (Bol: Pt): sušenka, která se peče na Dušičky; (LM).

capichi, adj/subst., lid. (← keč. *q'apiy*, „sevřít v pěst“) viz: *capicho, -cha*; (LM).

capicho, -cha, adj/subst., lid. (← keč. *q'apiy*) (1) (Bol: alt): skrblík; ■ Syn.: *capichón, chiñi, michalo, michi*¹, *quisqui, agarrete, amarrete, fierrobolsa, machete, taca, tacataca*; (2) (Bol: LP/Or): škrt; ■ Syn.: *capichón*; ■ Var.: *capichi*; (LM).

capichón, -na, adj/subst., lid. (← keč. *q'apiy*) (1) (Bol: alt/Cbb): skrblík; viz též *capicho*; (2) (Bol: LP/Or): škrt; viz též *capicho*; (LM).

capuja, f., i citosl. (← keč. *kapujay*, „prudce vytrhnout“) (1) f. (Bol): hra plácaná; ■ Syn.: *capujo, matatuza*; (2) f., lid. (Bol): přebrání holky, kluka; ■ Syn.: *levante, volada, volteada*; (3) citosl. (Bol): plác!; ► při plácané; ■ Syn.: *¡capujo!*; ■ Var.: *capujas, capujo, capujos*; (4) **hacer** ~, lid. (Bol: alt/vall): ukrást něco díky lsti; (LM).

capujada, f. (← keč. *kapujay*) (1) (Bol): plácnutí; ► při plácané; (LM).

capujar, tr/intr., lid. (← keč. *kapujay*) (1) intr. (Bol: alt/vall): plácnout; ► při plácané; (2) intr. (Bol: alt/Bn/vall): předběhnout; (3) tr. (Bol: alt/vall): vyškubnout z ruky; (4) tr. (Bol: alt/vall): ukrást něco díky lsti; (LM).

capujas, f., pl., lid. (← keč. *kapujay*) viz: *capuja*; (LM).

capujo, m., lid. (← keč. *kapujay*) viz: *capuja*; (LM).

capujos, m., pl., lid. (← keč. *kapujay*) viz: *capuja*; (LM).

caqueada, f., lid. (← keč. *khaka*, „koktavý člověk“) (1) (Bol: alt/Tj): koktání; ■ Syn.: *caqueo, caquerío*; (LM).

caquear, intr., lid. (← keč. *khaka*) (1) (Bol: alt/Tj): koktat; (LM).

caqueo, m., lid. (← keč. *khaka*) (1) (Bol: alt/vall): koktání; viz též *caqueada*; (LM).

caquerío, m., lid. (← keč. *khaka*) (1) (Bol: alt/vall): koktání; viz též *caqueada*; (LM).

cara¹, adj/subst. (← keč. *q'ara*, „bez vegetace, holý“) (1) m/f., lid., hanl. (Bol: alt/Yungas): běloch; ■ Syn.: *cara gallo*; (2) m/f., hanl. (Bol: alt/Yungas): přistěhovalec; (3) adj., lid. (Bol: alt): nahý nebo polonahý; ► zvl. o člověku; viz též *cala*; (4) ~ **cunca**¹, lid. (Bol: alt/vall): člověk mající holý krk; (5) ~ **cunca**², lid. (Bol: alt/vall): pták, který nemá na krku peří; (6) ~ **chaqui**, viz: *chaqui*; (7) ~ **gallo**, lid., hanl. (Bol: alt/Yungas): běloch; viz též *cara*¹; (8) ~ **lawá**¹ (Bol): tabák sivý; ► strom, který dorůstá do výšky 5 m, květy mají žlutou barvu, pěstuje se kvůli léčivým účinkům a jako dekorace; (9) ~ **lawá**², lid. (Bol: LP): štíhlý člověk; viz též *cancao*; (10) ~ **llanta**, viz: *llanta*; (11) ~ **moco**, viz: *moco*; (12) ~ **pampa**, viz: *pampa*; (13) ~ **panza**¹, lid., humor. (Bol): obyvatel departementu Chuquisaca; (14) ~ **panza**², lid., hanl. (Bol): člověk, který má odhalené břicho; ► zvl. o dítěti; (15) ~ **panza**³, lid. (Bol: alt/vall): bez prostředků; (16) ~ **siqui**, viz: *siqui*¹; (17) ~ **sitiquira**, viz: *sitiquira*; (LM).

cará², m/f. (← keč. *qara*, „kůže“) (1) **cabra** ~, lid. (Bol: Pt): obyvatel Vitichi; ■ Syn.: *cabra supichi*; (2) ~ **pecho**¹, lid. (Bol: alt/vall): hovězí hrudí; (3) ~ **pecho**² (Bol: Chuq): bolivijský pokrm; ► ingredience: kusy hovězího hrudí, brambory, vařená kukuřice, žlutá paprika; (4) **cuchi** ~ (Bol): pečená vepřová kůže; (LM).

caracha¹, adj/subst. (← keč. *qaracha*, „strup na ráně“) (1) f. (Bol): prašivina; (2) f. (Bol): svrab; (3) f. (Bol): strup; (4) adj/subst., lid. (Bol: LP): zanedbané dítě; ■ Var.: *carache*; (5) ~ **cura**, lid. (Bol: Bn): zdravotní sestra; (LM).

caracha², f., lid., hanl. (← keč. *qaray*, „podávat jídlo“) (1) (Bol: Tj): lehká holka; ■ Syn.: *alegrona, facilona, loca, loquilla, quilombera*; (LM).

carache, m. (← keč. *qaracha*, „strup na ráně“) viz: *caracha*¹; (LM).

carachento, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *qaracha*) (1) (Bol): zvíře, které má prašivinu; (2) (Bol): člověk, který má svrab; ■ Syn.: *carachoso*; (LM).

carachoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *qaracha*) (1) (Bol): zvíře, které má prašivinu; (2) (Bol: alt/vall): člověk, který má svrab; viz též *carachento*; (LM).

carachupa, adj/subst. (← keč. *q'ara chupa*, „vačice“) (1) (Bol): vačice opossum; ► noční tvor, který měří okolo 40 cm, délka jeho ocasu dosahuje 30 cm, srst na hřbetě má šedou barvu a na břichu bílou nebo žlutou barvu, je všežravec; (2) lid. (Bol: Cbb): nestyda; ■ Syn.: *cuero de anta, cara de palo, cuero duro, malacara, vividor*; (3) lid. (Bol: Cbb): stydlín; ■ Syn.: *chuncho, guanaco, quita*; (LM).

carachupear, intr., lid. (← keč. *q'ara chupa*) (1) (Bol: Valleg): flákat se; ■ Syn.: *darse a la bartola, bartolear*; (LM).

carantillo, m., lid. (← keč. *k'aray*, „pálení, svědění kůže“) (1) (Bol: Tj): rum; ■ Syn.: *cañamazo, cañazo*; (LM).

carapampazo, m., lid. (← keč. *q'ara*, „bez vegetace, holý“; *pampa*, „země, půda“) (1) (Bol: alt/vall): flámování; ■ Syn.: *carapampeada*; (LM).

carapampeada, f., lid. (← keč. *q'ara*) (1) (Bol: alt/vall): spaní pod širým nebem; (2) (Bol: alt/vall): flámování; viz též *carapampazo*; (LM).

carapampeador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *q'ara*) (1) (Bol: LP): flamendr; (LM).

carapampear, intr., lid. (← keč. *q'ara*) (1) (Bol: Cbb/Pt): spát pod širým nebem; (2) (Bol: alt): flámovat; (3) (Bol: Cbb/Pt): spát na zemi pod širým nebem; (4) (Bol: Pt): mít zimnici ve spánku; (5) (Bol: alt/vall): spát pod širým nebem; ■ Syn.: *atorrantar*; (6) (Bol: LP): proflámovat celou noc; (LM).

carar¹, intr., lid. (← keč. *q'aray*, „pálení, svědění kůže“) (1) (Bol: Pt/vall): pálit, svědit; (2) (Bol): štípat; ■ Syn.: *picar, arar*; (LM).

carar², tr/intr. (← keč. *qaray*, „podávat jídlo“) (1) intr., lid., hanl. (Bol: Cbb/Pt): nakrmit; (2) tr. (Bol: Cbb/Or/Pt): obětovat lamu; (3) tr., lid. (Bol: Pt/vall): nakrmit domácí zvířata; (LM).

carawata, f. (← keč. *q'ara*, „bez vegetace, holý“; *waqta*, „žebro“) (1) (Bol): rostlina s trnitými listy a s vlhkým kořenem, který roste na povrchu; (LM).

carawatal, m., lid. (← keč. *q'ara; waqta*) (1) (Bol: llan): místo, kde se hojně vyskytuje *carawata*; (LM).

carca, f., i adj., lid. (← keč. *kharka*, „drsný“) (1) f. (Bol: Pt/vall): člověk, který má na obličejí jizvy od neštovic; ■ Syn.: *fiero*; (2) adj. (Bol: Cbb/Pt): nerovný; ■ Syn.: *casca*; (3) **meter la** ~ (Bol: Tj): přijít k tomu jako slepý k houslím; (LM).

carcancho, adj/subst. (← keč. *qharqanchu*, „dravec“) (1) adj/subst., lid. (Bol: LP): vrak; ■ Syn.: *cacharro*; (2) adj. (Bol: alt/Cbb): poskakující; ► o káči; (LM).

carcancho, -cha, adj., lid. (← keč. *qharqanchu*) (1) (Bol: alt): vetchý, sešlý; (LM).

carcaña, m. (← keč. *qharqanchu*) (1) (Bol: alt/Cbb/llan/Tj): karančo jižní; ► dravec, který měří okolo 50 cm, na hřbetě má hnědou barvu a na břichu bílou, živí se hmyzem, drobnými obratlovci a mršinami; ■ Syn.: *cara-cara, carancho, tui*; (LM).

carcatir, intr., lid. (← keč. *kharkatiy*, „třást se“) (1) (Bol: alt/vall/Cbb): klepat se, třást se; (2) (Bol: alt/Cbb): mít strach; (3) (Bol: Cbb/Pt): být nervózní; (4) (Bol: Chuq): trpět; ■ Var.: *catatar*¹, *catatir*¹; (LM).

cari, m., lid. (← keč. *qhari*, „chlapec“) (1) (Bol: vall): muž; (2) hanl. (Bol: Pt/vall): milenec; (3) ~ **pleito** (Bol): bitka; (4) **aycha** ~ (Bol: alt): řezník; (5) **cuchi** ~ (Bol: alt): chovatel prasat; (LM).

carimacho, f., i adj., lid. (← keč. *qhari*) (1) (Bol: alt/vall): mužatka; ■ Syn.: *orco Micaela*, *orcochi*, *amachada*, *machona*, *marimacho*; (2) ~ **chupe**, viz: *chupe*; (LM).

carpa, f. (← keč. *karpa*, „plachta“) (1) (Bol): stan; ■ Syn.: *tienda de campaña*; (2) (Bol): plachta; ■ Syn.: *toldo*; (3) (Bol): hangár; ■ Syn.: *toldo*; (4) (Bol): velký stan sloužící pro dočasné bydlení; (LM).

caruneada, f., lid. (← keč. *q'arun*, „zvuk, který vyjadřuje kousání“) (1) (Bol: Tj): ohlodání až na kost; (LM).

caruneado, -da, adj., lid. (← keč. *q'arun*) (1) (Bol: Tj): hodně ohlodaný; (LM).

caruneador, -ra, m/f., lid. (← keč. *q'arun*) (1) (Bol: Tj): „hlodavec“; ► o člověku, který okusuje maso; (LM).

carunear, intr., lid. (← keč. *q'arun*) (1) (Bol: Tj): ohlodat až na kost; ■ Syn.: *cascar*; (LM).

casa, adj/subst., lid. (← keč. *q'asa*, „poškozený, uříznutý“) (1) adj/subst. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): člověk, kterému chybí horní řezák/y; ■ Syn.: *casa quiru*, *casa ventana*, *sindi*; (2) adj. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): otlučený, popraskaný; (3) adj. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): mající ulomený zub; ► na ozubeném kole; (4) adj. (Bol: alt/Yungas): s chybějícím kouskem; ► týkající se lístku; (5) adj. (Bol: Yungas): s rozštěpem rtu; (6) ~ **quiru** (Bol: Pt): člověk, kterému chybí horní řezák(y); viz též *casa*; (7) ~ **ventana** (Bol): člověk, kterému chybí horní řezák(y); viz též *casa*; (8) **hacerse el/la** ~ (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): dělat mrtvého brouka; ■ Syn.: *hacerse el burro*, *hacerse el de la vista gorda*, *hacerse el del otro viernes*, *hacerse el italiano*, *hacerse el oso*, *hacerse la gallina distraída*; (LM).

casar, tr/zvrat., lid. (← keč. *q'asay*, „nalomit, poškodit“) (1) tr. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): nalomit, poškodit, otlouct; (2) tr. (Bol: alt/vall/Valleg/): utratit našetřené peníze; (3) zvrat. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): otlouct, promáčknot; (LM).

casca, adj., lid. (← keč. *qhasqa*, „drsný“) (1) (Bol: LP): zjizvený od neštovic; ■ Syn.: *mochorara*, *tutado*; (2) (Bol: Cbb/Pt): nerovný; viz též *carca*; (LM).

cascar, tr., lid. (← keč. *qhasqay*, „hryzat kost“) (1) (Bol: alt/Cbb): ohlodat až na kost; viz též *carunear*; (LM).

cascarse, zvrat., lid. (← keč. *k'askakuy*, „spolehnout se“) (1) (Bol: Cbb/Pt): naklonit si někoho kvůli zisku; (2) (Bol: Or): pochlebovat profesorovi; (LM).

casi, m., i adj. (← keč. *qhasi*, „zbytečný, bezcenný“) (1) m., lid. (Bol: Pt/Cbb): netučný chléb; (2) adj. (Bol): typ netučného chlebu; (3) ~ **oco**, viz: *oco*²; (LM).

casis, adv., lid. (← keč. *qhasi*) (1) (Bol: alt/vall): hrát jen tak pro zábavu; ■ Syn.: *al casis*; (2) **al** ~ (Bol: alt/Cbb/llan): jen tak pro zábavu; (LM).

caspado, -da, adj., lid. (← keč. *q'aspay*, „připálit, připéct“) (1) (Bol: alt/vall): pražený nebo opečený; ■ Syn.: *caspinchado*; (2) (Bol: alt/vall): smažený nebo opečený; ■ Syn.: *caspinchado*; (3) (Bol: Valleg): pečený na uhlí (LM).

caspar, tr., lid. (← keč. *q'aspay*) (1) (Bol: alt/vall): pražit nebo opékat; (2) (Bol: alt/vall): smažit nebo opékat; (3) (Bol: Valleg): péct maso na uhlí; (LM).

caspi, adj/subst., lid. (← keč. *k'aspi*, „hůl“) (1) (Bol): štíhlý člověk; viz též *cancao*; (2) ~ **cunca**, viz: *cunca*; (3) ~ **chaqui**, viz: *chaqui*²; (4) ~ **ruleta** (Bol: Cbb/Pt): dospívající hubená dívka; (LM).

caspinchado, -da, adj., lid. (← keč. *q'aspachay*, „připálit, připéct“) (1) (Bol: Tj): pražený nebo opečený; viz též *caspado*; (2) (Bol: Tj): smažený nebo opečený; viz též *caspado*; (LM).

caspirulo, -la, adj/subst., lid., humor. (← keč. *k'aspi*) (1) (Bol: Cbb/Pt): vyžle; ■ Syn.: *colabicho*; (LM).

caspote, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *k'aspi*, „hůl“) (1) (Bol): mohutný člověk; ■ Syn.: *maltón*, *mulón*; (LM).

catari, m., lid. (← keč. *katari*, „had“) (1) (Bol: alt/vall): had; ■ Var.: *katari*; (2) **cachi** ~ (Bol: Or/Pt): člověk, který se v dole přitahuje po úzkých trámech; (3) **opa** ~ (Bol: Chuq): mazaný člověk; ► dělá ze sebe hlupáka; ■ Syn.: *opa pícara*, *opa supay*, *mosquita muerta*; (LM).

catarismo, m. (← keč. *katari*) (1) (Bol): indiánské politické hnutí; ► dělá si nárok na hnutí, které vedl Túpaj Katari; (LM).

catarista, m/f. (← keč. *katari*) (1) (Bol): příslušník hnutí *catarismo*; (LM).

catata, m/f. (← keč. *qhatatiy*, „vléct“) (1) **aya** ~, venk. (Bol: alt): pohřebák; (LM).

catatada, f., lid. (← keč. *qhatatiy*) (1) (Bol: Valleg): dotáhnout někoho na oslavu; (LM).

catatar¹, intr. (← keč. *kharkatiy*, „třást se“) viz: *carcatir*; (LM).

catatar², intr., lid. (← keč. *qhatatiy*, „vléct“) viz: *catatir²*; (LM).

catati, adj/subst., lid. (← keč. *qatatiy*) (1) (Bol: alt/vall): zamilovaný člověk; (2) **estar** ~ (Bol: alt): být zamilovaný; (LM).

catatir¹, intr., lid. (← keč. *kharkatiy*, „třást se“) viz: *carcatir*; (LM).

catatir², tr., lid. (← keč. *qhatatiy*, „vléct“) (1) (Bol: alt): dotáhnout někoho někam; ■ Var.: *catatar²*; (LM).

catero, -ra, adj/subst., i citosl., lid. (← keč. *qhatu*, „stánek“) (1) m/f. (Bol: alt): zelinářka; (2) adj/subst. (Bol: alt): křikloun; (3) citosl. (Bol: alt/vall): odvaž se!; ► urážka kvůli běžnému chování; (4) **tanta** ~ (Bol: alt/vall): vetešník; (LM).

cati, adj/subst. (← keč. *qhatiy*, „následovat“) (1) ~ **chupa**, viz: *chupa*; (LM).

catina, f. (← keč. *qhatina*, „předmět na pohánění“) (1) **burro** ~, lid. (Bol: Chuq): pastýřská píseň; (LM).

catu¹, adj/subst., lid., hanl. (← keč. *k'atu*, „nedovařený“) (1) (Bol: alt/vall): senior; viz též *achojcha*, *ancu*, *awicho*, *awilo*, *cayvo*, *chullpa*, *cusu*, *ñawpa*, *quisa¹*, *bichoco*, *escabeche*, *gangocho*, *jovato*, *vejestorio*, *veteco*, *veterano*; (LM).

catu², m/f. (← keč. *qhatu*, „stánek“) (1) m., lid. (Bol): náměstí, kde se koná trh; (2) m., lid. (Bol: alt/vall): trh; (3) m., lid. (Bol: vall): vystavené zboží; (4) m. (Bol): zemědělská míra odpovídající 1600 m²; (5) m. (Bol): koková plantáž v oblasti Yungas; (6) m/f., lid. (Bol: llan): kamarád, přítel; ■ Syn.: *aparcerero*; (7) **challwa** ~¹, lid. (Bol: alt/vall/Bn): stánek s rybami; (8) **challwa** ~² (Bol: alt): prodáváč ryb; (9) **tanta** ~, lid. (Bol: alt): bleší trh; (LM).

cawa, m/f. (← keč. *qhaway*, „dívat se“) (1) **alma** ~, lid. (Bol: alt/vall): věštec; (LM).

cawca, adj/subst. (← keč. *k'awka*, „nedovařená kukuřice, obilnina“) (1) f. (Bol: alt): křupavé housky; ► mají tvar kastaněť; (2) f., lid. (Bol: alt/Cbb): klam, lež; ■ Syn.: *chawca*, *mamada*, *papo*; (3) f., lid. (Bol: alt/Cbb): klam, podvod; (4) adj/subst., lid. (Bol): lhář; ■ Syn.: *cawqueador*, *cawquero*, *cawquista*, *chawca*, *chawqueador*, *chawquero*, *chawquista*, *paposo*, *casquero*, *mamón*; (5) adj/subst., lid. (Bol: LP): kecal; ■ Syn.: *cawqueador*, *cawquero*, *chawca*, *chawqueador*, *chawquero*, *chawquista*, *chipista*, *cascabelero*, *casquero*, *puraboca*; (LM).

cawi, m., i adj. (← keč. *qawichay*, „dát na slunce“) (1) m. (Bol): *oca* dozrálá na slunci; ► aby měla sladkou chuť; (2) adj., lid. (Bol: alt/vall): zralý; ■ Var.: *cawín*; (LM).

cawichada, f., lid. (← keč. *qawichay*) (1) (Bol: LP): dozrání na slunci; ■ Syn.: *cawirada*, *asoleada*; (2) (Bol: LP): bytí na slunci; ■ Syn.: *cawirada*; (LM).

cawichado, -da, adj., lid. (← keč. *qawichay*) (1) (Bol: LP): dozrálý na slunci; ■ Syn.: *cawirado*; (2) (Bol: LP): dozrálý; ■ Syn.: *cawirado*; (LM).

cawichar, tr/zvrat., lid. (← keč. *qawichay*) (1) tr. (Bol: alt): dozrát na slunci; ■ Syn.: *cawirar*; (2) zvrat. (Bol: LP): být na slunci; ■ Syn.: *cawirar*; (LM).

cawín, m., i adj. (← keč. *qawichay*) viz: *cawi*; (LM).

cawirada, f., lid. (← keč. *qawichay*) (1) (Bol: alt): dozrání na slunci; ■ Syn.: *cawichada*; (2) (Bol: LP): bytí na slunci; viz též *cawichada*; (LM).

cawirado, -da, adj., lid. (← keč. *qawichay*) (1) (Bol): dozrálý na slunci; viz též *cawichado*; (2) (Bol): dozrálý; viz též *cawichado*; (LM).

cawirar, tr/intr/zvrat., lid. (← keč. *qawichay*) (1) intr. (Bol: alt): hladovět; (2) tr. (Bol: alt): dozrát; ■ Syn.: *cawichar*; (3) zvrat. (Bol: alt): být na slunci; viz též *cawichar*; (LM).

cawqueada, f., lid. (← keč. *k'awka*, „nedovařená kukuřice, obilnina“) (1) (Bol): lhaní; ■ Syn.: *chawqueada*, *mamada*, *muleada*; (2) (Bol: alt): přehánění; ■ Syn.: *chawqueada*, *mamada*, *muleada*; (LM).

cawqueador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *k'awka*) (1) (Bol: alt): lhář; viz též *cawca*; (2) (Bol: alt): slibotechna; ■ Syn.: *cawquero*, *cotón*, *chawca*, *chawqueador*, *chawquero*, *chawquista*, *chipista*, *chuñista*, *farsas*, *mamón*, *puraboca*; (3) (Bol: alt): kecal; viz též *cawca*; (LM).

cawquear, intr. (← keč. *k'awka*) (1) lid. (Bol: alt): lhát; ■ Syn.: *chawquear*, *papear*, *casquear*, *mamar*; (2) lid. (Bol: alt): neplnit sliby; ■ Syn.: *chawquear*; (3) (Bol: alt): přehánět; ■ Syn.: *chawquear*, *cotear*, *papear*, *casquear*, *latear*, *mamar*, *mulear*; (LM).

cawquero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *k'awka*) (1) (Bol: alt): lhář; viz též *cawca*; (2) (Bol: alt): slibotechna; viz též *cawqueador*; (3) (Bol: alt): kecal; viz též *cawca*; (LM).

cawquista, adj/subst., lid. (← keč. *k'awka*) (1) (Bol): lhář; viz též *cawca*; (LM).

caya, f. (← keč. *kaya*) (1) (Bol: alt/vall): sušená *oca*, která se vařená přidává do jídla; (2) ~ *puti*, viz: *puti*²; (LM).

cayara, f., lid. (← keč. *qayara*) (1) (Bol: alt/vall): kaktus; (LM).

cayca, adj/subst., lid. (← keč. *qhayqa*, „skandální“) (1) (Bol: vall/Valleg): rváč; ► když je opilý; (LM).

caycoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *qhayqa*) (1) (Bol: alt/vall): otravný, neodbytný člověk; ■ Syn.: *cayqueador*, *conana*, *chocho*; (2) (Bol: alt/vall): opilec stěžující si na svou situaci; ■ Syn.: *conana*; (3) (Bol: alt/vall): opilec; ■ Syn.: *cayqueador*; (LM).

cayllatapis, m., lid. (← keč. *kayllatapis*) (1) (Bol: alt/vall): rána pěstí; (LM).

cayma, adj/subst., lid. (← keč. *q'ayma*, „bez chuti“) (1) adj/subst. (Bol: alt/vall): apatický člověk, bez nadšení; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): šereda, škaredý člověk; (3) adj. (Bol: alt/vall): světlomasý; (4) adj. (Bol: alt/vall): bez chuti; (LM).

cayqueada, f., lid. (← keč. *qhayqa*, „skandální“) (1) (Bol: alt/vall): nuda, otrava; ■ Syn.: *conaneada*; (2) (Bol: alt/vall): varování; ■ Syn.: *tratada*; (3) (Bol: alt/vall): opilecké stěžování; (4) (Bol: alt/vall): opilecké žvatlání; ■ Syn.: *conaneada*; (LM).

cayqueador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *qhayqa*) (1) (Bol: alt/vall): otravný, neodbytný člověk; viz též *caycoso*; (2) (Bol: alt/vall): opilec; viz též *caycoso*; (LM).

cayquear, tr/intr/zvrat., lid. (← keč. *qhayqa*) (1) intr. (Bol: alt/vall): nudit; ■ Syn.: *conanear*; (2) tr. (Bol: alt/vall): varovat; (3) zvrat. (Bol: alt/vall): stěžovat si; ► o opilci; ■ Syn.: *conanear*; (4) zvrat. (Bol: alt/vall): vykřikovat, žvatlat; ► o opilci; (LM).

cayra, f., i adj. (← keč. *k'ayra*, „žába“) (1) f. (Bol: alt/vall): žába; (2) adj., lid., hanl. (Bol: Valleg): štíhlý; (3) adj., lid. (Bol: alt): rozmazlený; (LM).

caytu, m., i adj., lid. (← keč. *q'aytu*, „silná vlněná nit“) (1) m. (Bol: alt/vall): vlněná nit; (2) adj. (Bol): nešikovný, naivní, hloupý; (3) ~ **cunca**, viz: *cunca*; (4) ~ **medias** (Bol: alt/Cbb): vlněné punčochy; (5) ~ **waycu**, viz: *waycu*; (LM).

cayvo, -va, adj/subst., lid. (← keč. *k'aywa*, „zbrzdít se, usínat“) (1) m/f. (Bol: alt/vall): předeček; (2) adj/subst. (Bol): senior; viz též *catu*¹; (LM).

caywido, -da, adj., lid. (← keč. *qaywiy*, „zamíchat“) (1) (Bol: vall): protřepaný, promíchaný; (LM).

caywina, f., lid. (← keč. *qaywina*) (1) (Bol: StaCr/vall): vařečka; ■ Syn.: *wislla*; (LM).

caywir, tr., lid. (← keč. *qaywiy*) (1) (Bol: vall): protřepat, promíchat; (LM).

coca, f. (← keč. *kuka*, „koka“) (1) (Bol): kokainovník pravý, kokainovník kolumbijský; ► keře, které dorůstají do výšky 1,5 m, využívají se hlavně listy kvůli stimulačním účinkům, odvar se používá na žaludeční potíže, také jako analgetikum a protizánětlivý prostředek, dále se listy používají na výrobu zubních past, nápojů, žvýkaček a nelegálně na výrobu kokainu; (2) (Bol): list koky; (3) ~ **de cabra** (Bol: Chuq): kapary *Capparis salicifolia*, *Capparis speciosa*, *Capparis tweediana*; ► keře a stromy, které dorůstají do výšky 7 m, odvar z listů se používá v tradiční medicíně jako sedativum; ■ Syn.: *sacha poroto*, *sacha sandia*; (4) ~ **mama**, viz: *mama*; (5) ~ **molino**, lid., humor. (Bol: Cbb/LP): člověk, který lisuje koku na výrobu kokainu; (6) ~ **silvestre** (Bol: Cbb/Yungas): koka druhé jakosti; ► při výrobě kokainu; (7) ~ **taqui**, viz: *taqui*²; (8) **leer en** ~, lid. (Bol: alt/vall): věštit budoucnost z lístků koky; ■ Syn.: *mirar (la) coca*, *ver en coca*; (9) **mirar (la)** ~, lid. (Bol: alt/vall): věštit budoucnost z lístků koky; viz též *leer en coca*; (10) **ver en** ~, lid. (Bol: alt/vall): věštit budoucnost z lístků koky; viz též *leer en coca*; (LM).

coca-cultor, -ra, m/f. (← keč. *kuka*) (1) (Bol): pěstitel koky; (LM).

cocada, f., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: LP): kokosový bonbón; (LM).

cocainero, -ra, adj/subst. (← keč. *kuka*) (1) m/f. (Bol): výrobce kokainu; (2) m/f., lid. (Bol): překupník, dealer; (3) adj/subst., lid. (Bol): drogově závislý; ► na kokainu; ■ Syn.: *cocainómano*; (LM).

cocal, m. (← keč. *kuka*) (1) (Bol): koková plantáž; (LM).

cocalero, -ra, m/f. (← keč. *kuka*) (1) (Bol): pěstitel koky; ■ Syn.: *coquero*; (LM).

cocani, m/f., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: alt): prodejce koky; (LM).

cocawi, m. (← keč. *quqawi*) viz: *cocawi*; (LM).

cocawi, m., lid. (← keč. *quqawi*) (1) (Bol: alt/vall): svačina; ► ingredience: sušené brambory, sušené hovězí maso, sýr, brambory, kukuřice; ■ Var.: *cocavi*; (LM).

coco, m., lid. (← keč. *q'uqu*) (1) (Bol): kreolský pokrm; ► ingredience: dušené kuřecí nebo králičí maso, cibule, rajče, paprika, koření; (LM).

cocha, f., lid. (← keč. *qhocha*, „laguna“) (1) (Bol: llan): louže; ■ Syn.: *charco*; (2) (Bol: llan): sirup na výrobu bonbónů; (3) (Bol: llan): hlína na omítnutí zdi; (4) (Bol): město a departement Cochabamba; (LM).

cochabambinada, f., lid. (← keč. *qhucha*, „louže, jezírko“; *pampa*, „planina“) (1) (Bol): hloupost; ► týkající se obyvatelů Cochabamby; (LM).

cochabambinismo, m. (← keč. *qhucha*; *pampa*) (1) (Bol): týkající se věci departementu Cochabamba; (2) (Bol): postoj některých institucí a lidí departementu Cochabamba; (3) (Bol): hlášky vlastní obyvatelům Cochabamby; (LM).

cochabambino, -na, adj/subst. (← keč. *qhucha*; *pampa*) (1) adj/subst., lid. (Bol): obyvatel Cochabamby; (2) adj. (Bol): charakteristické pro Cochabambu; (LM).

cochabamburro, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *qhucha*; *pampa*) (1) (Bol): obyvatel Cochabamby; (LM).

cochalo, -la, adj/subst., lid. (← keč. *qhucha*, „louže, jezírko“) (1) adj/subst. (Bol): obyvatel Cochabamby; (2) adj. (Bol): charakteristické pro Cochabambu; (LM).

cochamba, f., lid. (← keč. *qhucha*, „louže, jezírko“; *pampa*, „planina“) (1) (Bol): departement Cochabamba; (LM).

cochayuyo, m. (← keč. *qhucha*, „louže, jezírko“; *yuyo*, „bylina“) (1) (Bol): chaluha *Nostoc sp*; ► jedlá chaluha, která se přidává do polévek; (LM).

cochi¹, m., lid. (← keč. *khuchi*, „prase“) viz: *cuchi*; (LM).

cochi², f., lid. (← keč. *qhucha*, „louže, jezírko“) (1) (Bol: Cbb): bažina, močál; (LM).

cocho, m, lid. (← keč. *k'uchu*, „roh“) (1) (Bol: llan/Valleg): tříslu; (LM).

cola, f., hanl. (← keč. *qhula*, „prostitutka“) (1) (Bol: Cbb/Pt): lehká holka; (2) (Bol: Cbb/Pt): prostitutka; viz též *cajchala*; (LM).

coli, subst. (← keč. *quli*, „zacuchané vlasy“) (1) ~ **uma**, viz: *uma*; (LM).

colila¹, f., i adj., lid. (← keč. *quli*, „zacuchané vlasy“) (1) f. (Bol: alt): slepenina z vlny, která se ovčím tvoří na zadních nohách; (2) adj. (Bol: alt): zanedbaný; ► o vzhledu; ■ Syn.: *apacheta*, *chichi*³, *chichirara*, *chijlli*, *coscoso*, *cuchi*; (LM).

colila², adj., i citosl., lid. (← keč. *qulila*, „něžné oslovení“) (1) adj. (Bol: alt): roztomilý; ► o dítěti; (2) adj. (Bol: alt): hezký; ► o věci; (3) citosl. (Bol: alt): miláčku!; ► něžné oslovení; ■ Syn.: *cariño*; (4) citosl. (Bol: alt): miláčku!, drahoušku!, zlatíčko!, lásko!; ► něžné oslovení; ■ Syn.: *jchuncu!*, *chuncu palomita*, *jchunquitu!*, *jchunquituy!*, *jcolilitay!*, *jmamacha!*, *jpalomitay!*, *jurpita!*, *jviditay!*, *jchaicita!*, *jamacita!*, *jmamita!*, *palomita*, *vidita*; (LM).

colilitay!, citosl., lid. (← keč. *qulilay*, „něžné oslovení“) (1) (Bol): miláčku!, drahoušku!, zlatíčko!, lásko!; ► něžné oslovení; viz též *jcolila*²; (LM).

colita, adj., lid. (← keč. *qhulu*, „neúplný“) (1) (Bol: alt/Cbb): dohola; ► zvl. o ženě; ■ Syn.: *rapado*; (LM).

colo, **-la**, adj/subst., lid. (← keč. *qhulu*) (1) (Bol: alt/vall): bezruký; ■ Syn.: *mutu*, *ñucu*, *chuto*, *tuco*; (2) ~ **ninri**, viz: *ninri*; (LM).

colpacho, m., lid. (← keč. *qullpay*, „dát dobytku sůl“) (1) (Bol: vall): oslava, hostina; (LM).

colpiadero, m. (← keč. *qullpa*, „ledek“) viz: *collpadero*; (LM).

colques, m., pl., lid. (← keč. *qullqi*, „stříbro“) (1) (Bol: alt): hotovost; ■ Syn.: *chalias*, *chichis*, *wacas*, *mangos*, *morlacos*, *quivos*; (LM).

coltín!, citosl., lid. (← keč. *q'ulti*, „hlt, lok“) (1) (Bol: alt/vall): srk; ► při pití; (LM).

collasuyo, adj/subst., lid., humor. (← keč. *qulla*, „lék“; *suyu*, „území“) (1) (Bol: llan): samotář; ■ Syn.: *kollasuyo*; (LM).

collo¹, m., i adj., lid. (← keč. *q'ulluy*, „nepověst se“) (1) m., i adj., hanl. (Bol: LP): neplodný člověk; (2) adj. (Bol: alt): neoploďný; ► o vejci; ■ Syn.: *meca*; (LM).

collo², m. (← keč. *qullu*, „meseta“) (1) **suca** ~ (Bol): terasovitá pole; (LM).

collorarse, zvrat., lid. (← keč. *q'ulluy*) (1) (Bol: alt): flámovat; (LM).

collpa, f., lid. (← keč. *qollpa*, „ledek“) (1) (Bol: alt/vall): dusičnan sodný; (2) (Bol: alt/vall): dusičnan draselný; (3) (Bol: alt/vall): kamenná sůl, která se používá do barev pro trvanlivost; (4) (Bol: alt): sanytr; (LM).

collpadero, m., lid. (← keč. *qullpa*, „ledek“) (1) (Bol: alt): výskytíšť dusičnanů; ■ Syn.: *salitral*, *salitrera*; (2) (Bol: LP/Or/Valleg): oblast bohatá na sůl, kam je hnán dobytek; ■ Var.: *colpiadero*; (LM).

combazo, m., lid. (← keč. *kumpa*) (1) (Bol): rána pěstí; ■ Syn.: *combo*; (LM).

combo, m. (← keč. *kumpa*) (1) (Bol): palice; ■ Syn.: *almadana*; (2) lid. (Bol): rána pěstí; ■ viz též *combazo*; (3) (Bol): sada věcí za výhodnou cenu; (LM).

comer, tr/intr/zvrat. (← keč. *q'umir*, „zelený“) (1) ~ **uchu**, viz: *uchu*; (LM).

conana, adj/subst., lid. (← keč. *qhunana*, „drtička“) (1) f. (Bol: alt/vall): kámen ve tvaru pŕlměsíce; ► je součástí mlýnku; ■ Syn.: *marán uña*, *wawa batán*, *uchu cutana*; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): otravný, neodbytný člověk; viz též *caycoso*; (3) adj/subst. (Bol: alt/vall): opilec stěžující si na svou situaci; viz též *caycoso*; (LM).

conaneada, f., lid. (← keč. *qhunana*) (1) (Bol: alt/vall): nuda, otrava; viz též *cayqueada*; (2) (Bol: alt/vall): opilecké žvatláni; viz též *cayqueada*; (LM).

conanear, intr/zvrat., lid. (← keč. *qhunana*) (1) intr. (Bol: alt/vall): nudit; viz též *cayquear*; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): stěžovat si; ► o opilci; viz též *cayquear*; (LM).

concha, f., lid. (← keč. *q'uncha*) (1) (Bol: vall/Valleg): pec; ■ Syn.: *conchana*; (2) (Bol: Cbb/Pt): ohřívadlo; (LM).

conchana, f., lid. (← keč. *q'unchana*) (1) (Bol: LP/Tj): pec; viz též *concha*; (2) (Bol: Pt): palírna *singani*; (LM).

concho, m., i adj., lid. (← keč. *q'unchu*, „kalný“) (1) m. (Bol: alt/vall): kal, usazenina; ■ Syn.: *chanca*²; (2) adj. (Bol: Pt): kalný, špinavý; (3) ~ **pucho**, viz: *pucho*; (4) **hasta el** ~¹ (Bol: LP): dotáhnout do konce; (5) **hasta el** ~² (Bol: LP): až do dna; (LM).

cóndor, m., i adj. (← keč. *kuntur*, „dravec“) (1) m. (Bol): kondor andský; ► dravec, který dorůstá až 1,2 m, má holou hlavu a krk šedožluté barvy, tělo je černé s bílými křídly, je jedním ze symbolů Bolívie; ■ Syn.: *mallku*; (2) m. (Bol): tanečník v kostýmu kondora; (3) m., hanl., humor. (Bol: LP): penis; ■ Syn.: *chiti, llocalla, pinquillo, poronga, acordeón, cabezón, chico, mondongo, muchacho, nervio, obelisco, paloma*; (4) adj., lid. (Bol): mající orlí nos; ■ Syn.: *mallku*; (5) **andar** ~, lid. (Bol: alt/vall): kličkovat; ► zvl. o opilci; ■ Syn.: *caminar chanca-chanca, chancanear*; (6) **estar** ~, lid. (Bol: alt/vall): být namol; ■ Syn.: *estar wato, estar wejru, estar wiru, estar alfombra, andar de cuatro (patas), estar de cuatro (patas), estar mamado, estar mula, estar papilo, estar trapo, estar verga, estar yuca*; (LM).

condorear, intr., lid. (← keč. *kuntur*) (1) (Bol: alt/Tj): hlídat; ■ Syn.: *dar una vizcacheada, echar una vizcacheada, aguardar, dar una aguardada, dar una chequeada, dar una lenteada, dar una vichada, echar una aguardada, echar una chequeada, echar una lenteada, echar una vichada, chequear, lentear, vichar*; (LM).

coñichi, m., lid. (← keč. *q'uñichi*) (1) (Bol): předvařené jídlo; (LM).

copagira, f. (← keč. *qupakira*, „hydratovaný fosforečnan měďnatý“) viz: *copajira*; (LM).

copajira, f. (← keč. *qupakira*) (1) (Bol): sulfátová, síranová voda; ■ Syn.: *caparrosa*; ■ Var.: *copagira*; (2) (Bol): krystaly zelené skalice; ■ Syn.: *caparrosa verde*; (LM).

copero, m., lid. (← keč. *q'upa*, „smetí“) (1) (Bol: Cbb/Valleg): odpadkový koš; ■ Syn.: *basurero, cubo de basura, lata de la basura, tacho de la basura, tarro de la basura*; (2) (Bol: Cbb/Pt): popelářské auto; ■ Syn.: *basurero, camión de la basura, carro basurero*; (LM).

copero, -ra, m/f., lid. (← keč. *q'upa*) (1) (Bol: Valleg): popelář; ■ Syn.: *basurero*; (LM).

coqueada, f., lid. (← keč. *kuka*, „koka“) (1) (Bol: alt/vall): žvýkání koky; ■ Syn.: *coqueo, aculli, acullico, pijecheada, pijcho*; (LM).

coqueado, -da, adj., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: Pn/StaCr): postavený z dutých šestihraných cihel; ► o zdi; (LM).

coqueador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol): člověk, který žvýká koku; ■ Syn.: *acullicador, aculliri, coquero*; (LM).

coquear, intr., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: alt/vall): žvýkat koku; ■ Syn.: *acullicar, pijchar*; (LM).

coqueo, m., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: alt): žvýkání koky; viz též *coqueada*; (LM).

coquerío, m., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: LP): sklad nekvalitního alkoholu; (LM).

coquero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *kuka*) (1) m/f. (Bol): pěstitel koky; viz též *cocalero*; (2) m/f. (Bol): prodejce koky; (3) m/f. (Bol: LP): prodejce alkoholu; (4) adj. (Bol): člověk, který žvýká koku; viz též *coqueador*; (LM).

coquismo, m., lid. (← keč. *kuka*) (1) (Bol: Cbb): zvyk žvýkání koky; (LM).

cora, f., lid. (← keč. *qura (qhura)*, „tráva“) (1) (Bol: alt/vall): plevel; ■ Syn.: *champa*; (LM).

corar, tr., lid. (← keč. *qhurray*) (1) (Bol: alt/vall): odplevelit půdu; ■ Syn.: *descorar*; (LM).

cori, m., lid. (← keč. *quri*, „zlato“) (1) (Bol: Yungas): zlato; (2) ~ **laca** (Bol: alt): zlatý zub; (3) ~ **cancha**, viz: *cancha*; (4) ~ **wayco**, viz: *wayco*; (LM).

coronta, f., lid. (← keč. *q'urunta*) (1) (Bol: Pt/vall): vřeteno klasu mladé kukuřice; (LM).

corotada, f., hanl. (← keč. *q'uruta*, „varle“) (1) (Bol): absurdita, hloupost; ■ Syn.: *corotudez, huevada, pelotudez*; (LM).

corotas, f., pl., hanl., humor. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): varlata; ■ Syn.: *chuwis, paltas, porongas, quisas, runtus, taca-tacas, cachinas, cawnas, guindas, pasas*; (2)

hinchar las ~, hanl. (Bol): otravovat; ■ Syn.: *corotear, emplumar, emputar, hinchar las bolas, hinchar las pelotas, hinchar los huevos, huevear, joder (la paciencia)*; (LM).

corotear, tr., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol: Valleg): otravovat; viz též *hinchar las corotas*; (LM).

corotón, m., i adj., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol: alt/vall): muž, který má velká varlata; ■ Syn.: *corotudo, paltón, paltudo*; (LM).

corotón, -na, adj/subst., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol: alt/vall): prost'áček, naivka; ■ Syn.: *corotudo, paltas, paltón, paltudo, wallpón, huevastián*; (LM).

corotona, f., i adj., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) f. (Bol: alt/vall): mužatka; (2) adj. (Bol: alt/vall): vypadající jako mužatka; (LM).

corotudez, f., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol): absurdita, hloupost; viz též *corotada*; (LM).

corotudo, m., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol): muž, který má velká varlata; viz též *corotón*; (LM).

corotudo, -da, adj/subst., hanl. (← keč. *q'uruta*) (1) (Bol: Cbb/LP): prost'áček, naivka; viz též *corotón*; (LM).

correchi, adj/subst. (← keč. *correchiy*, „rozběhnout“) (1) **cuento ~¹**, lid., hanl. (Bol: alt/vall): drbna, klepna; ■ Syn.: *cuento quepi, chasa cohete, chasete, parla simi, tanta periódico, cocinero, cuentestero, palo verde, periodista, radiococina, vendepatria*; (2) **cuento ~²**, lid. (Bol: vall): udavač; ■ Syn.: *chasqui, chupa, cuento quepi, lluncu, achacón, alcahuete, alcalde, corcho, cuentestero, cuentista, palo verde, periodista, soplón, vendepatria*; (LM).

corwarita, adj., lid. (← keč. *qurwaray*, „zplsnivět“) (1) (Bol): plesnivý; (2) **oler a ~** (Bol): smrdět, čpět; ■ Syn.: *oler a guardado*; (LM).

coscoso, -sa, adj., lid. (← keč. *ghusqhu*, „mastný“) (1) (Bol: alt/vall): zanedbaný; ► o vzhledu; viz též *colila¹*; (LM).

cosilo, -la, adj/subst., lid. (← keč. *ghusi*, „nebeský, namodralý“) (1) (Bol: Cbb/Pt): zelenooký nebo modrooký člověk; ■ Syn.: *misi, misi ñawi, ojos de michi, ojos de gato*; (LM).

cospa, f., lid. (← keč. *ghuspachay*, „ušpinit oblečení“) (1) (Bol: LP): napomenutí, výtka; ■ Syn.: *cospeada, bajada, café, cafeteada, cafeteo, jabonada, raspa, reta, reteada, tratada*; (LM).

cospacharse, zvrat., lid. (← keč. *ghuspachay*) (1) (Bol: Cbb/Pt/Tj): zašpinit si oblečení; (LM).

cospeada, f., lid. (← keč. *ghuspachay*) (1) (Bol: LP): napomenutí, výtka; viz též *cospa*; (LM).

cospear, tr/zvrat., lid. (← keč. *ghuspachay*) (1) tr. (Bol: alt): karát, napomínat; ■ Syn.: *putear, retar, tratar*; (2) tr. (Bol: Cbb/Pt): vyhrát na body; ► ve sportu; ■ Syn.: *dar wasca, hacer pampa, pamppear, hacer tanta, bolsear, chicotear, hacer bolsa, hacer hincar*; (3) zvrat. (Bol: alt): poprat se, slovně se napadnout; (LM).

cotear, intr., lid. (← keč. *q'utu*, „struma, vole“) (1) (Bol: alt/Cbb): přehánět; viz též *cawquear*; (LM).

cotechi, m/f., lid. (← keč. *q'utu*) (1) (Bol: StaCr): člověk s onemocněním štítné žlázy; ■ Syn.: *coto, cotoso, cotudo*; (LM).

coto, m/f., lid. (← keč. *q'utu*) (1) m. (Bol): nádor na štítné žláze; ■ Syn.: *chupu, bocio*; (2) m. (Bol: llan): krk; (3) m. (Bol: llan): ohryzek; ■ Syn.: *manzana de Adán*; (4) m/f. (Bol: Valleg): člověk s onemocněním štítné žlázy; viz též *cotechi*; (5) m/f. (Bol: alt/vall): podvodník; (6) ~ **de lata** (Bol: Bn): křikloun; ■ Syn.: *chajwaco, chajwiri*; (7) ~ **lagunejo**, humor. (Bol: Chuq): obyvatel Padilly; ► v departementu Chuquisaca; (8) ~ **pelado, -a** (Bol: Bn): drubež, která nemá peří na krku; (9) ~ **Quillacollo**, humor. (Bol: Cbb): obyvatel regionu Quillacollo; ► v departementu Cochabamba; ■ Syn.: *coto, -a*; (10) ~ **sauceño, -a**, humor. (Bol: Chuq): obyvatel kantonu Monteagudo; ► v departementu Chuquisaca; (11) **chupa** ~ (Bol: Bn): cucflek; ■ Syn.: *chupón, lunar de cariño, mordida*; (12) **hacer** ~ (Bol: llan): lhát; (13) **ser puro** ~ (Bol: Cbb/Pt): být lhář; (LM).

coto, -ta, adj/subst., lid., humor. (← keč. *q'utu*) (1) (Bol): obyvatel departementu Tarija; (2) (Bol: LP): obyvatel kantonu Quiabaya; ► v departementu La Paz; (3) (Bol: Cbb): obyvatel regionu Quillacollo; ► v departementu Cochabamba; viz též *coto Quillacollo*; (LM).

cotón, -na, adj/subst., lid. (← keč. *q'utu*) (1) (Bol: Cbb): slibotechna; viz též *cawqueador*; (LM).

cotoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *q'utu*) (1) m/f. (Bol: llan/vall): člověk s onemocněním štítné žlázy; viz též *cotechi*; (2) adj/subst. (Bol: llan/vall): prostřáček, naivka, mamlas, mouchy snězte si mě; viz též *cacha bola*; (LM).

cotudo, m. (← keč. *q'utu*) (1) (Bol: llan): vřešťan rezavý; ► primát, který měří 70 cm, má oranžovo-červenou srst, žije převážně na stromech a ve skupině čítající až 40 jedinců, je všežravec; ■ Syn.: *cotudo colorado, manechi, mono aullador, mono aullador rojo*; (2) (Bol: llan): vřešťan černý; ► primát, který měří 70 cm, samec má černou srst a samice světle žlutou nebo hnědou, žije převážně na stromech a ve skupině čítající až 40 jedinců, je všežravec; ■ Syn.: *cotudo negro, carayá guaycurú, manechi, mono aullador, mono aullador negro*; (3) lid., humor. (Bol: llan): příslušník městské policie; (4) ~ **colorado** (Bol: llan): vřešťan rezavý; viz též *cotudo*; (5) ~ **negro** (Bol: llan): vřešťan černý; viz též *cotudo*; (LM).

cotudo, -da, adj/subst., lid. (← keč. *q'utu*) (1) m/f. (Bol): člověk s onemocněním štítné žlázy; ■ viz též *cotechi*; (2) adj/subst. (Bol): prostřáček, naivka, mamlas, mouchy snězte si mě; viz též *cacha bola*; (3) adj/subst. (Bol): člověk, který má problémy se štítnou žlázou; ■ Syn.: *cerote*; (4) adj. (Bol: Bn): mající dlouhý krk; (LM).

cowa¹, f. (← keč. *q'uwa*, „vonné koření“) (1) (Bol): saturejky *Satureja boliviana, Satureja parviflora*; ► keře dorůstající až 1 m, jsou velmi cenné v přírodní medicíně, sušené listy se používají jako koření nebo jako repelent; ■ Syn.: *muña, muña-muña*; (LM).

cowa², f., lid. (← keč. *q'uwa*) (1) (Bol: alt/vall): dary, oběti; ■ Syn.: *saracowa, wira cowa, mesa*; (LM).

cowar, intr. (← keč. *q'uwa*) (1) lid. (Bol: alt/vall): obětovat; ■ Syn.: *saracowar*; (2) hanl., humor. (Bol: alt/vall): pšouknout; ■ Syn.: *chusurse*; (LM).

cowi, m. (← keč. *quwi*, „králík“) (1) **quita** ~ (Bol: Cbb/Pt): andský divoký králík; ■ Syn.: *quita conejo*; (LM).

coy, m/f. (← keč. *quwi*) viz: *cuy*; (LM).

coya¹, f., i adj. (← keč. *qhuya*, „důl“) (1) ~ **loco**, lid. (Bol: alt/Cbb): horník; ■ Syn.: *coya runa*; (2) ~ **runa**, viz: *runa*; (3) ~ **oncoy**, viz: *oncoy*; (LM).

coya², f., hist. (← keč. *quya*) (1) (Bol): oslovení panovnickovy manželky; (LM).

coychu, m., lid. (← keč. *q'uychi*) (1) (Bol: Chuq): duha; (LM).

coysu, adj., lid. (← keč. *q'uysu*) (1) (Bol: alt/vall): příliš velký nebo dlouhý; ► o šatech; (2) ~ **María**, lid., hanl. (Bol: Cbb/Pt): žena, která nosí příliš dlouhou sukni; (LM).

coysulo, -la, adj., lid. (← keč. *q'uysu*) (1) (Bol: Cbb/Pt): mající příliš velké oblečení; (LM).

coyu, m., lid. (← keč. (← keč. *q'uyu*) (1) (Bol: alt/vall): hematom; (LM).

cucha, f., lid. (← keč. *khuchi*, „prase“) (1) (Bol: Pn/Valleg): prasnice; ■ Syn.: *cachu cuchi, puerca*; (LM).

cuche, m., lid. (← keč. *khuchi*) viz: *cuchi*; (LM).

cuchero, -ra, m/f., lid. (← keč. *khuchi*) (1) (Bol: Chuq): ošetřovatel prasat; (LM).

cuchi, adj/subst., lid. (← keč. *khuchi*) (1) m. (Bol): prase; ■ Syn.: *chancho*; ■ Var.: *cochi¹, cuche*; (2) m., i adj., hanl. (Bol: alt/Cbb): proutník, sukničkář; (3) adj/subst., hanl. (Bol: alt/vall): nevěrník; (4) adj/subst., hanl. (Bol: alt/vall): podvodník; (5) adj/subst. (Bol: alt/Cbb): hráč, který fauluje; (6) adj/sust. (Bol: alt/Yungas): člověk, který má malý nos; ■ Syn.: *ñasca, ñascaplato, ñato*; (7) adj/subst. (Bol: llan): tlust'och; ■ Syn.: *chancho, ñoño*; (8) adj/subst. (Bol): člověk mající prasečí rysy; (9) adj. (Bol: alt): zanedbaný; ► o vzhledu; viz též *colila¹*; (10) ~ **anaqui**, hanl. (Bol: LP): obyvatel kantonu Viacha; ► v departementu La Paz; ■ Syn.: *chasca caballo, cuchi awati, lawa cuchi, utapoca*; (11) ~ **awati**, hanl., venk.

(Bol: LP): obyvatel kantonu Viacha; ► v departementu La Paz; viz též *cuchi anaqui*; (12) ~ **canca**, viz: *canca*¹; (13) ~ **cara**, viz: *cara*²; (14) ~ **cari**, viz: *cari*; (15) ~ **monte** (Bol: vall): horské prase; (16) ~ **porco**, humor. (Bol: LP): obyvatel kantonu Porca; ► v departementu La Paz; (17) ~ **senca**, viz: *senca*; (18) ~ **warmi**, viz: *warmi*; (19) **aycha** ~, humor. (Bol: alt/vall): proutník, sukničkář; (20) **cachu** ~, venk. (Bol: alt): prasnice; viz též *cucha*; (21) **pito** ~ (Bol): pokušitel; ■ Syn.: *camorrero*; (LM).

cuchu, m., lid. (← keč. *k'uchu*) (1) (Bol: Or/Pt/vall): roh; (LM).

cuchunchar, intr., lid. (← keč. *k'uchunchay*, „dát do kouta“) (1) (Bol: Cbb/Pt): uklidit, dát věci na své místo; ■ Syn.: *arrinconar*; (LM).

cuchurar, tr., lid. (← keč. *khuchuray*, „rychle krájet, stříhat“) (1) (Bol: alt): ostříhat; (LM).

cucu, adj/subst., lid. (← keč. *k'uku*, „nezralé ovoce“) (1) m. (Bol: alt/Cbb): člověk s oholenou hlavou, skin; ■ Syn.: *cucu manzana*; (2) m/f. (Bol: LP/Cbb): člověk, který krade nezralé ovoce ze sadu; (3) adj. (Bol: Pt/vall): nezralý; (4) ~ **manzana** (Bol: Chuq): člověk s oholenou hlavou, skin; viz též *cucu*; (LM).

cui, m. (← keč. *quwi*, „králík“) viz: *cuy*; (LM).

cuis, m., pl. (← keč. *kuwis*) viz: *cuy*; (LM).

cullazo, m., lid. (← keč. *k'ullu*, „dřevo, kmen“) (1) (Bol: alt/vall): velká rána; (LM).

cullcu, adj/subst., lid. (← keč. *k'ullku*, „úzký, těsný“) (1) adj/subst., humor. (Bol: LP): obyvatel kantonu Achiri; ► v departementu La Paz; (2) adj. (Bol: alt/vall): úzký, těsný; ► o místu; (LM).

cullesa, f., lid. (← keč. *khulla*, „mravenčení“) (1) (Bol: Valleg): lumpárna; ■ Syn.: *diablura, trastada*; (LM).

culli, m., i adj. (← keč. *kulli*, „modrofialový“) (1) m., i adj., lid. (Bol: alt/vall): druh kukuřice, která má namodralou barvu; (2) adj. (Bol: alt/vall): tmavomodrý; (3) **chicha** ~ (Bol: alt/vall): alkohol namodralé barvy; (LM).

cullu, adj/subst. (← keč. *k'ullu*, „dřevo, kmen“) (1) m., lid. (Bol: alt/vall): poleno; (2) m., lid. (Bol: alt/vall): kus dřeva; (3) m., pl., lid., humor. (Bol: LP): silná lýtka; (4) adj/subst., lid. (Bol: alt/Yungas): mohutný člověk; (5) adj/subst. (Bol: alt/vall): statný hráč; ► ve fotbale; (6) adj/subst., lid. (Bol: alt): dítě odolné vůči ranám; (7) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt/vall): tvrdohlavý člověk; ■ Syn.: *quena, turu uma, janiwa, mula*; (8) adj/subst., lid. (Bol: alt): dlužník; ■ Syn.: *macheteador*; (9) ~ **chuwa**, viz: *chuwa*¹; (10) **fumar en** ~ **pipa**¹, lid. (Bol: alt/vall): ošdit; (11) **fumar en** ~ **pipa**², lid., humor. (Bol): podvést, oklamat; (12) **murú** ~, lid. (Bol: alt): člověk s oholenou hlavou, skin; (13) **yana** ~, lid., humor. (Bol: alt/vall): člověk tmavé pleti; (LM).

cumpu, m/f., lid. (← keč. *k'umpuy*, „obrátit nádobu dnem vzhůru“) (1) (Bol: Cbb/Or/Pt): hrbáč; ■ Syn.: *curcuncho*²; (LM).

cumu, adj/subst. (← keč. *k'umu*, „shrbený, sehnutý“) (1) adj/subst., hanl. (Bol: alt/vall/Yungas): hrbáč; (2) adj. (Bol): se skloněnou hlavou; (LM).

cunca, adj/subst. (← keč. *kunka*, „krk, hlas“) (1) m., lid. (Bol: vall): krk; (2) m/f., lid. (Bol: LP): člověk s labutí šjíjí; (3) adj., lid. (Bol: alt): namyšlený; (4) **cara** ~¹, lid. (Bol: vall/Valleg): člověk s odhaleným krkem; (5) **cara** ~², lid. (Bol: vall/Valleg): pták, který nemá peří na krku; (6) **caspi** ~ (Bol): člověk se štíhlým krkem; ■ Syn.: *caytu cunca*; (7) **caytu** ~ (Bol): člověk se štíhlým krkem; viz též *caspi cunca*; (8) **racu** ~¹, lid. (Bol: alt/vall): člověk se silným hlasem; (9) **racu** ~², lid. (Bol: alt/vall): člověk se silným krkem; (10) **poncho** ~, lid. (Bol: Pt): otvor na hlavu; ► u ponča; (11) **puca** ~ (Bol): člověk s načervenalou pletí; (12) **tacho** ~, lid., humor. (Bol: LP): člověk s býčím krkem; (LM).

cuquear, intr., lid. (← keč. *k'uku*, „nezralé ovoce“) (1) (Bol: alt/vall): krást ovoce ze sadu; ■ Syn.: *cascarillar*; (LM).

cuquero, m., lid. (← keč. *k'uku*) (1) (Bol: Cbb): nožík; (LM).

cuquero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *k'uku*) (1) (Bol): člověk, který krade ovoce ze sadu; (LM).

curaca, m. (← keč. *kuraka*) (1) (Bol: alt/vall): vůdce, náčelník; ■ Syn.: *jilacata*; ■ Var.: *kuraka*; (LM).

curaj, subst. (← keč. *kuraq*, „největší“) (1) ~ **wawa**, viz: *wawa*; (LM).

curco, m., lid. (← keč. *khurku*, „nevhodný, dotěrný“) (1) (Bol: Pt/vall): všetečný člověk; ■ Syn.: *paracaidista*; (LM).

curcuncho, -cha¹, adj/subst., lid. (← keč. *khurku*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): otravný člověk; ■ Syn.: *nigua, nina-nina, jodiche*; (2) **dejar** ~ (Bol: alt/vall/Valleg): překvapit, zapůsobit; (3) **quedar (estar)** ~ (Bol: alt/vall/Valleg): překvapit, zaujmout; (LM).

curcuncho, -cha², m/f., lid. (← keč. *kurkunchu*, „hrbatý“) (1) (Bol: alt/vall): hrbáč; ■ Syn.: *cumpu*; (2) (Bol: alt/vall): člověk, který chodí shrbeně; (LM).

curpa, f., lid. (← keč. *k'urpa*, „hrouda hlíny“) (1) (Bol: vall/Valleg): hrouda hlíny; ■ Syn.: *cula*; (2) (Bol: vall/Valleg): hlávky, růžice; (LM).

curpar, tr/intr., lid. (← keč. *k'urpa*) (1) intr. (Bol: vall/Valleg): házet hroudy hlíny; (2) tr. (Bol: vall/Valleg): zmačkat hlávky; (LM).

curu¹, adj/subst., lid. (← keč. *khuru*) (1) m. (Bol: alt/vall): červ, housenka; (2) adj/subst., humor. (Bol: Chuq): obyvatel provincie Tarabuco; ► v departementu Chuquisaca; (LM).

curu², adj., lid. (← keč. *k'uru*, „hrb“) (1) hanl. (Bol: Pt/vall): hrbatý; (2) (Bol: Tj): ztuhlý; (LM).

cururse, zvrat., lid. (← keč. *khuru*, „červ“) (1) (Bol: Cbb/Pt): červivět; (LM).

cusichi, m. (← keč. *kusichiy*, „rozveselit“) (1) **warmi** ~, venk. (Bol: alt/vall): muzikant; (LM).

cusi-cusi, f., lid. (← keč. *kusi kusi*) (1) (Bol): pavouk; (LM).

cusillo, adj/subst. (← keč. *k'usillu*, „opice“) (1) m. (Bol): klaun; (2) adj/subst., lid. (Bol: alt): šašek; (LM).

cusu, adj/subst., lid. (← keč. *k'usu*, „vrásčitý“) (1) (Bol): senior; viz též *catu¹*; (2) **estar** ~, humor. (Bol: alt/vall): být opilý; (LM).

cutana, f., lid. (← keč. *kutana*, „drtička“) (1) **uchu** ~ (Bol: alt/vall): kámen ve tvaru pŕlměšice; ► je součástí mlýnku; viz též *conana*; (LM).

cutar, tr., lid. (← keč. *kutay*) (1) (Bol: alt/vall): mlít; (LM).

cuti;!, citosl., lid. (← keč. *kutipay*, „třít“) (1) (Bol: alt): tfuj; (2) (Bol: Valleg): hejál; ► při pohánění stáda ovcí; (LM).

cutinta, m. (← keč. *kutiy*) (1) (Bol: Or/Pt): pracovník, který má dvě směny po sobě; (LM).

cutipar, tr., lid. (← keč. *kutipay*, „třít“) (1) (Bol: alt): masírovat; (LM).

cutur, tr., lid. (← keč. *k'utuy*, „řezat, kousnout“) (1) (Bol: vall): useknout, uříznout, ustříhnout; (2) (Bol: Valleg/vall): ukousnout; (LM).

cututear, tr/zvrat., lid. (← keč. *kututu*, „samec morčete“) (1) tr. (Bol: Valleg): vrkat; (2) tr. (Bol: Valleg): hladit; (3) zvrat. (Bol: Valleg): cukrovat; (4) zvrat. (Bol: Valleg): hladit se; (LM).

cututeo, m., lid. (← keč. *kututu*) (1) (Bol: Valleg): vrkání; (2) (Bol: Valleg): hlazení; (LM).

cututu, m., lid. (← keč. *kututu*) (1) (Bol: alt/vall): morče; (2) (Bol: alt/vall): biceps; (LM).

cuy, m/f. (← keč. *kuwi*) (1) (Bol: alt/vall): morče *Cavia spp*, morčátko *Microcavia spp*; ► hlodavci, kteří měří okolo 30 cm, srst mají šedou nebo hnědou barvu, loví se kvůli masu nebo se používají v laboratořích; ■ Syn.: *cobayo, conejo*; ■ Var.: *coy, cuis, cui*; (LM).

cuychi, m., lid. (← keč. *k'uychi*) (1) (Bol: vall): duha; (LM).

cuyuna, m., lid. (← keč. *k'uyuna*) (1) (Bol: alt/vall): ubalená cigareta; (LM).

4. 2. CH

- cha¡!**, citosl. (← keč. *cha*) (1) (Bol: alt/vall): do toho!; ► používá se při povzbuzování; ■ Syn.: *¡ta!*; (LM).
- chaca¹**, m., lid. (← keč. *chaka*) (1) (Bol: alt/vall): most, lávka; (LM).
- chaca²**, f. (← keč. *chhaka*) (1) (Bol): mravenec; (LM).
- chaca³**, f. (← keč. *ch'aca*) (1) (Bol: alt): průtok vody; (2) (Bol: alt): stružka; ► v dole; (LM).
- chacanchada**, f., lid. (← keč. *chhiqanchay*, „jít zkratkou“) viz: *checanchada*; (LM).
- chacanchar**, intr. (← keč. *chhiqanchay*) viz: *checanchar*; (LM).
- chacancheador, -ra**, adj/subst., lid. (← keč. *chhiqanchay*) viz: *checancheador, -a*; (LM).
- chacanchear**, intr., lid. (← keč. *chhiqanchay*) viz: *checanchear*; (LM).
- chácara**, f., lid. (← keč. *chaqra*, „připravený k osetí“) viz: *chacra*; (LM).
- chacarear**, intr., venk. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol: Valleg): pracovat na poli; (LM).
- chacarera**, f. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol): veselá folklórní hudba typická pro oblast Chaca; (2) (Bol): folklórní tanec typický pro oblast Chaca; (LM).
- chacarero, -ra**, m/f. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol: llan): vlastník půdy; (2) venk. (Bol: llan): zemědělec; viz též *camana*; (3) lid. (Bol: Valleg): vesničan; ■ Syn.: *camba*; (4) lid. (Bol): upovídaný člověk; (LM).
- chacarilla**, f., i adj. (← keč. *chaqra*) (1) f., venk. (Bol: llan/vall): malá farma; (2) f., i adj., lid. (Bol: alt): nešika; ■ Syn.: *chacra, chacreador, chacrilla, choclo, chaleco, chambón, chapucero, cordero, manso*; (LM).
- chacarismo**, m., venk. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol: Chuq/llan): lán; (2) (Bol: Chuq/llan): zemědělské práce; (LM).
- chaco¹**, m. (← keč. *chaquy*, „odplevelit půdu“) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): pole; viz též *cancha*; (LM).
- chaco²**, m. (← keč. *chaqu*, „nepořádek“) (1) ~ **de pollo** (Bol): kreolský pokrm; ► ingredience: nudle, omáčka *ahogado*, brambory, kousky kuřete, čiča; (2) **hacer** ~¹, lid. (Bol: StaCr/Valleg): úplně zničit; ■ Syn.: *arrasar*; (3) **hacer** ~², lid. (Bol: StaCr/Valleg): lehce vydělat; (LM).
- chacra**, adj/subst. (← keč. *chaqra*, „připravený k osetí“) (1) f. (Bol): statek; ■ Syn.: *finca*; (2) f., venk. (Bol): pole; viz též *cancha*; ■ Var.: *chácara*; (3) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): nešika; viz též *chacarilla*; (4) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): slabší hráč; ■ Syn.: *cordero, manso*; (LM).
- chacreada**, f., lid. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol: alt/vall): chyba; ■ Syn.: *chalequeada, chambonada*; (2) (Bol: alt/vall): špatně odvedená práce; ■ Syn.: *chalequeada, chambonada*; (LM).
- chacreador, -ra**, adj/subst., lid. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol: alt/vall): nešika; viz též *chacarilla*; (LM).
- chacrear**, intr., lid. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol: alt/vall): dělat zemědělské práce; (2) (Bol: alt/vall): být nešikovný; ■ Syn.: *chalequear, chambonear*; (LM).
- chacrero, -ra**, m/f. (← keč. *chaqra*) (1) (Bol): majitel půdy; (LM).
- chacrilla**, adj/subst., lid. (← keč. *chaqra*) (1) f. (Bol: llan): malá farma; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): nešika; viz též *chacarilla*; (LM).
- chacha**, f., stud. slang (← keč. *ch'achu*, „podvodník“) (1) (Bol: alt/vall): bytí za školou; ■ Syn.: *chachada, chuño*; (2) **irse de** ~ (Bol: alt/vall): jít za školu; ■ Syn.: *achuñarse, chacharse, hacer la chuña, irse al chuño, hacer la chancha*; (LM).
- chachacoma**, f. (← keč. *chachakuma*) (1) (Bol): keř, který roste v Andách; ► jeho květy se používají v tradiční přírodní medicíně; (LM).

chachada, f., lid., stud. slang (← keč. *ch'achu*, „podvodník“) (1) (Bol: alt/vall): bytí za školou; viz též *chacha*; (LM).

chachador, -ra, adj/subst., lid., stud. slang (← keč. *ch'achu*) (1) (Bol: alt/vall): záškolák; ■ Syn.: *chachón, chuñador, chuñista, chuño*; (LM).

chacharse, zvrát., lid., stud. slang (← keč. *ch'achu*) (1) (Bol: alt/vall): jít za školu; viz též *irse de chacha*; (2) (Bol: alt/vall): odejít ze školy bez dovolení; (LM).

chachón, -na, adj/subst., lid. (← keč. *ch'achu*) (1) stud. slang (Bol: alt/vall): záškolák; viz též *chachador*; (2) stud. slang (Bol: alt/vall): student, který bez dovolení odejde ze školy; (3) (Bol: alt/vall): člověk, který se nedostaví do práce; (LM).

chaja, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aja*, „ochraptělý“) (1) (Bol: alt/vall): ochraptělý; (2) ~ **pájaro**, humor. (Bol: alt/vall): impotent; (LM).

chajcha, subst. (← keč. *chujcha*) (1) ~ **suwa**, viz: *suwa*; (LM).

chajcho, m. (← keč. *ch'aqchu*) (1) (Bol): pokrm typický pro Cochabambu; ► ingredience: hovězí kýta, brambory, sušené brambory, zelené boby, cibule, paprika, koření, vařené vejce, sýr, ostružiny, rajčata, paprika *locoto*, petržel; (LM).

chajchón, -na, adj/subst., lid. (← keč. *ch'achu*, „podvodník“) (1) adj/subst. (Bol: alt): zhýralý člověk; (2) adj. (Bol: alt): bezostyšný; ■ Syn.: *avivado, peine, pillo, vivo*; (LM).

chajchuda, f., lid. (← keč. *ch'aqchuy*, „zavlažovat, zalévat“) (1) (Bol: alt/vall): pokropení podlahy; ■ Syn.: *regada*; (LM).

chajchudo, -da, adj., lid. (← keč. *ch'aqchuy*) (1) (Bol: alt/vall): pokropený; ■ Syn.: *regado*; (LM).

chajchur, intr., lid. (← keč. *ch'aqchuy*) (1) (Bol: alt/vall): pokropit; ■ Syn.: *regar*; (LM).

chajma, f., lid. (← keč. *chhaqma*, „sklizeň“) (1) (Bol: vall): rozorané pole; (2) (Bol: vall): sklizeň; (LM).

chajmear, intr., lid. (← keč. *chhaqmay*, „sklízet zemědělské produkty“) (1) (Bol: Cbb/Pt): sklízet zemědělské produkty; (2) (Bol: Valleg): sbírat pro vlastní potřebu to, co zbylo po sklizni; (3) (Bol: StaCr): shromažďovat peníze; ■ Var.: *chasmear*; (LM).

chajmida, f., lid. (← keč. *chhaqmay*) (1) (Bol: Tj): sklizeň; (LM).

chajmidor, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *chhaqmay*) (1) (Bol: Tj): sběrač, česač; (LM).

chajmir, intr., lid. (← keč. *chhaqmay*) (1) (Bol: Tj): sklízet zemědělské produkty; (LM).

chajwa, f., venk. (← keč. *ch'aqway*, „hulákat“) (1) (Bol: alt/vall): rvačka mezi gangy; (LM).

chajwaco, -ca, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aqwaku*) (1) (Bol: alt/Cbb): křikloun; viz též *coto de lata*; (2) (Bol: alt/Cbb): hysterka; ► zvl. o dítěti; (3) (Bol: alt/Cbb): člověk, který dělá mnoho hluku a rámusu; (4) (Bol: alt): provokatér; ► když je opilý; ■ Syn.: *chajwiri*; (LM).

chajwar, intr., lid. (← keč. *ch'aqway*) (1) (Bol: Cbb/Pt): hulákat; (LM).

chajwiri, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aqway*) (1) (Bol: alt): křikloun; viz též *coto de lata*; (2) (Bol: alt): provokatér; ► když je opilý; viz též *chajwaco*; (LM).

chala, adj/subst. (← keč. *chhala*, „listy kukuřičného klasu“) (1) f. (Bol): listen kukuřičného klasu; (2) f. (Bol): obal z kukuřičných listů; (3) f., lid. (Bol: alt/vall): zbytky kukuřice, které se dávají dobytku; (4) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): štíhlý člověk; viz též *cancao*; (5) **estar sin** ~, lid. (Bol: alt/vall): být bez peněz; viz též *estar cala*; (6) **no tener (ni)** ~, lid. (Bol: alt/vall): být bez peněz; viz též *estar cala*; (LM).

chalias, m., pl., lid. (← keč. *chhala*) (1) (Bol: alt/vall): hotovost; viz též *colques*; (LM).

chalear, intr., lid. (← keč. *chhala*) (1) (Bol: llan/Valleg): šustit; (LM).

chalita, f., i adj. (← keč. *chhala*) (1) f. (Bol: llan): ubalená cigareta; (2) adj., lid. (Bol: llan): nový; (3) adj., lid. (Bol: Or/Pt): dobře se točící; ► o káči; (4) adj. (Bol: llan): zotavený; (5) adj. (Bol: Chuq): dobře sedící; ► o šatech; (LM).

challa, f. (← keč. *ch'alla*, „obřadní rituál“) (1) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): tradiční andský rituál; ► země se kropí alkoholem jako oběť bohyni země; ■ Syn.: *challada, challacu*; (2) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): pokřtění hrubé stavby; (3) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas):

křest nových věcí; (4) (Bol: alt): pokropení země alkoholem, lamí nebo kohoutí krví pro štěstí; ■ Syn.: *challacu*; (5) **martes de ~**, lid. (Bol: alt/vall): posvěcení nehmotných věcí během Masopustu; ■ Syn.: *martes de carnaval*; (LM).

challacu, m. (← keč. *ch'allaku*) (1) (Bol: alt/vall): tradiční andský rituál; ► země se kropí alkoholem jako oběť bohyni země; viz též *challa*; (2) (Bol: alt/vall): pokřtění hrubé stavby; ■ Syn.: *challada*; (3) (Bol: alt/vall): křest nových věcí; ■ Syn.: *challada*; (4) (Bol: alt/vall): pokropení země alkoholem, lamí nebo kohoutí krví pro štěstí; viz též *challa*; (5) ~ **de carnaval**, lid. (Bol: alt/Yungas): posvětit nehmotné věci; (LM).

challada, f. (← keč. *ch'alla*, „obřadní rituál“) (1) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): tradiční andský rituál; ► země se kropí alkoholem jako oběť bohyni země; viz též *challa*; (2) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): pokřtění hrubé stavby; viz též *challacu*; (3) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): křest nových věcí; viz též *challacu*; (LM).

challar, tr/intr. (← keč. *ch'allay*, „pokropit alkoholem“) (1) intr. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): zapíjet tradiční rituál; (2) tr. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): posvětit zemi; (3) tr. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): pokřtít hrubou stavbu; (4) tr. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): pokřtít nové věci; (5) tr. (Bol: alt): pokropit zemi alkoholem, lamí nebo kohoutí krví pro štěstí; (LM).

challita, adj., lid. (← keč. *chhalla*, „lehký“) (1) (Bol: alt/vall): lehký; (LM).

challpachir, tr., lid. (← keč. *ch'allpachiy*, „pocákat“) (1) **hacer ~** (Bol: Pt/vall): pocákat; (LM).

challpado, -da, adj., lid. (← keč. *ch'allpay*, „zabít, mrštit něčím“) (1) (Bol: alt/vall): neprospěš; ► o studentovi; ■ Syn.: *tirado*; (LM).

challpar, tr/zvrat. (← keč. *ch'allpay*) (1) tr., lid. (Bol: alt/vall): dát někomu nakládačku; ■ Syn.: *moler*; (2) zvrat., lid. (Bol: alt/vall): být strohý, příkrý; ■ Syn.: *chancar, lacar*; (3) zvrat. (Bol: alt/vall): odložit si zkoušku; ■ Syn.: *chancar, chejtar, tirarse, tirarse de ojo*; (4) zvrat., lid. (Bol: alt/vall): vybourat se; ■ Syn.: *estrellarse*; (5) zvrat., lid. (Bol: alt/vall): ztroskotat, selhat (plán); (LM).

challpazo, m., lid. (← keč. *ch'allpay*) (1) (Bol: alt/vall): příkrý pád; (LM).

challpeador, m., i adj. (← keč. *ch'allpay*) (1) (Bol: alt): rváč; (LM).

challpir, tr., lid. (← keč. *ch'allpay*) (1) (Bol: LP): pilně studovat; viz též *cajchirear*; (LM).

challpiri, adj/subst., lid., stud. slang (← keč. *ch'allpay*) (1) (Bol: LP): premiant; viz též *cajchiri*; (LM).

challwa, f., lid. (← keč. *challwa*) (1) (Bol): ryba; ■ Syn.: *chawlla*; (2) ~ **catu**, viz: *catu*²; (LM).

chama, adj/subst. (← keč. *chhama*, „hrubý, málo semletý“) (1) f. (Bol): celozrnný chléb; ■ Syn.: *chamillo, pan de afrecho*; (2) f. (Bol): kukuřičný chléb; (3) adj/subst., lid. (Bol: Bn): příslušník nějaké etnické skupiny; (4) adj/subst., lid. (Bol: LP): člověk tmavé pleti; ■ Syn.: *chuño, morocho*; (5) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt/vall): mestic; ■ Syn.: *chamillo, chojcho, mestizo*; (6) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt/vall): hulvát; ■ Syn.: *chojcho, tara*; (7) adj/subst., lid. (Bol: llan): člověk zjizvený od neštovic; (8) adj., lid. (Bol): málo semletý; (9) adj., lid. (Bol: alt): drsný; (10) adj., lid. (Bol: LP): unavený, vyčerpaný; (LM).

chamear, tr. (← keč. *ch'ami*, „nerost“) (1) (Bol: alt): sbíjet horninu; (LM).

chami, m. (← keč. *ch'ami*) (1) (Bol: Or/Pt): cínová ruda; (LM).

chamillo, m. (← keč. *chhama*, „hrubý, málo semletý“) (1) (Bol): celozrnný chléb; viz též *chama*; (LM).

chamillo, -lla, adj/subst., hanl. (← keč. *chhama*) (1) (Bol: alt/vall): mestic; viz též *chama*; (LM).

champa, f. (← keč. *ch'ampa*, „klubko, chomáč“) (1) lid. (Bol: alt/vall): klubko; ■ Syn.: *chipa, chipazón, chiperio*; (2) lid. (Bol: alt/vall): rozčuchané vlasy; ■ Syn.: *greñas*; (3) hanl. (Bol: alt/vall): ochlupení v ohanbí; ■ Syn.: *conejo, nido*; (4) lid. (Bol): plevel; viz též *cora*;

(5) lid. (Bol: alt/vall): nepořádek; (6) lid. (Bol: alt/Valleg/vall): nepálená cihla; (7) lid. (Bol: alt/vall): rozepře; ■ Syn.: *patasca, piña, piñadura, riña, trifulca*; (8) lid. (Bol: alt/vall): chaos; ■ Syn.: *chenco, chipa, chiperío, patasca, pejtu, tacu, chacota, despelote, quilombo*; (9) lid. (Bol: alt/vall): zapeklitá věc; ■ Syn.: *chipa, chipazón*; (10) pl., lid. (Bol: alt/vall): chrastí; (11) ~ **guerra**¹, lid. (Bol: Cbb/Pt): revoluce; (12) ~ **guerra**², lid., hist. (Bol: Chuq): rvačka mezi gangy; ■ Syn.: *chawpi guerra*; (13) ~ **guerra**³, lid. (Bol: vall): válečný konflikt; (LM).

champachado, -da, adj., lid. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol: alt/vall): zamotaný; ■ Syn.: *chipachado, chipado*; (LM).

champachar, tr/zvrat., lid. (← keč. *ch'ampachay*, „zamotat se, zaplést se“) (1) tr. (Bol: alt/vall): zamotat; (2) zvrat. (Bol: alt): zamotat se; (LM).

champar, tr. (← keč. *ch'ampa*, „klubko, chomáč“) viz: *champear*; (LM).

champear, tr/zvrat. (← keč. *ch'ampa*) (1) tr., lid. (Bol: LP): nechat si půjčenou věc; ■ Syn.: *hacer el aguante*; (2) tr. (Bol: LP/Tj): schovat; (3) tr., lid. (Bol: Tj): odplevelit půdu; (4) zvrat., lid. (Bol: llan): zaplést se do problému; ■ Var.: *champar*; (LM).

champi, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ampa*) (1) adj/subst. (Bol: Valleg): nešika; ► často rozbíjí nádobí; (2) adj. (Bol: Tj): nešikovný; (LM).

champoso, m., i adj., lid. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol: Tj): vousáč; ■ Syn.: *chapi, chapudo, suncarara, suncas, suncasapa, tapudo, barbón, barbudo*; (2) (Bol: alt/Yungas): člověk, který má po těle hodně chlupů; ■ Syn.: *suncarara*; (LM).

champoso, -sa, adj/subst. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol): vlasatý člověk; ■ Syn.: *champudo*; (LM).

champuda, f., i adj., lid., hanl., humor. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol: LP): žena, která má ochlupení v ohanbí; (LM).

champudo, -da, adj/subst. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol): vlasatý člověk; viz též *champoso*; (LM).

champpurear, intr., lid. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol: Valleg): dělat něco zmateně; (LM).

champpureo, m., lid. (← keč. *ch'ampa*) (1) (Bol: Valleg): zmatek, chaos; ■ Syn.: *barullo, lío*; (LM).

chamucar, tr. (← keč. *ch'ami*, „nerost“) (1) (Bol: Pt): těžít; ■ Syn.: *brocear*; (LM).

chamuña, f., lid. (← keč. *ch'amuña*, „bonbón“) (1) (Bol: alt/vall): bonbón; (2) (Bol: alt/vall): lízátko; ■ Syn.: *misqui, misqui bola*; (3) **la venganza es** ~ (Bol: alt/vall): pomsta je sladká!; (LM).

chamuñero, -ra, m/f. (← keč. *ch'amuña*) (1) (Bol: alt/vall): výrobce bonbónů; (2) (Bol: alt/vall): prodejce bonbónů; (LM).

chamuyada, f., lid. (← keč. *chamuy*, „přijít, přijet“) (1) (Bol: Tj): oslava na uvítanou; (2) (Bol: Tj): spřádání plánů; ■ Syn.: *chamuyo*; (LM).

chamuyador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *chamuy*) (1) (Bol: Tj): člověk, který kuje pikle; (LM).

chamuyar, intr., lid. (← keč. *chamuy*) (1) (Bol: Tj): kout pikle, spřádat plány; (LM).

chamuyo, m. (← keč. *chamuy*) (1) (Bol): spřádání plánů; viz též *chamuyada*; (LM).

chanca¹, f. (← keč. *chhanqa*, „nahrubo namleté obilí“) (1) (Bol: alt/vall): bolivijský pokrm typický pro údolí; ► ingredience: kusy kuřecího nebo králičího masa, cibule, bobkový list, sůl, brambory, boby; (2) ~ **chupe**, viz: *chupe*; (LM).

chanca², f., i adj., lid. (← keč. *chhanqa*) (1) f. (Bol: LP): kal, usazenina; viz též *concho*; (2) adj. (Bol: alt/vall): málo semletý; ■ Syn.: *chanca-chanca, chancado*¹; (LM).

chancaca, f., i citosl. (← keč. *chankaka*, „cukrová homole“) (1) f. (Bol: alt/vall): vařený med z cukrové třtiny; (2) f. (Bol: llan): medový chléb; ■ Syn.: *empazinado*; (3) f., lid. (Bol: alt): snadná věc; (4) f., lid. (Bol: alt): lehký úkol; (5) citosl., lid. (Bol: alt): to je jasný!; ► snadná věc k vyřešení; (6) citosl., lid. (Bol: alt): pohoda!, v klidu!; ► lehký úkol; (7) ~ **de las**

cholitas, lid., humor. (Bol: LP): svůdník; **(8) ~ de los chichos**, lid., humor. (Bol: LP): muž přitažlivý pro gaye; (LM).

chancacazo, m. (← keč. *chankaka*) **(1)** lid. (Bol: alt/vall): rána pěstí; ■ Syn.: *chuñazo*, *piñada*, *piñazo*; **(2)** lid. (Bol: alt/vall): rána, strčení; **(3)** (Bol: alt/vall): náraz aut; (LM).

chanca-chanca¹, adv. (← keč. *chankaykachay*, „jít vratkým krokem“) **(1)** **caminar** ~, lid. (Bol: Cbb/Pt): kličkovat; ► zvl. o opilci; viz též *andar cóndor*; (LM).

chanca-chanca², adj., lid. (← keč. *chhanqa*, „nahrubo namleté obilí“) **(1)** (Bol: alt/vall): málo semletý; viz též *chanca*²; (LM).

chancada, f., lid. (← keč. *ch'anqay*, „házet kameny, drtit“) **(1)** (Bol: alt/vall): drcení, tlučení obilí; **(2)** (Bol: alt/vall): naklepání masa; **(3)** (Bol: alt/vall): ublížení; **(4)** (Bol: Pt): drcení, rozbíjení kamene; ■ Syn.: *chancado*; (LM).

chancado, m. (← keč. *chhanqa*, „nahrubo namleté obilí“) **(1)** (Bol): drcení, rozbíjení kamene; viz též *chancada* (LM).

chancado, -da¹, adj. (← keč. *chhanqa*) **(1)** (Bol: alt/vall): málo semletý; viz též *chanca*²; (LM).

chancado, -da², adj. (← keč. *ch'anqay*, „házet kameny, drtit“) **(1)** lid. (Bol: alt/vall): mletý, naklepaný; ► o mase; ■ Syn.: *martajado*; **(2)** (Bol: Or/Pt): rozdrčený, rozbitý; (LM).

chancador, -ra, adj/subst. (← keč. *ch'anqay*) **(1)** (Bol: Or/Pt): drtič; (LM).

chancadora, f. (← keč. *ch'anqay*) **(1)** (Bol: alt/vall): drtička kamenů; (LM).

chancanear, intr., lid. (← keč. *chankaykachay*, „jít vratkým krokem“) **(1)** (Bol: Valleg): kličkovat; ► zvl. o opilci; viz též *andar cóndor*; **(2)** (Bol: Valleg): potloukat se; (LM).

chancao, m. (← keč. *chhanqa*, „nahrubo namleté obilí“) **(1)** (Bol: Tj): bolivijský pokrm; ► ingredience: kuřecí nebo slepičí maso, brambory, omáčka z papriky, oleje, cibule, rajčete a soli; (LM).

chancaqui, m., lid. (← keč. *chankaka*, „cukrová homole“) **(1)** (Bol: Chuq): silná rána; (LM).

chancaquita, f. (← keč. *chankaka*) **(1)** (Bol: Tj): bonbón; (LM).

chancar, tr/zvrat. (← keč. *ch'anqay*, „házet kameny, drtit“) **(1)** tr., lid. (Bol: alt/vall): házet kameny; ■ Syn.: *apedrear*; **(2)** tr., lid. (Bol: vall): ubít někoho; **(3)** tr., lid. (Bol: alt/vall): naklepat maso; ■ Syn.: *martajar*; **(4)** tr., lid. (Bol: alt/vall): rozdrolit; **(5)** tr. (Bol: Or/Pt): rozdrtit; **(6)** tr., lid. (Bol: alt/vall): bouchnout někoho; **(7)** tr., lid. (Bol: alt/vall): úplně zničit; ■ Syn.: *hacer añicos*, *hacer bolsa*, *hacer pelota*, *hacer trapo*; **(8)** tr., lid. (Bol: alt/vall): způsobit újmu; ■ Syn.: *joder*; **(9)** tr., lid. (Bol: alt/vall): vyhodit od zkoušky; ■ Syn.: *tirar*; **(10)** tr., lid. (Bol: alt/vall): pilně studovat; viz též *cajchirear*; **(11)** zvrat., lid. (Bol: alt/vall): být strohý, příkrý; viz též *challpar*; **(12)** zvrat., lid. (Bol: alt/vall): odložit si zkoušku; viz též *challpar*; (LM).

chancatorista, m. (← keč. *ch'anqay*) **(1)** (Bol: Pt): drtič; (LM).

chanquear, tr/intr. (← keč. *ch'anqay*) **(1)** intr, lid. (Bol: Chuq): švindlovat; ■ Syn.: *chanchullear*; **(2)** tr., lid. (Bol): rozbít na menší kusy; ► o hornině; **(3)** tr. (Bol: alt): podvést; ■ Syn.: *mamar*; (LM).

chanquero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *ch'anqay*) **(1)** (Bol: Chuq): agresor; (LM).

chápaj!; citosl., lid. (← keč. *ch'apaq*) **(1)** (Bol: alt/Valleg/vall/Yungas): plesk; ► zvuk facky; ■ Syn.: *¡lácaj!*; **(2)** (Bol: alt/vall/Valleg): muck; ► zvuk polibku; ■ Syn.: *¡chótoj!*; **(3)** (Bol: alt/Valleg/vall/Yungas): bác; ► při pádu na hubu; ■ Syn.: *¡lácaj!*; (LM).

chapi, adj/subst. (← keč. *ch'api*, „zarostlý, běžný“) **(1)** adj/subst. (Bol): pes s kudrnatou srstí; **(2)** adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): vousáč; viz též *champoso*; **(3)** adj., lid., hanl. (Bol: alt/Yungas): běžný; ■ Syn.: *charpa*, *chojcho*, *raca*¹, *ordincho*; (LM).

chapinés, m/f., lid. (← keč. *ch'api*) **(1)** (Bol: Cbb/LP): kříženec pekingského palácového psíka; (LM).

chapu, m., lid. (← keč. *chhapuy*, „namočít“) **(1)** (Bol: Pt/vall): kukuřičná kaše; (LM).

chapudo, m., lid. (← keč. *ch'api*, „zarostlý, běžný“) (1) (Bol: alt/vall): vousáč; viz též *champoso*; (LM).

chaque, m. (← keč. *ch'aqi*) (1) (Bol): hustá polévka; ► ingredience: obilniny, jehněčí maso, paprika, koření; (2) ~ **de arroz** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: rýže, jehněčí maso, boby, hrách, brambory, paprika, cibule, oregano, kmín, pepř, sůl; (3) ~ **de quinua** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: merlík, jehněčí maso, boby, hrách, brambory, paprika, cibule, koření; (4) ~ **de trigo** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: obilí, jehněčí maso, boby, hrách, brambory, paprika, cibule, koření; (LM).

chaquear, tr. (← keč. *chaquy*, „zbavit vegetace“) (1) (Bol): kácet, vypalovat porosty; (LM).

chaqueo, m. (← keč. *chaquy*) (1) (Bol): vypalování, kácení porostů pro zemědělskou půdu; (LM).

chaqui¹, m., lid. (← keč. *ch'aki*, „suchý“) (1) (Bol: alt/vall): kocovina; ■ Syn.: *resaca*; (2) **curar el** ~ (Bol: alt/vall): zmírnit kocovinu; ■ Syn.: *curar la cabeza, curar el cuerpo, sanar la cabeza*; (3) ~ **rayo** (Bol): blesk; (LM).

chaqui², m., lid. (← keč. *chaki*) (1) (Bol: alt/vall): noha; (2) (Bol: alt/vall): tlapa; (3) pl. (Bol: alt): nohy; ■ Syn.: *haba, pata, pezuña*; (4) ~ **cacha**, viz: *cacha*²; (5) ~ **tajlla**, viz: *tajlla*; (6) **asna** ~ (Bol): člověk, kterému smrdí nohy; ■ Syn.: *yana chaqui*; (7) **cabra** ~, humor. (Bol: Chuq): žena se štíhlýma nohama; ■ Syn.: *caspi chaqui, chiwanco*; (8) **cara** ~¹ (Bol: alt/vall): bosý; viz též *pata cala*; (9) **cara** ~² (Bol: alt/vall): zoufalec; (10) **caspi** ~ (Bol): žena se štíhlýma nohama; viz též *cabra chaqui*; (11) **equis** ~ (Bol: Valleg): člověk s nohama do X; (12) **piqui** ~¹ (Bol: alt): člověk, který chodí rychle; ■ Syn.: *vizcacha, pata de perro*; (13) **piqui** ~² (Bol: alt/Cbb): flákač; ■ Syn.: *aplanacalles, azotacalles, callejero, patiperro*; (14) **racu** ~ (Bol: Or/Pt/vall): člověk se silnýma nohama; (15) **wallpa** ~¹ (Bol: alt/vall): druh stehu; (16) **wallpa** ~², humor. (Bol: alt/vall): člověk se štíhlýma nohama; (17) **wistu** ~, humor. (Bol: alt/vall): hráč, který promarní šanci dát gól; (18) **yana** ~ (Bol: Cbb): člověk, kterému smrdí nohy; viz též *asna chaqui*; (LM).

charpa, adj., lid. (← keč. *chharpa*, „rozmazaný“) (1) (Bol: LP/Valleg): starý; ■ Syn.: *antuco*; (2) hanl. (Bol: LP): běžný; viz též *chapi*; (LM).

charque, adj/subst. (← keč. *ch'arki*, „sušené solené maso“) (1) m., lid. (Bol): sušené hovězí maso; ■ Syn.: *chalonga*; (2) m. (Bol: alt/vall): bolivijský pokrm; ► ingredience: sušené hovězí maso, vařená kukuřice, vařená vejce; (3) m. (Bol: Or/Pt): měď; (4) m. (Bol: Cbb): *Eschweilera coriacea*; ► strom, který dosahuje výšky až 15 m, roste v amazonském pralese a v lesích na úpatí hor; ■ Syn.: *mata-mata*; (5) adj/subst., lid. (Bol): štíhlý člověk; viz též *cancao*; (6) **dejar vender el** ~, lid. (Bol: alt): nechat přednést návrhy; (LM).

charqueada, f., lid. (← keč. *ch'arki*) (1) (Bol): sušení masa; ■ Syn.: *charqueo*; (2) (Bol: alt/vall): způsobení těžkých zranění; (3) (Bol: alt/vall): zabití; (4) (Bol: LP): poničení; (LM).

charqueador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *ch'arki*) (1) (Bol): člověk, který suší maso; (2) hanl. (Bol: LP): drbna, klepna; (LM).

charquear, tr/zvrat. (← keč. *ch'arki*) (1) tr. (Bol): krájet maso na plátky; (2) tr., lid. (Bol: alt/vall/Valleg): těžce zranit; (3) tr., lid. (Bol: alt/vall): zabit; ■ Syn.: *ajusticiar*; (4) tr., lid. (Bol: LP): poničit; (5) tr., lid., humor. (Bol): operovat; ■ Syn.: *carnear*; (6) zvrat., lid. (Bol): udělat velkou chybu; (LM).

charquecán, m. (← keč. *ch'arki*) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): pokrm typický pro oblast Orura; ► ingredience: kousky sušeného hovězího masa, brambory, vařené vejce, vařená kukuřice, salsa; ■ Var.: *charquicán*; (LM).

charqueo, m., lid. (← keč. *ch'arki*) (1) (Bol): sušení masa; viz též *charqueada*; (LM).

charqui, m. (← keč. *ch'arki*) viz: *charque*; (LM).

charquicán, m. (← keč. *ch'arki*) viz: *charquecán*; (LM).

charquilo, -la, adj/subst., lid. (← keč. *ch'arki*) (1) (Bol): štíhlý člověk; viz též *cancao*; (LM).

chasa, adj/subst. (← keč. *chhasay*, „neslyšně si pšouknout“) (1) ~ **cohete**, lid., hanl. (Bol: alt/Cbb): drbna, klepna; viz též *cuento correchi*; (LM).

chasca, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aska*, „hvězda, zacuchané vlasy“) (1) f. (Bol: alt/vall): jitřenka, večernice; (2) f. (Bol: alt/vall): hvězda; (3) f. (Bol: alt/vall): vír; (4) f. (Bol: alt/vall): vlněné třásně; ► na klapkách na uši; (5) f. (Bol: alt/vall): třásně z papíru; (6) f. (Bol: alt/vall): střapce; ■ Syn.: *pompón*; (7) f. (Bol: alt/vall): vlněné třásně; (8) f., pl. (Bol: alt/vall): hříva; ■ Syn.: *melena*; (9) f., pl. (Bol: alt/vall): dlouhé řasy; (10) adj/subst., pl. (Bol: alt/vall): člověk s rozcuchanými vlasy; ■ Syn.: *apasanco, chascón, chascoso, chascudo, espantajo, greñudo*; (11) adj/subst., pl. (Bol: alt/vall): dlouhovlasý člověk; ■ Var.: *chaska*; (12) ~ **caballo**¹, humor. (Bol: alt): žena, která nosí vlasy v culíku; (13) ~ **caballo**² (Bol: alt): žena s rozcuchanými vlasy, cáčorka; (14) ~ **caballo**³ (Bol: LP): obyvatel kantonu Viacha; ► v departementu La Paz; viz též *cuchi anaqui*; (15) ~ **ñawi**, viz: *ñawi*; (LM).

chascón, -na, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aska*) (1) (Bol: alt/vall): člověk s rozcuchanými vlasy; viz též *chasca*; (LM).

chascoso, m., lid. (← keč. *ch'aska*) (1) (Bol): mladý muž, který má dlouhé vlasy; ■ Syn.: *mechudo, melenas, melenudo*; (LM).

chascoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aska*) (1) adj/subst. (Bol: alt): člověk s rozcuchanými vlasy; viz též *chasca*; (2) adj. (Bol): dlouhovlasý; ■ Syn.: *mechudo*; (LM).

chascudo, -da, adj/subst., lid. (← keč. *ch'aska*) (1) (Bol: Tj): člověk s rozcuchanými vlasy; viz též *chasca*; (LM).

chasete, adj/subst. (← keč. *chhasay*, „neslyšně si pšouknout“) (1) lid. (Bol: alt/Cbb): drbna, klepna; viz též *cuento correchi*; (2) hanl., stud. slang (Bol: Cbb/LP): žalobník; ■ Syn.: *cuentestero*; (LM).

chasetear, intr., lid. (← keč. *chhasay*) (1) (Bol: Cbb/LP): žalovat; (LM).

chaska, f. (← keč. *ch'aska*, „hvězda, zacuchané vlasy“) viz: *chasca*; (LM).

chasma, f., lid. (← keč. *chhaqma*, „sklizeň“) (1) (Bol: Valleg): sklizeň; (LM).

chasmeado, -da, adj., lid. (← keč. *chhaqma*) (1) (Bol: llan): po sobě následující; (LM).

chasmear, tr. (← keč. *chhaqmay*, „sklízet zemědělské produkty“) viz: *chajmear*; (LM).

chasmiri, m/f., lid. (← keč. *chhaqmay*, „sklízet zemědělské produkty“; ← aim. *-iri*, „věnuje se čemu“) (1) (Bol: Valleg): sběrač, česač; (2) (Bol: Valleg): chudý člověk; ► po sklizni sbírá, co zbylo; (3) hanl. (Bol: Valleg): žebřák; (LM).

chasqueadura, f., lid. (← keč. *ch'aska*, „hvězda, zacuchané vlasy“) (1) (Bol: alt/vall): bitka, při které si ženy rvou vlasy; (LM).

chasquear¹, tr. (← keč. *ch'aski*, „posel, doručovatel“) (1) lid. (Bol: alt): převzt; (2) (Bol: Or/Pt): těžít; (LM).

chasquear², tr/zvrat., lid. (← keč. *ch'aska*, „hvězda, zacuchané vlasy“) (1) tr. (Bol: alt): kartáčovat vlasy; (2) zvrat. (Bol: alt): rvát si vlasy; (LM).

chasqui, adj/subst. (← keč. *chaski*, „posel, doručovatel“) (1) m. (Bol): posel, který nosil zprávy v uzlovém písmu; (2) m., humor. (Bol: alt/vall): poslíček; ► mladík, který roznáší úřední poštu a vykonává jednoduché práce; viz též *cacha*; (3) m., lid. (Bol: alt): nosič; ■ Syn.: *aparapita, apiri, quepirapita, quepiri, cargador, changador*; (4) m/f., lid. (Bol: alt): pocestný; (5) adj/subst., lid. (Bol: alt): udavač; viz též *cuento correchi*; (LM).

chasquiri, m. (← keč. *chaski*) (1) (Bol: Or/Pt): pomocník střelmistra; viz též *cachiri*; (LM).

chass;!, citosl. (← keč. *chhas*) (1) (Bol): pssst; ► zvuk prasklé pneumatiky; (LM).

chátaj;!, citosl., lid. (← keč. *ch'ataq*) (1) (Bol: alt/vall): cvak; ► při zamykání nebo odemykání zámku; (LM).

chatar, tr., lid. (← keč. *ch'atay*) (1) (Bol: alt/vall): dát klíč do zámku; (2) (Bol: alt/vall): zamknout; (LM).

chawa¹, m/f. (← keč. *ch'away*, „dojit, ždímat“) (1) f. (Bol: Or/Pt): prohlídka; (2) m., hanl. (Bol: Pt): hlídač; ■ Syn.: *chawari*; (LM).

chawa², adj., lid. (← keč. *chawa*, „syrový“) (1) (Bol: alt/Cbb): nedovařený; ■ Syn.: *chawado*; (LM).

chawada, f., lid. (← keč. *ch'away*, „dojit, ždímat“) (1) (Bol: alt/vall): ždímání prádla; (2) (Bol: alt/vall): dojení; (LM).

chawado, -da, adj., lid. (← keč. *chawa*, „syrový“) (1) (Bol: alt/vall): nedovařený; viz též *chawa²*; (LM).

chawaña, f., lid. (← keč. *ch'awana*, „na dojení“) (1) (Bol: Tj): dojnice; (LM).

chawar, tr/intr., lid. (← keč. *ch'away*, „dojit, ždímat“) (1) intr. (Bol: alt/vall): podojit; ■ Syn.: *querwar*; (2) intr. (Bol: alt/vall): močit; ■ Syn.: *achicar la bomba*; (3) tr. (Bol: alt/vall): vyždímat prádlo; ■ Syn.: *chirwar*; (4) tr. (Bol: alt/vall): ochutnat; (LM).

chawarado, -da, adj., lid. (← keč. *chawa*, „syrový“) (1) (Bol: alt/vall): nespokojený; ► protože se člověk úplně neopil; (LM).

chawararse, zvrat., lid. (← keč. *ch'away*, „dojit, ždímat“) (1) (Bol: alt/vall): být nespokojený; ► protože se člověk úplně neopil; (LM).

chawari, m., hanl. (← keč. *ch'away*) (1) (Bol: Or/Pt): hlídač; viz též *chawa¹*; (LM).

chawca, adj/subst. (← keč. *ch'awka*, „lež, klam“) (1) f., lid. (Bol: alt/vall): klam, lež; viz též *cawca*; (2) adj/subst. (Bol): lhář; viz též *cawca*; (3) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): slibotechna; viz též *cawqueador*; (4) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): kecal; viz též *cawca*; (LM).

chawcha, f., lid. (← keč. *ch'awchu*, „výhonek brambor nebo obilovin“) (1) (Bol: alt/vall): výhonek brambory; (2) (Bol: alt/vall): fazole; (LM).

chawchitar, tr., lid. (← keč. *chawchitay*) (1) (Bol: alt/vall): rozhazovat bonbóny nebo peníze na oslavách; (LM).

chawpi, f. (← keč. *chawpi*, „střed“) (1) ~ **guerra** (Bol: Chuq): rvačka mezi gangy; viz též *champa guerra*; (LM).

chawpinchada, f., lid. (← keč. *chawpinchay*, „dát doprostřed“) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): spláchnutí, zapíjení; (LM).

chawpinchar, intr., lid. (← keč. *chawpinchay*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): spláchnout, zapít; (LM).

chawpinche, m., lid. (← keč. *chawpinchay*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): lok nebo sklenice piva na zapítí; (LM).

chawqueada, f., lid. (← keč. *ch'awka*, „lež, klam“) (1) (Bol: alt/vall): lhaní; viz též *cawqueada*; (2) (Bol: alt/vall): přehánění; viz též *cawqueada*; (LM).

chawqueador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *ch'awka*) (1) (Bol: alt/vall): lhář; viz též *cawca*; (2) (Bol: alt/vall): slibotechna; viz též *cawqueador*; (3) (Bol: alt/vall): kecal; viz též *cawca*; (LM).

chawquear, intr., lid. (← keč. *ch'awka*) (1) (Bol: alt/vall): lhát; viz též *cawquear*; (2) (Bol: alt/vall): neplnit sliby; viz též *cawquear*; (3) (Bol: alt/vall): přehánět; viz též *cawquear*; (LM).

chawquero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *ch'awka*) (1) (Bol: alt/vall): lhář; viz též *cawca*; (2) (Bol: alt/vall): slibotechna; viz též *cawqueador*; (3) (Bol: alt/vall): kecal; viz též *cawca*; (LM).

chawquista, adj/subst., lid. (← keč. *ch'awka*) (1) (Bol: alt/vall): lhář; viz též *cawca*; (2) (Bol: alt/vall): slibotechna; viz též *cawqueador*; (3) (Bol: alt/vall): kecal; viz též *cawca*; (LM).

chayada, f., lid. (← keč. *chayay*, „vařit“) (1) (Bol: Tj): špatný vtíp; (LM).

checanchada, f., lid. (← keč. *chhiqanchay*, „jít zkratkou“) (1) (Bol: alt/vall): nejkratší cesta; (2) (Bol: alt/vall): zkratka; (3) (Bol: alt/vall): lest, trik; ■ Var.: *chacanchada*, *chequenchada*,

chicanchada; (4) **a la** ~¹ (Bol: alt/vall): nejkratší cestou; (5) **a la** ~² (Bol: alt/vall): ukvapení, unáhlení; ■ Syn.: *a la maleta, a la quete, a la que te criaste, a las pailas*; (LM).

checanchar, intr., lid. (← keč. *chhiqanchay*) (1) (Bol: alt/vall): jít nejkratší cestou, zkratkou; ■ Syn.: *achicar, cortar*; ■ Var.: *chacancar, chacanhear, checanhear, chicancar, chicanhear*; (LM).

checantheador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *chhiqanchay*) (1) (Bol: alt/vall): člověk, který chodívá nejkratší cestou, zkratkou; ■ Var.: *chacantheador*; (LM).

checanhear, intr. (← keč. *chhiqanchay*) viz: *checanchar*; (LM).

chejchi¹, adj/subst., lid. (← keč. *ch'iqchi*, „šedý, skvrnitý“) (1) adj/subst. (Bol: alt/vall): pihovatý člověk; ■ Syn.: *cara de foco, cara de pan de arroz, pecoso*; (2) adj. (Bol: alt/vall): skvrnitý; (3) adj. (Bol: alt/vall): vybledlý; (4) ~ **plátano**, humor. (Bol: Or/Pt): pihovatý; ■ Syn.: *chexchiplatáno*; (LM).

chejchi², adj/subst, lid. (← keč. *chiqchi*) (1) (Bol: Cbb/Or/Pt): smíšek; (LM).

chejchido, adj., lid. (← keč. *ch'iqchi*, „šedý, skvrnitý“) (1) (Bol: Tj): nazlátlý, zlatavý; ■ Syn.: *chexchiu*; (LM).

chejta, f., hanl. (← keč. *ch'iqta*, „prasklina, štěrbina“) (1) (Bol: Cbb/Pt): vagina; ■ Syn.: *apasanca, chupi, chupila, imilla, jampatu, juscu, queru, raca*², *tapa*¹, *zapallo, araña, araña negra, bizcocho, chaco, chucha, cocho, concha, conejo, coso, loma, marraqueta, mondongo, nido, ocaña, sapo, vaina*; (2) ~ **senca**, viz: *senca*; (LM).

chejtada, f., lid. (← keč. *ch'iqtay*, „lámat, štípat dříví“) (1) (Bol: alt/vall): náraz; ► ve sportu; ■ Syn.: *quiñate*; (LM).

chejtar, tr/zvrat., lid. (← keč. *ch'iqtay*) (1) tr. (Bol: Cbb/Chuq/Pt): nalámat dřevo; (2) tr. (Bol: Cbb/Tj): něco rozbít; (3) tr. (Bol: Tj): otlouct; (4) tr. (Bol: Cbb/Pt): narazit; (5) zvrat. (Bol: Cbb/Pt): rozbít se, rozlomit se; (6) zvrat. (Bol: Cbb/Pt): prasknout; (7) zvrat. (Bol: Cbb/Pt): otlouct se; (8) zvrat. (Bol: Cbb/Pt): odložit si zkoušku; viz též *challpar*; (LM).

chenco, m., lid. (← keč. *ch'inqu*) (1) (Bol: alt/vall): nepořádek; ■ Syn.: *pejtu, tapa*¹, *cachivacherío*; (2) (Bol: alt/vall): chaos; viz též *champa*; (LM).

chequenchada, f., lid. (← keč. *chhiqanchay*, „jít zkratkou“) viz: *checanchada*; (LM).

cherle, m. (← keč. *ch'ilay*, „vyloupávat z lusků“) (1) ~ **muju**, viz: *muju*; (LM).

chía, f., lid. (← keč. *ch'iya*) (1) (Bol: Or/Pt/vall): veš; (LM).

chicanchada, f., lid. (← keč. *chhiqanchay*, „jít zkratkou“) viz: *checanchada*; (LM).

chicanchar, intr., lid. (← keč. *chhiqanchay*) viz: *checanchar*; (LM).

chicanhear, intr., lid. (← keč. *chhiqanchay*) viz: *checanchar*; (LM).

chichi¹, m., lid. (← keč. *chichi*, „maso“) (1) (Bol): kousek vařeného masa; (LM).

chichi², m., lid. (← keč. *chucho*, „mléčná žláza“) viz: *chuchu*; (LM).

chichi³, adj., lid. (← keč. *ch'ichi*, „špína“) (1) (Bol): špinavý; (2) (Bol): zanedbaný; ► o vzhledu; viz též *colila*¹; (LM).

chichirara, adj., lid. (← keč. *ch'ichirara*, „zašpiněný“) (1) (Bol: alt/vall): zanedbaný; ► o vzhledu; viz též *colila*¹; (LM).

chichis, m., pl., lid. (← keč. *chichi*, „maso“) (1) (Bol: LP): hotovost; viz též *colques*; (LM).

chichiw!; citosl., lid. (← keč. *achachaw*) viz: *jachachaw*!; (LM).

chichoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ichi*, „špína“) (1) (Bol: alt/vall): špindíra; viz též *cacoso*¹; ■ Var.: *chijchoso, chischoso*; (LM).

chichu, f., lid. (← keč. *chichu*, „těhotná, březí“) (1) hanl. (Bol: Pt/vall): těhotná; (2) (Bol: Pt/vall): březí; (3) **estar** ~ (Bol: Pt/vall): být těhotná; ■ Syn.: *estar en bombo, estar en fa*; (LM).

chichuda, f., i adj., lid. (← keč. *chichu*) (1) f. (Bol: alt): kojná; (2) adj. (Bol): těhotná; ■ Syn.: *embombada, empreñada, en bomba, en bombo, preñada*; (LM).

chichudo, -da, adj/subst., lid. (← keč. *chichu*) (1) adj/subst. (Bol: alt): šťastlivec; ■ Syn.: *conchudo*; (2) adj. (Bol): březí; ■ Syn.: *petacudo*; (LM).

chijchi, m., lid. (← keč. *chijchi*) (1) (Bol: alt/vall): drobné krupobití; (LM).

chijchipa, f. (← keč. *chijchipa*) (1) (Bol: alt/vall): aromatická bylina; ► používá se jako koření; (LM).

chijchoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ichi*, „špina“) viz: *chichoso*; (LM).

chiji, m., lid. (← keč. *ch'iki*) (1) (Bol: alt): tráva; (2) (Bol: alt): trávník; (3) (Bol: Cbb): louka; ■ Var.: *chiqui*¹; (LM).

chijlli, adj., lid. (← keč. *ch'ijlli*, „špinavý“) (1) (Bol: alt/vall): zanedbaný; ► o vzhledu; viz též *colila*¹; (2) (Bol: alt/vall): špinavý; ■ Syn.: *cuchuqui*; (LM).

chijlloso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ijlli*) (1) (Bol: alt/vall): špindíra; viz též *cacoso*¹; (LM).

chila, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ila*, „malý“) (1) m/f. (Bol: alt/vall): dítě; ► 3 až 8 let; ■ Syn.: *chiti*, *llocalla*, *tuna*, *bicho*, *chango*, *chicoco*, *pelado*; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): malý člověk; ■ Syn.: *chiti*, *jocollo*, *tuna*, *tuna papa*, *chato*, *petiso*; (3) adj/subst. (Bol: alt/vall): zakrslý živočich; (4) adj/subst. (Bol: alt/vall): mládě; ■ Var.: *chisla*; (LM).

chilca, f. (← keč. *ch'illka*, „druh keře“) (1) (Bol: alt/vall): *Baccharis dracunculifolia*, *Baccharis latifolia*, *Baccharis salicifolia*; ► keře nebo stromy z čeledi hvězdnicovitých, které dorůstají až do 5 m, odvar má léčivé účinky, dále se používají na pletení košíků, na zastřešení a jako palivo; (LM).

chilcal, m., lid. (← keč. *ch'illka*) (1) (Bol: alt/vall): porost, les, kde roste *chilca*; (LM).

chilchar, intr/zvrat., lid. (← keč. *chhillchi*, „mrholení“) (1) intr. (Bol: alt/vall): mrholit; (2) zvrat. (Bol: llan/Tj): dostat strach; (3) zvrat. (Bol: llan): pomočit se; ■ Var.: *chilchear*; (LM).

chilche, m., lid. (← keč. *chhillchi*) viz: *chilchi*; (LM).

chilchear, intr., lid. (← keč. *chhillchi*) viz: *chilchar*; (LM).

chilchi, m., lid. (← keč. *chhillchi*) (1) (Bol: alt/vall): mrholení; ■ Var.: *chilche*; (LM).

chilchina, f., lid. (← keč. *chhillchi*) (1) (Bol: llan): mrholení; ■ Syn.: *chilchi*; (LM).

chilena, f., lid. (← keč. *chilina*, „kostní dřev“) (1) (Bol: StaCr): hovězí kosti; (2) (Bol: alt/vall): kosti na polévku; (LM).

chilicutear, intr., lid. (← keč. *ch'ili*, „drobný“) (1) (Bol: LP): dělat úkoly; (2) (Bol: LP): smlouvat; (LM).

chilicutería, f., lid. (← keč. *ch'ili*) (1) (Bol): skrblení; (LM).

chilicuti, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ili*) (1) adj/subst. (Bol: alt/vall): drobný člověk; (2) adj., hanl. (Bol): malý, malé hodnoty; (LM).

chilijchi, m. (← keč. *chillijchi*) (1) (Bol): zarděnice kohoutí; ► strom dorůstající do výšky 25 m, má velké květy červené barvy, používá se jako dekorace; ■ Syn.: *cosorió*; (LM).

chilwi, m/f., lid. (← keč. *chillwi*, „kuřátko“) (1) m. (Bol: Cbb/Pt): kuře; ■ Syn.: *polluelo*; (2) m/f. (Bol: alt): batole; (LM).

chillami, m., lid. (← keč. *ch'illami*) (1) (Bol: Pt/vall): velká mísa nebo hrnec; (LM).

chillpa, f., lid. (← keč. *ch'illpi*, „dílek, úlomek“) (1) (Bol: alt/vall): klínek; ■ Syn.: *cuña*; (LM).

chillpar, tr., lid. (← keč. *ch'illpiy*, „odtrhnout“) (1) (Bol: alt): upevnit, podložit; (LM).

chillpirse, zvrat., lid. (← keč. *ch'illpiy*) (1) (Bol: Tj): rozervat látku; (LM).

chimba, f., lid. (← keč. *chimpa*, „naproti“) (1) (Bol: Cbb): horší čtvrť, která se nachází přes řeku; (2) (Bol: Cbb): centrum této horší čtvrti; (LM).

chimbado, -da, adj. (← keč. *chimpay*, „přiblížit se“) viz: *chimbado*, -a; (LM).

chimbar, tr. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) viz: *chimpar*; (LM).

chimbado, -da, adj., lid. (← keč. *chimpay*, „přiblížit se“) (1) (Bol: Tj): nakažený; ■ Var.: *chimbado*; (LM).

chimpar, tr., lid. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) (1) (Bol: StaCr): schovat věci; ■ Var.: *chimbar*; (LM).

chimposo, -sa, adj., lid. (← keč. *chimpay*, „přiblížit se“) (1) (Bol: vall/Valleg): nakažlivý; (LM).

chimpu, m., lid. (← keč. *ch'impu*, „značka, ukazatel“) (1) (Bol: Yungas): vřed; ■ Syn.: *puchichi*; (2) (Bol: Yungas): akné; ■ Syn.: *mochó, suche, puchichi*; (LM).

china, f., lid. (← keč. *china*, „samice“) (1) (Bol: vall): samice; (2) (Bol: vall): služebná, hospodyně; ► mladá dívka pocházející z venkova; (3) (Bol: vall): chůva; ■ Syn.: *ñuñu, wawera, cuidaniños*; (4) hanl. (Bol: alt/vall): prostitutka; viz též *cajchala*; (5) ~ **supay**, viz: *supay*; (6) ~ **toldo**, humor. (Bol: LP): žena, která má pevný zadek; (LM).

chinalo, m., i adj., lid. (← keč. *china*) (1) (Bol: Cbb): gay; ■ Syn.: *lari, maqui, quewa, warmita, maraco, mario, quewsa*; (2) (Bol: Cbb): zženštilý člověk; ■ Syn.: *lari, maqui, quewa, warmita, maraco, mariachi, mario, quewsa*; (LM).

chinca;!, citosl., lid. (← keč. *chinkay*, „ztratit se, zmizet“) (1) (Bol: vall): sakra; ► používá se, když se něco ztratí; ■ Syn.: *chacataw*; ■ Var.: *jchinga!*; (2) **hacerse** ~ (Bol: alt/vall): zmizet; ■ Syn.: *chincarse*; ■ Var.: *hacerse chinga*; (LM).

chincarse, zvrát., lid. (← keč. *chinkay*) (1) (Bol: vall): zmizet; viz též *hacerse chinca*; ■ Var.: *chingar*; (2) **hacer** ~ (Bol: vall): zmizet; (LM).

chinchircoma, f. (← keč. *chinchirkuma*) (1) (Bol): *Mutisia acuminata*; ► keř, který dorůstá do 2 m, jeho květy mají zářivou oranžovou barvu; (LM).

chinchulín, m., lid. (← keč. *ch'unchula*, „střevo, vnitřnosti“) viz: *chunchula*; (LM).

chinear, intr., hanl. (← keč. *china*, „samice“) (1) (Bol: llan): často chodit za prostitutkami; (LM).

chinga;!, citosl. (← keč. *chinkay*, „ztratit se, zmizet“) (1) viz: *chinca*; (2) **hacerse** ~, viz: *hacerse chinca*; (LM).

chingana, f., lid. (← keč. *chinkana*, „místo ke ztracení“) (1) (Bol: alt): pajzl; ■ Syn.: *antro*; (2) (Bol): nevěstinec; (3) (Bol: alt): propast; (4) (Bol): setkání padouchů; (5) (Bol: LP): jeskyně; (6) (Bol: StaCr): stánek; (LM).

chinganear, intr., lid. (← keč. *chinkana*) (1) (Bol): často chodit do hospody; (2) (Bol): často chodit do nevěstince; (LM).

chinganero, -ra, adj., lid. (← keč. *chinkana*) (1) (Bol): často chodící do hospody; (2) (Bol): často chodící do nevěstince; (LM).

chingarse, zvrát., lid. (← keč. *chinkay*, „ztratit se, zmizet“) (1) viz: *chincarse*; (2) (Bol: llan): být zklamaný; (3) (Bol: llan): nepodařit se; (4) **hacer** ~, viz: *hacer chincar*; (LM).

chinita, f. (← keč. *china*, „samice“) (1) **chin** ~¹ (Bol): dětská hra; ► děti se tahají za kůži na ruce a vyhraje ten, kdo vydrží nejdéle; (2) **chin** ~² (Bol): nahoru; ► při dětské hře; (3) **waca** ~ (Bol): dolů; ► při dětské hře; (LM).

chiñi, adj/subst. (← keč. *chiñi*, „netopýr“) (1) m. (Bol: alt/vall): tadarida, netopýr; ► letouni, kteří měří 3 až 8 cm a rozpětí jejich křídel má 15 - 45 cm, většinou jsou zbarveni do černa nebo hněda, živí se hmyzem, ovocem nebo nektarem z květin; ■ Syn.: *masu, sapacala*; (2) adj/subst., lid. (Bol: Tj): skrblik; viz též *capicho*; (LM).

chipa, f. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) (1) lid. (Bol: alt/vall): klubko; viz též *champa*; (2) lid. (Bol): síťka; ■ Syn.: *malla*; (3) lid. (Bol: vall): koš; (4) lid. (Bol): pletivo; ■ Syn.: *gavión*; (5) (Bol): balík; (6) lid. (Bol: Tj): vězení; viz též *capacha*²; (7) (Bol: Or/Pt): hornina; ► obsahuje diorit, žulu, syenit a křemen; (8) lid. (Bol: alt/vall): chaos; viz též *champa*; (9) lid. (Bol: Bn): zapeklitá věc; viz též *champa*; (10) **vende** ~s, lid., humor. (Bol: StaCr): obyvatel kantonu Samaipata; ► v departementu Santa Cruz; (LM).

chipachado, -da, adj., lid. (← keč. *ch'ipachay*, „zamotat, zaplést“) (1) (Bol: alt/vall): zamotaný; viz též *champachado*; (2) (Bol: alt/vall): komplikovaný; ■ Syn.: *chipado*; (3) (Bol: Bn): zmatený; ■ Syn.: *ido*; (4) (Bol: alt): v objetí; (LM).

chipado, -da, adj., lid. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) (1) (Bol: alt/vall): zamotaný; viz též *champachado*; (2) (Bol: alt/vall): komplikovaný; viz též *chipachado*; (3) (Bol: Bn): zmatený; ■ Syn.: *ido*; (4) (Bol: alt): v objetí; (LM).

chipar, tr/zvrat., lid. (← keč. *ch'ipay*, „zamotat, svázat“) (1) tr. (Bol: alt/vall): zamotat, zaplést; ■ Syn.: *enchipar*; (2) tr. (Bol: alt/vall): svázat; (3) tr. (Bol): zabalit; ■ Syn.: *enchipar, encestar*; (4) tr. (Bol: alt/vall/Valleg): zamotat se (ve vysvětlování); ■ Syn.: *enchipar*; (5) zvrat. (Bol: alt/vall): zamotat se; ■ Syn.: *enchipar, liarse*; (6) zvrat., humor. (Bol: alt/vall): objímat se; ■ Syn.: *enchipar*; (7) zvrat. (Bol: alt/vall): zamotat se; ► při mluvení; (8) zvrat. (Bol: alt/vall): zkomplikovat se; ■ Syn.: *enchipar, liarse*; ■ Var.: *chipear*; (LM).

chipari, m., lid. (← keč. *ch'ipay*, „zamotat, svázat“; ← aim. *-iri*, „věnuje se čemu“) (1) (Bol: Chuq): spona; ■ Syn.: *gancho*; (LM).

chipazón, m., lid. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) (1) (Bol: alt/lán/vall): klubko; viz též *champa*; (2) (Bol: lán): houština; (3) (Bol: lán): zapeklitá věc; viz *champa*; (LM).

chipeada, f. (← keč. *ch'ipa*) (1) (Bol: LP): krádež; ► argot *coba*; ■ Syn.: *choreada*; (2) (Bol: LP): krádež drobných věcí; ► argot *coba*; (LM).

chipeado, -da, adj. (← keč. *ch'ipa*) (1) (Bol): okradený; ► argot *coba*; (LM).

chipeador, -ra, adj/subst. (← keč. *ch'ipa*) (1) (Bol: LP): zloděj, kapsář; ■ Syn.: *chiru-chiru*; (LM).

chipear, tr. (← keč. *ch'ipay*, „zamotat, svázat“) (1) viz: *chipar*; (2) (Bol: LP): ukrást drobné věci; ► argot *coba*; (LM).

chiperío, m., lid. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) (1) (Bol: alt/vall): klubko; viz též *champa*; (2) (Bol): chaos; viz též *champa*; (LM).

chipista, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ipay*, „zamotat, svázat“) (1) (Bol: alt/vall): slibotechna; viz též *cawqueador*; (2) (Bol: alt/vall): kecal; viz též *cawca*; (LM).

chiqui¹, m. (← keč. *ch'iki*, „trávník“) viz: *chiji*; (LM).

chiqui², m. (← keč. *ch'iti*, „dítě“) viz: *chiti*; (LM).

chira, f., lid. (← keč. *chira*, „semínko papriky“) (1) (Bol: alt/vall): semeno papriky; (2) (Bol: alt/vall): semeno; (3) (Bol: alt): pecka; (LM).

chirca, f. (← keč. *ch'irka*) (1) (Bol: alt/vall): *Vernonia patens*; ► pryskyřičný keř nebo strom, který dorůstá do výšky 7 m, roste ve vlhkých horských lesích a v rovinách; ■ Syn.: *paichané*; (2) (Bol: Cbb/Chuq/LP): *Baccharis dracunculifolia, Baccharis latifolia, Baccharis salicifolia*; ► keře nebo stromy z čeledi hvězdicovitých, které dorůstají až do 5 m, odvar má léčivé účinky, dále se používají na pletení košíků, na zastřešení a jako palivo; (LM).

chiri, m., i adj., lid. (← keč. *chiri*) (1) m. (Bol: alt/vall): zima; (2) adj. (Bol): studený; (3) ~ **micuy**, viz: *micuy*; (4) ~ **mote**, viz: *mote*; (LM).

chiru-chiru, m. (← keč. *chiru chiru*) (1) (Bol: alt/vall): střízlík ostricový, střízlík obecný; ► měří okolo 10 cm, jsou hnědě zbarvení, na křídlech a ocase mají tmavohnědé pruhy, nohy a zobák mají barvu slonoviny; ■ Syn.: *chichuriro, ratona, ticuara*; (2) lid. (Bol: Chuq): zloděj, kapsář; viz též *chipeador*; (LM).

chirwa, f., lid. (← keč. *ch'irway*, „vymačkat, vyždímat“) (1) (Bol: alt/Tj): kal; (LM).

chirwar, tr/intr., lid. (← keč. *ch'irway*) (1) intr. (Bol: alt/vall): předstírat pláč; ■ Syn.: *derramar lágrimas de cocodrilo*; (2) tr. (Bol: alt/vall): vyždímat prádlo; viz též *chawar*; (3) tr. (Bol: alt/vall): vymačkat šťávu; (4) tr. (Bol: alt/vall): nechat okapat; (LM).

chis;!, citosl. (← keč. *chis*) (1) (Bol: alt/vall): hajej!; ► pobídnutí, aby dítě spalo; (2) **hacer** ~¹ (Bol: alt/vall): spát; ■ Syn.: *chisir, chisnuchar*; (3) **hacer** ~² (Bol: alt/vall): usnout; ■ Syn.: *chisir, chisnuchar*; (LM).

chischoso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *ch'ichi*, „špína“) viz: *chichoso, -a*; (LM).

chisir, intr/zvrat. (← keč. *chisnay*) (1) intr. (Bol: alt/vall): spát; viz též *hacer chis*; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): usnout; viz též *hacer chis*; (LM).

chisla, adj/subst., lid. (← keč. *ch'isla*, „malý“) viz: *chila*; (LM).

chisnachar, intr/zvrat. (← keč. *chisnachay*, „spát“) (1) intr. (Bol: alt/vall): spát; viz též *hacer chis*; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): usnout; viz též *hacer chis*; (LM).

chita, f., lid. (← keč. *chita*, „mládě“) (1) (Bol: alt/vall): jehně; (2) **a la** ~ (Bol: alt): uau; ► vyjadřuje obdiv, úžas nebo obavu; (3) ~ **oveja** (Bol: alt/vall): upovídána žena; (LM).

chiti, m., i adj. (← keč. *ch'iti*, „dítě“) (1) m., lid. (Bol: alt/vall): dítě; ► 3 až 8 let; viz též *chila*; ■ Var.: *chiqui*²; (2) m., lid. (Bol: alt/vall): mladší sourozenec; (3) m., lid. (Bol: vall): malý člověk; viz též *chila*; (4) m., lid. (Bol: alt/vall): puberták; (5) m., hanl., humor. (Bol: alt/vall/Valleg): penis; viz též *cóndor*; (6) m., hanl. (Bol: Bn/LP): řiť; ■ Syn.: *ocoti*, *ojete*, *seco*; (7) adj., lid. (Bol): malý; (LM).

chiwaco, m. (← keč. *chiwaku*, „drozd“) viz: *chiwanco*; (LM).

chiwana, f. (← keč. *lachiwana*, „vosa, včela, plástev medu“) viz: *lachiwana*; (LM).

chiwanco, m/f. (← keč. *chiwaku*, „drozd“) (1) m. (Bol: alt/Yungas): drozd jihoamerický; ► měří asi 30 cm, tělo má černou barvu, nohy jsou světle žluté a zobák červený, oranžový nebo žlutý, živí se ovocem, jeho zpěv je výrazný; (2) m., lid. (Bol: alt/Valleg/vall/Yungas): člověk, který si při chůzi píská; (3) f., lid., humor. (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): žena, která má štíhlé nohy; viz též *cabra chaqui*; ■ Var.: *chiwaco*; (LM).

choca, f. (← keč. *chuqa*) (1) (Bol: alt): lyska; ► měří okolo 50 cm, peří má šedou barvu a zobák žlutou nebo oranžovou, živí se vodními rostlinami a živočichy; ■ Syn.: *focha*, *gallareta*, *polla de agua*, *tiquiniqui*; (LM).

choclar, m., lid. (← keč. *chuqllu*, „kukuřičný klas“) (1) (Bol: vall): kukuřičné pole, plantáž; (LM).

choclear, intr. (← keč. *chuqllu*) (1) (Bol: StaCr): vykličít (kukuřičný klas); (2) lid. (Bol: StaCr): vymlouvat se; ■ Syn.: *dar largas*; (LM).

chocleo, m., lid. (← keč. *chuqllu*) (1) (Bol: StaCr): výmluva; (LM).

choclero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *chuqllu*) (1) (Bol): prodejce kukuřice; (LM).

choclo, adj/subst. (← keč. *chuqllu*) (1) m. (Bol): kukuřice setá; ► dorůstá do výšky až 3 m, jeho plod je klas s množstvím zrn, které mají vysokou výživnou hodnotu; ■ Syn.: *maíz*; (2) m. (Bol): kukuřičný klas; (3) m., lid. (Bol): vřetenní nebo loketní natahovač zápěstního kloubu; ► u krávy; (4) adj/subst., lid. (Bol): nešika; viz též *chacarilla*; (5) **cabello de ~**, lid. (Bol: alt/vall): vlákna kukuřičného klasu; ■ Syn.: *cabello de ángel*; (LM).

choclonear, intr., lid. (← keč. *chuqllu*) (1) (Bol): zatřepat kostkami v kalíšku; (LM).

choco, m., lid. (← keč. *chhuqu*, „oválný, úzký a dlouhý“) (1) (Bol: alt/vall): špalek; (2) (Bol): kbelík; (LM).

chocopa, adj/subst. (← keč. *ch'uquy*, „pít po velkých locích“) (1) **fiesta ~**, lid., humor. (Bol: alt): pařmen; ► často chodí na párty a oslavy; ■ Syn.: *alborotero*; (LM).

chochoca, f., lid., venk. (← keč. *chuchuqa*, „nedovařená kukuřice“) (1) (Bol: alt): bílá nedovařená kukuřice; (2) **ají de ~** (Bol: LP): bolivijský pokrm; ► ingredience: bílá nedovařená kukuřice, sušené hovězí maso, omáčka *ahogado*, sušené brambory; (LM).

chojchear, intr., lid. (← keč. *ch'uqchu*, „průměrný, nevalný“) (1) (Bol: alt/vall): jít si zatancovat; (2) hanl. (Bol: alt/vall): zahazovat se; (LM).

chojchero, m., lid., hanl. (← keč. *ch'uqchu*) (1) (Bol: alt/vall): donchuán; ► vyhledává ženy z nižších společenských vrstev; (LM).

chojchero, -ra, adj/subst., lid., hanl. (← keč. *ch'uqchu*) (1) (Bol: alt/vall): pomocník v pajzlu; (2) (Bol: alt/vall): člověk, kterému se líbí taneční muzika; (LM).

chojcho, m., lid. (← keč. *ch'uqchu*) (1) (Bol: alt/vall): horší diskotéka; (2) **música ~**, hanl. (Bol: alt/vall): taneční muzika; ► elektronická, původem z Evropy; (LM).

chojcho, -cha, adj/subst., lid., hanl. (← keč. *ch'uqchu*) (1) adj/subst. (Bol: alt/vall): hulvát; viz též *chama*; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): mestic; viz též *chama*; (3) adj/subst. (Bol: alt/vall): chudý člověk; (4) adj. (Bol: alt/vall): běžný; viz též *chapi*; (LM).

chojchoteca, f., lid., humor. (← keč. *ch'uqchu*) (1) (Bol: alt/vall): horší diskotéka; (LM).

chojear, intr, lid. (← keč. *ch'uquy*, „pít po velkých locích“) viz: *choquear*; (LM).

chojñi, adj/subst., lid. (← keč. *ch'uqñi*, „ospalka“) (1) f. (Bol: alt/vall): ospalka; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): člověk, který má ospalky; ■ Syn.: *chojñiento*, *chojñilo*, *lagañoso*; (3) adj/subst. (Bol: alt/vall): člověk, který má oční vadu; (LM).

chojñiento, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *ch'uqñi*) (1) (Bol: alt/vall): člověk, který má ospalky; viz též *chojñi*; ■ Var.: *chosñiento*; (LM).

chojñilo, -la, adj/subst., lid. (← keč. *ch'uqñi*) (1) (Bol: alt/vall): člověk, který má ospalky; viz též *chojñi*; ■ Var.: *chosñilo*; (LM).

chojo, m., lid. (← keč. *ch'uqu*) (1) (Bol: alt/Cbb): kašel; (LM).

chojor, intr., lid. (← keč. *ch'uquy*) (1) (Bol: alt/vall): kašlat; (LM).

chojro, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *chuqru*, „suchý a tvrdý“) (1) humor. (Bol: Pt/vall): štíhlý člověk; viz též *cancao*; (2) (Bol: Pt): opilec; (LM).

chojro, adj., lid. (← keč. *chuqru*) (1) (Bol: alt/vall): suchý a tvrdý; (LM).

choncana, f., lid. (← keč. *ch'unqana*) (1) (Bol: Tj): kus něčeho tvrdého, co se musí pomalu žvýkat; (LM).

choncar, tr., lid. (← keč. *ch'unqay*, „cucat, lízat“) (1) (Bol: Tj): cucat a kousat; (2) (Bol: Tj): využít situace; ■ Syn.: *sacar el jugo*; (LM).

choquear, intr., lid. (← keč. *ch'uquy*, „pít po velkých locích“) (1) (Bol: alt/vall): tahat vodu; ■ Var.: *chojear*; (LM).

choqueo, m. (← keč. *ch'aqa*, „okap“) (1) (Bol: Or/Pt): místo v dole, kde prosakuje voda; (LM).

chosñiento, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *chuqñi*, „ospalka“) viz: *chojñiento, -a*; (LM).

chosñilo, -la, adj/subst., lid. (← keč. *chuqñi*) viz: *chojñilo, -a*; (LM).

chótoji!, citosl., lid. (← keč. *ch'utuq*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): muck; ► zvuk polibku; viz též *¡chápaj!*; (LM).

choy!, citosl., lid. (← keč. *chuy*) (1) (Bol: alt/vall): he!, hej!; ► k upoutání pozornosti; ■ Syn.: *¡oye!*; (2) (Bol: alt/vall): uau; ► vyjadřuje obdiv, úžas nebo obavu; ■ Syn.: *¡ampe!*; (3) (Bol: alt/vall): no tak!; ► vyjadřuje důraz; ■ Syn.: *¡ampe!*; ■ Var.: *¡chuy!*; (LM).

chuchawi, subst. (← keč. *chuchawi*, „aloe“) (1) ~ *tica*, viz: *tica*; (LM).

chucho, m., lid. (← keč. *chujchu*) (1) (Bol): zimnice; (LM).

chuchu, m., lid. (← keč. *chuchu*) (1) hanl. (Bol: alt/vall/Yungas): prsa; ■ Syn.: *ñuñu*, *limones*, *tetas*; ■ Var.: *chichi*²; (2) (Bol: alt/vall/Yungas): bradavka; (3) **dar (el)** ~ (Bol: alt/vall/Yungas): kojit; ■ Syn.: *hacer chuchur*, *dar pecho*; (LM).

chuchur, intr., lid. (← keč. *chuchuy*, „sát, pít z prsu“) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): kojit; ■ Syn.: *ñuñur*; (2) (Bol: alt): dělat si srandu; (3) **hacer** ~ (Bol: alt/vall): kojit; viz též *dar (el) chuchu*; (LM).

chuchusado, -da, adj., lid. (← keč. *chuchuy*) (1) (Bol: Cbb): týkající se cucalky; ► o teleti; (LM).

chucu-chucu, m. (← keč. *chukuy*, „sednout si“) (1) **comedor de los ~s** (Bol: LP): místo venku, kde se lidé stravují; ► sedí na lavičkách nebo na bobku; ■ Syn.: *agachaditos*; (LM).

chucuña, f., lid. (← keč. *ch'uku*, „čapka na způsob klobouku“) (1) (Bol: Chuq): provázek na klobouku; ■ Syn.: *barbijo*; (LM).

chucupi, m. (← keč. *ch'ukupi*) (1) (Bol: Chuq): *Porlieria microphylla*; ► keř nebo strom, který dorůstá až 4 m, jeho květy mají bílou barvu, roste v horských oblastech; ■ Syn.: *chucarero*; (LM).

chucur, tr., lid. (← keč. *chhukuy*, „houpat, kolébat“) (1) (Bol: alt/vall): chovat dítě; (LM).

chucurse, zvrat., lid. (← keč. *chukuy*, „sednout si“) (1) (Bol: Pt/vall): sednout si; ■ Syn.: *sentarse*; (LM).

chujchaco, -ca¹, adj/subst., lid. (← keč. *chujcha*, „vlasý“) (1) (Bol: alt/vall): vlasatý člověk; ■ Syn.: *chujchasapa*, *peludo*; (2) hanl. (Bol: alt/vall): chudý člověk; (LM).

chujchaco, -ca², adj/subst., lid. (← keč. *chujchuy*, „chvět se, třást se“) (1) (Bol: Tj): člověk, který má strach z přírody; (LM).

chujchasapa, adj/subst., lid. (← keč. *chujchasapa*) (1) (Bol: Pt/vall): vlasatý člověk; viz též *chujchaco*¹; (LM).

chujchento, -ta, adj., lid. (← keč. *chujchu*, „malárie“) (1) (Bol: Valleg): mající zimnici; (2) (Bol: Valleg): zimomřivý; ■ Syn.: *friolento*; (LM).

chujchu, m., lid. (← keč. *chujchu*) (1) (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): zimnice; (2) (Bol: alt/vall): strach; (3) **estar con** ~ (Bol: alt/vall/Valleg/Yungas): mít zimnici; (LM).

chujlla, f., lid. (← keč. *ch'uylla*, „chalupa“) viz: *chuylla*; (LM).

chulchu, adj/subst., lid. (← keč. *chullchu*, „neduživý, churavý“) (1) (Bol: alt/vall): apatický člověk, bez energie; ■ Syn.: *sullu*; (LM).

chuli, m. (← keč. *ch'uli*, „nejmenší“) (1) (Bol: alt/vall): malá Panova flétna; (LM).

chulo, m. (← keč. *ch'ulu*, „vlněná čepice“) (1) (Bol): vlněná čepice; ■ Var.: *chulu*, *chullu*; (2) lid. (Bol): starý klobouk; (3) lid., humor. (Bol: alt/vall): kondom; ■ Syn.: *chulo para el nene*; (4) ~ **para el nene**, lid., humor. (Bol): kondom; viz též *chulo*; (5) **quitarse el** ~ (Bol: alt): projevit uznání; (LM).

chulpirse, zvrat. (← keč. *ch'ultiy*) viz: *chultirse*; (LM).

chultín!; citosl., lid. (← keč. *ch'ultin*) (1) (Bol: alt/vall): šplouch; ► při pádu do vody; ■ Syn.: *jcholón!*, *jchuplún!*; ■ Var.: *jchultín!*; (LM).

chultirse, zvrat., lid. (← keč. *ch'ult'iy*) (1) (Bol: alt): spadnout do vody; ■ Var.: *chulpirse*; (LM).

chultín!; citosl., lid. (← keč. *ch'ult'in*) viz: *chultín*; (LM).

chulu, m., lid. (← keč. *ch'ulu*, „vlněná čepice“) viz: *chulo*; (LM).

chulla, adj., lid. (← keč. *ch'ulla*, „lichý“) (1) (Bol: alt/vall): sám; (2) (Bol): lichý; (3) venk. (Bol: alt): utkaný z jedné nitě; (LM).

chullpa, adj/subst. (← keč. *chullpa*, „mumie“) (1) m., lid. (Bol: alt): dávný duch; ► v aim. kultuře; (2) f. (Bol): incké hrobky; (3) f. (Bol): incká mumie; (4) f., lid. (Bol: alt/vall): čarodějka; (5) m/f. (Bol: alt): dávný obyvatel And; (6) adj/subst., lid., humor. (Bol: alt/vall): senior; viz též *catu*¹; (7) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): flegmatik; (LM).

chullpar, m. (← keč. *chullpa*) (1) (Bol): místo, kde se nacházejí incké hrobky; ■ Syn.: *chullperío*; (LM).

chullperío, m. (← keč. *chullpa*) (1) (Bol): místo, kde se nacházejí incké hrobky; viz též *chullpar*; (2) (Bol): hřbitov; (LM).

chullu, m. (← keč. *ch'ulu*, „vlněná čepice“) viz: *chulo*; (LM).

chulluchar, tr., lid. (← keč. *chulluchi*) (1) (Bol: alt): namočit; ■ Syn.: *hacer chullur*; (LM).

chullu-chullu, m. (← keč. *chullu*) (1) (Bol: alt/vall): hudební nástroj; ► vyrobený z víček od piva nebo z kopyt ovcí; ■ Syn.: *chunchuna*; (LM).

chullur, tr. (← keč. *chulluy*, „namočit“) (1) **hacer** ~, lid. (Bol: alt): namočit; viz též *chulluchar*; (LM).

chumaco, -ca, adj/subst., lid. (← keč. *ch'umay*, „prosakovat“) (1) (Bol): notorik; ■ Syn.: *chupaco*, *farreador*, *farruco*; (LM).

chumado, -da, adj., lid. (← keč. *ch'umay*) (1) (Bol: alt/vall): opilý; ■ Syn.: *machado*, *machasca*; (LM).

chumar, tr/intr/zvrat., lid. (← keč. *ch'umay*) (1) intr. (Bol: alt/vall): přiořit; ■ Syn.: *wajtaquear*, *cañar*, *chupar*, *doblar el codo*, *farrear*, *farruquear*; (2) tr. (Bol: alt/vall): nechat okapat; (3) tr. (Bol: alt/vall): vyždímat prádlo; ■ Syn.: *escurrir*; (4) zvrat. (Bol: alt/vall):

opít se; ■ Syn.: *macharse, alcoholizarse, cañarse, chuparse, chupetearse, farrearse, farruquearse*; (LM).

chumbe, m. (← keč. *ch'umpi*, „kaštan“) (1) (Bol: Or/Pt): sulfid zinečnatý; (LM).

chumpi¹, m., lid. (← keč. *chumpi*) (1) (Bol: alt/vall): bederní pás; (LM).

chumpi², m. (← keč. *ch'umpi*, „kaštan“) (1) m. (Bol: Or/Pt): hnědá barva nerostů; (2) adj/subst. (Bol: alt/Yungas): zrzek; ■ Syn.: *choco, gringo, jovero*; (3) adj. (Bol: alt/Yungas): zrzavý; ■ Syn.: *choco*; (LM).

chun!; citosl., lid. (← keč. *ch'un*) (1) (Bol: alt/vall): buch; ► rána pěstí; (LM).

chuncho, -cha, adj/subst., lid. (← keč. *ch'unchu*, „obyvatel rovin“) (1) (Bol: alt/vall): domorodec; (2) (Bol): stydlín; viz též *carachupa*; ■ Var.: *chunchu*; (LM).

chunchos, m., pl. (← keč. *ch'unchu*) (1) (Bol: alt/vall): domorodý tanec; (LM).

chunchu, -cha, adj/subst., lid. (← keč. *ch'unchu*) (1) viz: *chuncho, -a*; (2) ~ **tiempos** (Bol: alt/vall): budoucnost; (LM).

chunchula, f. (← keč. *ch'unchula*) (1) lid. (Bol: alt/vall): vnitřnosti; (2) lid. (Bol: alt/vall): úprava vnitřnosti; nejprve se uvaří a potom usmaží; (3) (Bol: alt/vall): bolivijský pokrm; ► ingredience: smažené hovězí vnitřnosti, brambory nebo sušené brambory, rýže, salsa; ■ Syn.: *tripa gorda*; ■ Var.: *chinchulín, chunchulí*; (LM).

chunchuli, f., lid. (← keč. *ch'unchula*) viz: *chunchula*; (LM).

chunchuna, f. (← keč. *chhunchuna*) (1) (Bol: Pt/vall): hudební nástroj; ► vyrobený z víček od piva nebo z kopyt ovcí; viz též *chullu-chullu*; (LM).

chuncu!; citosl., lid. (← keč. *chunku*, „vyjádření citu“) (1) (Bol: alt/vall): miláčku!, drahoušku!, zlatíčko!, lásko!; ► něžné oslovení; viz též *jcolila*²; (2) (Bol: alt/vall): zlatíčko!; ► něžné oslovení; ■ Syn.: *jchunquitu!*, *jchunquituy!*; (3) ~ **palomita** (Bol: alt/vall): miláčku!, drahoušku!, zlatíčko!, lásko!; ► něžné oslovení; viz též *jcolila*²; (LM).

chunquitu!; citosl., lid. (← keč. *chunku*) (1) (Bol: alt/vall): miláčku!, drahoušku!, zlatíčko!, lásko!; ► něžné oslovení; viz též *jcolila*²; (2) (Bol: alt/vall): zlatíčko!; ► něžné oslovení; viz též *jchuncu!*; (LM).

chunquituy!; citosl., lid. (← keč. *chunkuy*, „miláček, drahoušek“) (1) (Bol: alt/vall): miláčku!, drahoušku!, zlatíčko!, lásko!; ► něžné oslovení; viz též *jcolila*²; (2) (Bol: alt/vall): zlatíčko!; ► něžné oslovení; viz též *jchuncu!*; (LM).

chunqueada, f., lid. (← keč. *chunku*, „vyjádření citu“) (1) (Bol: alt/vall/Valleg): pusinkování; ■ Syn.: *chunqueo, besuqueo*; (LM).

chunquear, tr/zvrat., lid. (← keč. *chunkuy*, „miláček, drahoušek“) (1) tr. (Bol: alt/vall/Valleg): líbat; ■ Syn.: *besuquear*; (2) zvrat. (Bol: alt/vall/Valleg): líbat se; ■ Syn.: *besuquearse*; (LM).

chunqueo, m., lid. (← keč. *chunku*, „vyjádření citu“) (1) (Bol): pusinkování; viz též *chunqueada*; (LM).

chuntunqui, m. (← keč. *chuntunki*, „píseň, melodie“) (1) lid. (Bol: Chuq): dětský vánoční tanec; (2) (Bol): serenáda; (LM).

chuña, f., lid. (← keč. *ch'uñu*, „sušený brambor“) (1) (Bol: alt/Valleg/vall): rvačka; ■ Syn.: *chuñadura*; (2) **hacer la** ~ (Bol): jít za školu; viz též *irse de chacha*; (LM).

chuñador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *ch'uñu*) (1) (Bol: alt/vall): rváč; ■ Syn.: *piñaco, piñador, moqueteador*; (2) stud. slang (Bol): záškolák; viz též *chachador*; ■ Var.: *chuñeador*; (LM).

chuñadura, f., lid. (← keč. *ch'uñu*) (1) (Bol: alt/Valleg/vall): rvačka; viz též *chuña*; (LM).

chuñar, tr., lid. (← keč. *ch'uñu*) viz: *chuñear*; (LM).

chuñazo, m., lid. (← keč. *ch'uñu*) (1) (Bol: alt/vall): rána pěstí; viz též *chancacazo*; (2) (Bol: alt/Cbb): velká rána pěstí; (LM).

chuñeador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *ch'uñu*) viz: *chuñador, -a*; (LM).

chuñear, tr/zvrat., lid. (← keč. *ch'uñu*) (1) tr. (Bol: alt/Valleg/vall): dát někomu nakládačku; ■ Syn.: *piñar, quisñir*; (2) zvrat. (Bol: alt/Valleg/vall): poprat se; ■ Syn.: *piñar, quisñir*; ■ Var.: *chuñar*; (LM).

chuñista, adj/subst., lid., stud. slang (← keč. *ch'uñu*) (1) (Bol: llan/vall): záškolák; viz též *chachador*; (2) (Bol: llan): slibotechna; viz též *cawqueador*; (LM).

chuño, adj/subst. (← keč. *ch'uñu*) (1) m. (Bol): sušený brambor; ■ Syn.: *papa pica*; (2) m., lid., humor. (Bol: alt/vall): čumák, čenich; (3) m., lid., humor. (Bol: alt/vall): nos; (4) m., (Bol): kokainová pasta; ■ Syn.: *pichicata, pasta*; (5) m., lid. (Bol: llan): bytí za školou; viz též *chacha*; (6) adj/subst., lid. (Bol: alt): člověk tmavé pleti; viz též *chama*; (7) adj/subst., lid. (Bol: alt): silák; ■ Syn.: *ancu*; (8) adj/subst., lid., stud. slang (Bol: llan): záškolák; viz též *chachador*; (9) adj., lid. (Bol: alt/vall): pomačkaný; (10) ~ **puti**, viz: *puti*²; (11) **como** ~, lid. (Bol: alt): hodně; ■ Syn.: *como mote, a patadas*; (12) **cuando florezca el** ~, lid., humor. (Bol: alt): až naprší a uschne!; ► při realizaci nemožných věcí; (13) **estar** ~, lid. (Bol: alt): být zimomřivý; (14) **galleta de** ~, lid. (Bol: alt/Cbb): bulky; ► ingredience: bramborový škrob, kukuřičný škrob, voda, sůl; (15) **hacer** ~ **puti**, lid., humor. (Bol: alt/vall): týrat; (16) **hacerse** ~ **puti**, lid., humor. (Bol: alt/vall): trápit se, něco poničit; (17) **irse al** ~¹, lid., humor. (Bol: Bn): jet na dovolenou; (18) **irse al** ~², lid. (Bol: llan): jít za školu; viz též *irse de chacha*; (LM).

chupa, adj/subst. (← keč. *chupa*, „ocas“) (1) f., lid. (Bol: vall): kostrč a ocas u zvířat; (2) f., lid. (Bol: vall): kostrč; ■ Syn.: *siqui chupa, cola*; (3) adj/subst. (Bol): ocásek; ► zvl. o dítěti, které za někým pořád chodí; ■ Syn.: *cati chupa, cola*; (4) adj/subst., lid., hanl. (Bol: vall): patolízal; ■ Syn.: *lluncu, chupamedias, lambiscón*; (5) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt/vall): vlezdoprdelka; ■ Syn.: *chupamedias, corcho, faldero*; (6) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): udavač; viz též *cuento correchi*; (7) ~ **cutu** (Bol): gekon; ► noční tvor, který měří okolo 20 cm, má šedohnědou barvu, živí se drobným hmyzem a pavouky; ■ Syn.: *paldilla anchoveta*; (8) **cajcha** ~, lid. (Bol: Cbb/Pt): zbabělec; (9) **cati** ~, lid. (Bol): ocásek; ► zvl. o dítěti, které za někým pořád chodí; viz též *chupa*; (LM).

chupe, m. (← keč. *chupi*) (1) (Bol: alt/vall): vývar; ► ingredience: kosti, nakrájené maso, zelenina, dýně, obilniny; ■ Syn.: *caldo*; (2) ~ **de lacayote** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: jehněčí vývar, cibule, boby, hrášek, brambory, koření, paprika, tykev, paprika *locoto*, máta, petržel, koriandr; (3) ~ **de escariote** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: vývar, jehněčí páteř, cibule, rajče, boby, hrášek, koření, paprika, dýně, paprika *locoto*, oregano, petržel; (4) ~ **de maní** (Bol): polévka; ► ingredience: hovězí vývar, kousky jehněčího masa, omáčka *ahogado*, cibule, koření, rýže, hrášek, brambory, podzemnice olejná, paprika, oregano, petržel; (5) ~ **de papalisa** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: hovězí maso, cibule, boby, hrášek, koření, sušené hovězí maso, melok, brambory; (6) ~ **de quinua** (Bol): polévka; ► ingredience: vývar, jehněčí páteř, cibule, merlík, boby, hrášek, brambory, koření, petržel; (7) **cachu** ~, lid. (Bol: Pt): bolivijský pokrm; ► ingredience: chaluha, kukuřice, obilí, paprika; (8) **carimacho** ~ (Bol: Cbb): bolivijský pokrm; ► ingredience: kousky hovězího masa, cibule, rajče, paprika *locoto*, paprika, boby, hrášek, brambory; (9) **chanca** ~ (Bol: Cbb): bolivijský pokrm; ► ingredience: vývar, jehněčí maso, omáčka *ahogado*, cibule, rajče, boby, hrášek, paprika, koření, brambory, paprika *locoto*; (10) **ganarse el** ~, lid. (Bol: alt/vall): vydělat si peníze; (11) **irse al** ~, lid. (Bol: alt/vall): jít si zdřímnout; (12) **llocalla** ~ (Bol: Cbb): bolivijský pokrm; ► ingredience: jehněčí maso, cibule, rajče, boby, hrášek, paprika, paprika *locoto*, brambory, koření, petržel; (LM).

chupi, f., lid., hanl. (← keč. *chupila*) (1) (Bol: alt/Valleg/vall): vagina; viz též *chejta*; (2) ~ **llawca**, viz: *chupi*; (LM).

chupila, f., lid., hanl. (← keč. *chupila*) (1) (Bol: alt/vall): vagina; viz též *chejta*; (LM).

chupu, m., lid. (← keč. *ch'upu*, „zánět“) (1) (Bol: alt): vřed; (2) (Bol: alt/vall): zánět štítné žlázy; ■ Syn.: *papera*; (3) (Bol: Tj): nádor na štítné žláze; viz též *coto*; (LM).

churana, f. (← keč. *churana*, „kontejner, nádoba“) (1) **chapa** ~, lid. (Bol: Pt): koš; (LM).

churco, -ca, adj/subst., lid. (← keč. *chhurku*, „kudrnatý“) (1) m/f. (Bol: alt/vall): kudrnáč; ■ Syn.: *chiri*; (2) adj. (Bol: alt/vall): kudrnatý; (LM).

churo, m. (← keč. *ch'uru*, „mušle, škeble“) (1) (Bol: alt/vall): plži; ■ Syn.: *туру*; (2) lid. (Bol: alt/vall): ulita; (3) lid. (Bol: StaCr): průsmyk; (4) venk. (Bol: Valleg): pole; viz též *cancha*; (LM).

churqui, m. (← keč. *churki*, „druh stromu“) (1) (Bol: Pt/vall): akácie *Acacia caven*; ► keř nebo strom, který dorůstá do výšky 5 m, jeho květy mají žlutou barvu a jsou aromatické; (LM).

churquial, m. (← keč. *churki*) (1) (Bol): les, porost akácií; (LM).

churquizo, -za, adj/subst., lid. (← keč. *chhurku*, „kudrnatý“) (1) (Bol): kudrnáč; ■ Syn.: *chiri*; (LM).

chus!; citosl., lid. (← keč. *chhus*) (1) (Bol: alt/vall): kšá!, huš!; ► při zahánění zvířat; (LM).

chusa!; citosl., lid. (← keč. *chhusu*, „vyfouknutý, píchnutý“) (1) (Bol: alt/vall): to nee; ► aby se něco nepovedlo; ■ Var.: *chuso*¹; (LM).

chusaca, f., lid. (← keč. *ch'usiqá*) viz: *chuseca*; (LM).

chusada, f., lid. (← keč. *chhusu*, „vyfouknutý, píchnutý“) (1) (Bol): faleš; ► ve fotbale; (2) (Bol): pobodání, pořezání; ■ Syn.: *achurada*; (LM).

chusar, intr. (← keč. *chusiyay*, „vyčistit potrubí tenkým drátem“) viz: *chusear*¹; (LM).

chusazo, m., lid. (← keč. *chusiyay*) (1) (Bol: LP): řezná, bodná rána; (LM).

chuse, m., lid. (← keč. *chusi*, „vlněný koberec“) viz: *chusi*; (LM).

chuseado, -da, adj., lid. (← keč. *chhusu*, „vyfouknutý, píchnutý“) (1) (Bol): chybný; (LM).

chuseador, m., lid. (← keč. *chusiyay*, „vyčistit potrubí tenkým drátem“) (1) (Bol: alt): uzavírací klapka, ventil; ► na uvolnění záklopy, aby šel plyn do hořáku; (2) (Bol: alt): nůž, chladná zbraň; ■ Syn.: *arma blanca*; (LM).

chuseador, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *chusiyay*) (1) (Bol: alt): tyran; ■ Syn.: *achurador*; (2) (Bol: alt): profesor, který vyhazuje studenty ze zkoušek; ■ Syn.: *achurador*; (LM).

chusear¹, tr. (← keč. *chusiyay*) (1) lid. (Bol: alt/vall): otevřít, sundat; (2) lid. (Bol: alt): bodnout; ■ Var.: *chusar*; (3) (Bol: alt): promývat, profukovat horninu; (LM).

chusear², intr/zvrat. (← keč. *chhusu*, „vyfouknutý, píchnutý“) (1) intr., lid. (Bol: alt/vall): pokazit; (2) intr., lid. (Bol: alt/vall): chybovat, nepověst se; (3) zvrat. (Bol: Or/Pt): nevybuchnout; (LM).

chuseca, f. (← keč. *ch'usiqá*) (1) (Bol: alt/vall): kalous pustovka; ► noční tvor, který měří okolo 40 cm, jeho peří má okrovou barvu s hnědými skvrnami, živí se hlodavci; ■ Var.: *chusaca*; (LM).

chusi, m., lid. (← keč. *chusi*, „vlněný koberec“) (1) venk. (Bol: alt): deka; ■ Syn.: *chusi-chusi*; (2) (Bol: StaCr): sedlová poduška; (3) (Bol: Valleg): sedák; (4) (Bol: Valleg): kožešina; ■ Var.: *chuse*; (LM).

chusi-chusi, m., lid. (← keč. *chusi*) (1) (Bol: alt): deka; viz též *chusi*; (LM).

chuso¹, m. (← keč. *chhusu*, „vyfouknutý, píchnutý“) (1) lid. (Bol): člověk, který hraje falešně na dechový nástroj; (2) (Bol: Or/Pt): selhání při výbuchu; (3) hanl. (Bol: Pt/vall): pšouknutí; (4) viz: *chusa*; (LM).

chuso², m. (← keč. *chusiyay*, „vyčistit potrubí tenkým drátem“) (1) lid. (Bol: alt): chladná zbraň; (2) lid. (Bol: alt): řezná, bodná rána; (3) (Bol: llan): kosa; (LM).

chuso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *chhusu*, „vyfouknutý, píchnutý“) (1) adj/subst. (Bol: alt/vall): hráč, který se netrefí do brány nebo koše; (2) adj/subst. (Bol: alt/vall): člověk, který má zapadlé oči; ■ Syn.: *toco, toco ñawi, ojihondo*; (3) adj. (Bol: alt/vall): šikmooký; (4) adj. (Bol: alt/vall): vyfouknutý; (5) adj. (Bol: llan): jednooký; (6) adj. (Bol: llan): sušený a sevrklý; ► o fícih; (7) adj. (Bol: Valleg): starý a zmačkaný; ► o šatech; (LM).

chuspa, f., lid. (← keč. *ch'uspa*) (1) (Bol: alt/vall): taška; ■ Syn.: *wallque*; (2) (Bol: alt/vall): brašna; (LM).

chuspi, m., lid. (← keč. *ch'uspi*, „moucha“) (1) (Bol: vall): moucha, moskyt; (2) venk. (Bol: vall): pohřební tanec; (3) ~ **siqui**, viz: *siqui*¹; (4) ~ **wañusca**, hanl. (Bol: alt/vall): neviňátko; ■ Syn.: *mosquita muerta*; (LM).

chuspillo, m. (← keč. *ch'uspillu*) (1) lid. (Bol: alt/vall): druh malé a sladké kukuřice; (2) **chicha** ~ (Bol: vall): čiča; (LM).

chuss;!, citosl., lid. (← keč. *chhus*) (1) (Bol: alt/vall): pssst; ► unikání vzduchu; (LM).

chust;!, citosl. (← keč. *chhusta*) viz: *chusta*; (LM).

chusta;!, citosl., lid. (← keč. *chhusta*) (1) (Bol: alt/vall): pšt; ► výzva k tichu; ■ Var.: *ichust!*; (LM).

chusu, subst. (← keč. *ch'usuy*, „vyfouknout se, vypustit se“) (1) ~ **siqui**, viz: *siqui*¹; (LM).

churse, zvrát., hanl. (← keč. *ch'usuy*, „vyfouknout se, vypustit se“) (1) (Bol: alt/vall): pšouknout; viz též *cowar*; (LM).

chutear, intr., lid. (← keč. *ch'uti*, „cvrnknutí v kuličkách“) (1) (Bol: alt/vall): cvrkat; ► při kuličkách; (LM).

chutillo, -lla, adj/subst., lid., hanl. (← keč. *ch'utillo*) (1) (Bol: Pt): pokrytec; (2) ~ **majtillo** (Bol: Pt): apríl!; ► když chce člověk někoho napálit, na Svatého Bartoloměje; (LM).

chutis, m., i citosl., pl. (← keč. *ch'uti*, „cvrnknutí v kuličkách“) (1) m., lid. (Bol: alt/vall): hra kuličky; ■ Syn.: *cachis*; (2) m., lid. (Bol: alt/vall): náraz kuliček o sebe; (3) citosl. (Bol): ťuk; ► při nárazu kuliček; (LM).

chuwa¹, f. (← keč. *chuwa*, „talíř“) (1) lid. (Bol: alt/vall): keramický hluboký talíř; (2) (Bol: Valleg): miska; (3) (Bol: alt): rýžovací miska; (4) **cullu** ~, venk. (Bol: alt/vall): dřevěný hlubký talíř; (5) **mecha** ~¹, venk. (Bol: alt): malý svícen; (6) **mecha** ~², hanl. (Bol: alt/vall): dítě kněze; (LM).

chuwa², adj. (← keč. *ch'uwa*, „průzračná tekutina“) (1) lid. (Bol: alt/vall): málo hustý; (2) (Bol: alt/vall): čirý; (3) (Bol: alt): ryzí; ■ Syn.: *depurado*; (LM).

chuwancar, tr/intr., lid. (← keč. *ch'uwanchay*, „opláchnout, vymáchat“) (1) tr. (Bol: alt/vall): vymáchat prádlo; (2) intr. (Bol: alt/Yungas): dát někomu pěstí; (LM).

chuwi, m. (← keč. *chuwi*, „druh fazolí“) (1) (Bol: alt/vall): dosna indická (jedlá); ► bylina, která dorůstá do 3 m, má červené nebo naoranžovělé květy, používá se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *achira*; (2) (Bol: alt/vall): bobule dosny; ► děti s nimi hrají kuličky; (LM).

chuwis, m., pl. (← keč. *chuwi*) (1) lid. (Bol: alt/vall/Pt): hra kuličky; (2) hanl., humor. (Bol: alt/vall): varlata; viz též *corotas*; (3) **explicar con** ~, lid. (Bol: alt/vall): jednoduše vysvětlit; (4) **ni con** ~, lid. (Bol: alt/vall): ani za nic, ani za boha; ► neschopnost porozumět; (LM).

chuy;!, citosl. (← keč. *cuy*) viz: *choy*; (LM).

chuya, f., lid. (← keč. *ch'uwa*, „průzračná tekutina“) (1) (Bol: Tj): vývar; (LM).

chuyas, f. (← keč. *ch'uwa*) (1) **babas** ~ (Bol: Valleg): slintal; (LM).

chuylla, f., lid. (← keč. *ch'uylla*) (1) (Bol: Pt/vall): chata, chalupa; ■ Var.: *chujlla*; (LM).

4. 3. D

decorar, tr., lid. (← keč. *qhhura*, „tráva“) (1) (Bol: alt/vall): odplevelit půdu; viz též *corar*; (LM).

diachacu, m., lid. (← keč. *chaku*, „přípona substantivizace“) (1) (Bol: Pt/vall): narozeniny; (2) (Bol: Pt/vall): oslava narozenin; (LM).

diachar, intr., lid. (← keč. *chay*, „přípona verbalizace“) (1) (Bol): slavit narozeniny; (LM).

4. 4. E

- ekeko**, m., i adj. (← keč. *iqiqu*, „trpaslík“) (1) m. (Bol): soška bůžka hojnosti; (2) m., i adj., lid., humor. (Bol: alt/vall): tloušťík; (LM).
- empalcado, -da**, adj., lid. (← keč. *palqa*, „rozdvojení, štěrbina“) (1) (Bol: StaCr): týkající se rozdvojení stromu; (LM).
- empalcar**, tr/zvrat., lid. (← keč. *palqa*) (1) tr. (Bol: llan): připevnit; ■ Syn.: *enhorquetar*; (2) zvrat. (Bol: llan): usadit se, uvelebit se na větvi; ■ Syn.: *enhorquetarse*; (3) zvrat. (Bol: Valleg): sednout si na koně; (4) zvrat. (Bol: Valleg): vecpat se; (LM).
- encapachado, -da**, adj., lid. (← keč. *q'apichay*, „stisknout, zmáčknout v ruce“) (1) (Bol: llan): zabalený v banánovém listu; (LM).
- encapachar**, tr. (← keč. *q'apichay*) (1) venk. (Bol: Valleg): osedlat mulu; (2) lid. (Bol): zatknout; ■ Syn.: *encanar, encanutar, ensoquillar, meter a la cana, meter a la chirola, meter adentro, meter en jaula, meter entre rejas*; (LM).
- encaracharse**, zvrat., lid. (← keč. *qaracha*, „strup“) (1) (Bol: alt): mít vyrážku; (LM).
- enchamparse**, zvrat., lid. (← keč. *ch'ampa*, „klubko, chomáč“) (1) (Bol: alt/vall): zaplevelit půdu; ■ Syn.: *achamparse*; (2) (Bol: alt/vall): ucpat se (plevelem); ■ Syn.: *achamparse*; (3) (Bol: alt/vall): zamotat se; (4) (Bol: alt/vall): poprat se; (LM).
- enchipar**, tr/zvrat., lid. (← keč. *ch'ipa*, „spleť, síť“) (1) tr. (Bol: alt/vall): zamotat; viz též *chipar*; (2) tr. (Bol: alt/vall): zabalit; viz též *chipar*; (3) tr. (Bol: alt/vall/Valleg): zamotat se (ve vysvětlování); viz též *chipar*; (4) zvrat. (Bol: alt/vall/Valleg): zamotat se; viz též *chipar*; (5) zvrat., humor. (Bol: alt/vall/Valleg): objímat se; viz též *chipar*; (6) zvrat. (Bol: alt/vall/Valleg): zkomplikovat se; viz též *chipar*; (LM).
- enchuspar**, tr., lid. (← keč. *ch'uspa*, „brašna z vlny“) (1) (Bol: alt/vall): dát něco do tašky; (LM).
- erque**, adj/subst. (← keč. *irqi*, „malé dítě“) (1) m. (Bol): typický dechový nástroj z departementu Tarija; ► vydává zvuk podobný bučení; (2) m/f., lid. (Bol: Or/Pt/vall): dítě předškolního věku; (3) adj/subst., lid. (Bol: alt): slaboch; viz též *cangalla*; (LM).
- erquencho**, m. (← keč. *irqinchu*, „malé dítě“) (1) (Bol: Tj): typický dechový nástroj; ► vyrobený z kozí kůže a stonků cukrové třtiny; (LM).

4. 5. G

- guaca**, f. (← keč. *wak'a*, „posvátný, božstvo“) viz: *waca*¹; (LM).
- guacataya**, f. (← keč. *wakataya*) viz: *wacataya*; (LM).
- guagua**, f. (← keč. *wawa*, „miminko“) viz: *wawa*; (LM).
- gualaychear**, intr. (← keč. *walaychu*, „hravý“) viz: *walaychear*; (LM).
- gualaycho, -cha**, adj/subst. (← keč. *walaychu*) viz: *walaycho, -a*; (LM).
- guanaco**, adj/subst. (← keč. *wanaku*, „andský přežvýkavec“) (1) m. (Bol: alt): lama guanako; ► měří 1,5 m, srst má světlehnědou barvu s nádechem do červena a na břichu má srst bílou, patří mezi divoké druhy, žije v početných stádech; (2) adj/subst., lid. (Bol: vall): stydlín; viz též *carachupa*; (3) adj/subst., lid. (Bol: alt/Chuq): jedlík, nenasyta; ■ Syn.: *atración, canino, comelón, condenado, gandido, grosero, gulas, tragón*; ■ Var.: *huanaco, wanaco*; (LM).
- guanear**, tr/intr., lid. (← keč. *wanu*, „hnůj“) (1) intr. (Bol: alt/vall): kálet; ► o dobytku; (2) tr. (Bol: alt): hnojit půdu; ■ Var.: *wanear*; (LM).
- guanera**, f. (← keč. *wanu*) (1) (Bol): hnojiště; ■ Var.: *wanera*; (LM).
- guanero, -ra**, m/f. (← keč. *wanu*) (1) (Bol): obchodník s hnojem; ■ Var.: *wanero*; (LM).

guano, m. (← keč. *wanu*) (1) (Bol): trus; (2) (Bol): hnojivo; ■ Var.: *wano*; (LM).
guaqui, m. (← keč. *waki*) (1) (Bol): družstvo; (LM).
guasca, f., lid. (← keč. *waskha*, „provaz, lano“) (1) viz: *wasca*; (2) **dar** ~, viz: *dar wasca*; (LM).
guasquear, intr., lid. (← keč. *waskha*) viz: *wasquear*; (LM).
guata, adj/subst. (← keč. *wata*, „trpaslík“) viz: *wata*¹; (LM).
guatón, -na, adj/subst. (← keč. *wata*, „břicho“) viz: *watón, -a*; (LM).
guayca, f. (← keč. *waykha*, „přepadení“) viz: *wayca*; (LM).
guayño, m. (← keč. *wayñu*) viz: *huayño*; (LM).

4. 6. H

hermanoy, m., lid. (← šp. *hermano*, „bratr“; ← keč. *-y*, „můj“) (1) (Bol: vall): kamarád; (LM).
hua;!, citosl., lid. (← keč. *wa*) viz: *wa*; (LM).
huaca¹, f. (← keč. *wak'a*, „posvátný, božstvo“) viz: *waca*¹; (LM).
huaca², subst. (← keč. *waka*, „hovězí dobytek“) (1) ~ **tocori**, viz: *waca tocori*; (LM).
huacataya, f., lid. (← keč. *wakataya*) viz: *wacataya*; (LM).
huahua, m/f., lid. (← keč. *wawa*, „miminko“) viz: *wawa*; (LM).
huahuay;!, citosl., lid. (← keč. *waway*, „dítě moje“) viz: *waway*; (LM).
hualusa, m., lid. (← keč. *walusa*) viz: *walusa*; (LM).
huallata, f. (← keč. *wallata*) viz: *wallata*; (LM).
huallpa, f. (← keč. *wallpa*) viz: *wallpa*; (LM).
huanaco, m. (← keč. *wanaku*) viz: *guanaco*; (LM).
huayño, m. (← keč. *wayñu*) (1) (Bol): původní tanec andské oblasti; (2) (Bol: alt/vall): serenáda; ■ Var.: *guayño, huayñu, wayño*; (LM).
huayñu, m. (← keč. *wayñu*) viz: *huayño*; (LM).
huayra, f. (← keč. *wayra*, „vítr“) (1) ~ **leva**, viz: *wayra leva*; (2) ~ **levas**, viz: *wayra levas*; (LM).
huminta, f. (← keč. *jumint'a*, „kukuřičný koláč, moučník“) (1) (Bol): kukuřičný koláč; ■ Var.: *humita*; (LM).
huminteadá, f. (← keč. *jumint'a*) (1) (Bol): rodinná oslava; (LM).
humintero, -ra, m/f., lid. (← keč. *jumint'a*) (1) (Bol): pekař; (2) (Bol): člověk, který má rád kukuřičné koláče; (LM).
humita, f. (← keč. *jumint'a*) viz: *huminta*; (LM).

4. 7. I

ichu, m., lid. (← keč. *ichhu*) (1) (Bol: alt): slaměná doška; (LM).
ichuna, f., lid. (← keč. *ichhuna*) (1) (Bol: alt/vall): srp; (LM).
ichur, tr., lid. (← keč. *ichuy*) (1) (Bol: Cbb/Pt): chovat dítě; (LM).
illa, f. (← keč. *illa*, „amulet“) (1) (Bol: alt): oblázek; (2) lid. (Bol: alt): žlučové kameny; (LM).
illapa, f., lid. (← keč. *illapa*) (1) (Bol: alt/vall): blesk; (LM).
imasmari, m., i citosl., lid. (← keč. *imasmari*) (1) m. (Bol: alt/vall): věštba; (2) citosl. (Bol: alt/vall): hejo he hejo; ► při věštbě; (LM).

imilla, f. (← keč. *imilla*, „holka, dívka“) (1) lid. (Bol: alt/vall): holčička; ► 3 až 9 let; (2) lid. (Bol: alt/vall): dívka; ► 10 až 15 let; (3) lid., hanl. (Bol: alt): služebná, hospodyně; ► mladá dívka pocházející z venkova; (4) lid., hanl. (Bol: alt/vall): hlupačka; ■ Syn.: *birlocha*; (5) hanl. (Bol: alt/Yungas): vagina; viz též *chejta*; (6) **cache** ~, lid. (Bol: alt/Cbb/Pt): atraktivní žena; (7) **murú** ~, lid. (Bol: alt/vall): dívka, které za trest ustříhli copy; (LM).

imillero, m., lid. (← keč. *imilla*) (1) (Bol: Vall): donchuán; ► vyhledává ženy z nižších společenských vrstev; (2) (Bol: alt/vall): proutník, sukničkář; (LM).

imillo, m., lid., hanl. (← keč. *imilla*) (1) (Bol: Valleg): dívka pocházející z horších poměrů; (LM).

inca, m. (← keč. *inka*, „vládce, panovník“) (1) (Bol): panovník Inka; (2) (Bol): buran; viz též *callahuaya*; (LM).

incuña, f., lid. (← keč. *inkuña*) (1) (Bol: alt/vall): kousek látky; (LM).

inti, m., lid. (← keč. *inti*) (1) (Bol: alt): slunce; (LM).

irpa, f., venk. (← keč. *irpa*) (1) (Bol: Tj): kuře; (LM).

isañu, m. (← keč. *isañu*) (1) (Bol: alt/vall): lichořeřišnice hlíznatá; ► bylina, která dorůstá do výšky 1 m, květy mají červenou nebo namodralou barvu, hlíznaté kořeny jsou jedlé a mají vysokou výživnou hodnotu; (LM).

iscaychase, intr., lid. (← keč. *iskaychay*, „viklat se, kymáčet se“) (1) (Bol: Pt/vall): váhat; (LM).

ish-ishta!; citosl., lid. (← keč. *is-ista*) (1) (Bol: alt/Bn): ke mně!; ► přivolání psa; (LM).

istalla, f., lid. (← keč. *istalla*) (1) (Bol: alt/vall): kus látky; (LM).

ita, f. (← keč. *ita*) (1) (Bol: alt/vall): ptačí veš; (LM).

itapallo, m. (← keč. *ithapallu*) (1) (Bol: alt/vall): *Caiophora horrida*; ► bylina, která dorůstá do výšky 1 m, květy mají oranžovou barvu, používá se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *ortiga*; (2) (Bol): kopřivy *Urtica andicola*, *Urtica chamaedryoides*, *Urtica magellanica*, *Urtica urens*; ► byliny, které dorůstají do výšky 1 m, používají se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *ortiga*; (LM).

4. 8. J

jachi, m., lid. (← keč. *janch'i*) (1) (Bol: llan): mleté otruby; ■ Syn.: *afrecho*, *salvado*; (2) (Bol: StaCr): slupky z ovoce; (LM).

jachís!; citosl., lid. (← keč. *jach'us*) viz: *jjachís*!; (LM).

jachu, m., lid. (← keč. *jach'u*, „rozžvýkaná koka“) (1) (Bol: alt): kulička koky, která se vytváří v ústech při žvýkání; (2) hanl. (Bol): policista; (3) ~ **basurero** (Bol: Bn/vall): odpadkový koš; (LM).

jachús!; citosl., lid. (← keč. *jach'us*) (1) (Bol: alt): hepčí; ► při kýchnutí; ■ Var.: *jjachís*!; (LM).

jacu, m., lid. (← keč. *jak'u*) (1) (Bol: alt/vall): mouka; (2) (Bol: Bn): kaše; ■ Syn.: *pito*; (LM).

jailli, m. (← keč. *jaylli*) (1) (Bol): píseň; (LM).

jajay!; citosl., lid. (← keč. *jajay*) (1) (Bol: alt/vall): haha, kiš kiš; ► vyjadřuje výsměch; (LM).

jajo, m., lid. (← keč. *k'aki*, „brada“) (1) (Bol: vall): brada; (LM).

jajudo, -da, adj/subst., lid. (← keč. *k'aki*) (1) (Bol): člověk, který má protáhlou čelist; ■ Syn.: *quijadas*; (LM).

jampatu, m., lid., hanl. (← keč. *jamp'atu*, „ropucha“) (1) (Bol): vagina; viz též *chejta*; (LM).

jampi, m., lid. (← keč. *jampi*, „medicína“) (1) (Bol: Cbb/Pt/Valleg): lék; (2) ~ **watana** (Bol: vall): malý ranec; (LM).

jampico, m. (← keč. *jampiku*, „léčba“) (1) **uma** ~, lid. (Bol: alt): kapky, sirup; (LM).

jampiri, m/f., lid. (← keč. *jampi*, „medicína“) (1) (Bol): felčar, mastičkář; (LM).

jananta, f., lid. (← keč. *jananta*) (1) (Bol: alt/vall): plenka; (LM).

janca, f., lid. (← keč. *jank'a*, „pražená obilnina“) (1) (Bol: alt/vall): pražená kukuřice nebo boby; (2) **sara** ~, venk. (Bol: Chuq): bolivijský pokrm; ► ingredience: pražená kukuřice, kozí sýr, sušené hovězí maso; (LM).

jancaquipa, m. (← keč. *jank'akipa*) (1) (Bol: alt/vall): pražená kukuřice; (LM).

janchi, m. (← keč. *janch'i*) (1) (Bol): kal, usazenina; (2) ~ **buche**, lid., humor. (Bol: alt/vall): obyvatel departementu Cochabamba; (LM).

janta, f., lid. (← keč. *jant'a*) (1) (Bol: alt/vall): bouda, stodola; (LM).

jara, f., lid. (← keč. *jara*, „stádo“) (1) (Bol: vall): stádo; (2) (Bol: llan/Tj/Valleg): stan; (LM).

jarero, m., i adj., lid. (← keč. *jara*) (1) (Bol: Valleg): domácí zvíře; ► pase se u zájezdního hostince; (2) (Bol: Valleg): mezkař; (LM).

jarwi, m., lid. (← keč. *jarwi*, „jíška“) (1) (Bol: Cbb/Pt): jíška; (LM).

jarwido, m. (← keč. *jarwi*) (1) **trigo** ~ (Bol: Chuq): obilí; (LM).

jarwir, intr., lid. (← keč. *jarwiy*, „opéct, pražit, osmahnout“) (1) (Bol: Valleg): pražit zrnka; (LM).

jatun, adj. (← keč. *jatun*, „velký“) (1) ~ **raymi**, viz: *raymi*; (2) ~ **runa**, viz: *runa*; (3) ~ **sayri**, viz: *sayri*; (LM).

jawas, m., pl. (← keč. *jawas*, „bob obecný“) (1) ~ **caldo** (Bol: alt): polévka; ► ingredience: boby, sušené hovězí maso, brambory, sušené brambory; (2) ~ **pejtu**, viz: *pejtu*; (LM).

jay!, citosl., lid. (← keč. *jay*) (1) (Bol: alt/vall): hej!; ► k upoutání pozornosti; (LM).

jaya, adj., lid. (← keč. *jaya*) (1) (Bol: Pt/vall): pikantní, ostrý; (2) (Bol: Pt/vall): hořký; (3) ~ **papa**, viz: *papa*; (LM).

jayachicu, m. (← keč. *jayachiku*, „co pálí, štípe“) (1) (Bol: vall): ostré jídlo; (LM).

jayaque, m., lid. (← keč. *jayaqi*) (1) (Bol: alt/vall): žlučník; (LM).

jayta, adj/subst. (← keč. *jayt'ay*, „podupat, pokopat“) (1) **wayra** ~ (Bol: alt/vall): čučkař; ► netrefí se do balonu; (LM).

jichar, tr., lid. (← keč. *jich'ay*, „vylít, vyhodit“) (1) (Bol: Bn/Pt/Valleg): vylít, vysypat; (LM).

jilacata, m., lid. (← keč. *jilaqata*) (1) (Bol: alt/Cbb/Tj/Yungas): vůdce, náčelník; viz též *curaca*; (2) (Bol: LP): mazák; (LM).

jinchar, intr., lid. (← keč. *jinch'ay*, „zfackovat“) (1) (Bol: Cbb/Chuq/Pt): dát někomu pěstí; (LM).

jinchazo, m., lid. (← keč. *jinch'ay*) (1) (Bol: alt/vall): rána pěstí; (LM).

jiqui-jiqui, f. (← keč. *sik'iy*, „vytrhnout“) (1) **cebollita** ~, viz: *cebolita siqui²*; (LM).

jocara, m/f., lid. (← keč. *juq'ara*, „hluchý“) (1) hanl. (Bol: alt/vall): neslyšící; (2) (Bol: alt/vall): nedoslýchavý; (3) (Bol: alt/vall): člověk, který ze sebe dělá hlupáka; ■ Var.: *ocara*; (LM).

jocollo, adj/subst., lid. (← keč. *juq'ullu*, „prcek“) (1) m. (Bol: alt/vall): prcek; ■ Var.: *ocollo*; (2) adj/subst. (Bol: alt): malý člověk; viz též *chila*; (3) adj/subst., hanl. (Bol: LP): penis; viz též *callampa*; (4) **tener un ~ en la panza**, humor. (Bol: alt): být těhotná; ■ Syn.: *estar en fa, estar en bombo, estar puti, tener un buñuelo en el horno*; (LM).

jolque, m. (← keč. *julq'i*) (1) (Bol): polévka; ► hovězí ledvina, cibule a brambory; (LM).

jucu, m., i adj. (← keč. *juku*, „sova“) (1) m. (Bol: alt/vall): sova; (2) m., lid. (Bol: LP): kukla; (3) m., i adj. (Bol: Cbb/Or/Pt): horník, který krade nerost; viz též *cangallero*; (4) m., i adj., lid. (Bol: Cbb/Pt): člověk, který má vlasy přes oči; (LM).

jucucha, m., lid. (← keč. *juk'ucha*, „myš“) (1) (Bol: alt/vall): myš; (LM).

jucumari, m/f. (← keč. *jukumari*, „andský medvěd“) (1) m. (Bol: alt/vall): medvěd brýlatý; ► měří okolo 1,5 m, jeho srst je černá a kolem očí má bílé pruhy, živí se hmyzem, kukuřicí, bobulemi, listy a ovocem, je na pokraji vyhynutí; ■ Syn.: *don Simón, oso andino, oso de anteojos, oso negro, Tomás*; (2) m. (Bol: llan): opice; (3) m/f., lid., humor. (Bol: Or): člověk, který má velké oči; (LM).

jula-jula, m/f., lid. (← keč. *jula jula*) (1) (Bol: alt/vall): velká flétna; ► typická pro oblast Potosí; (2) (Bol: alt/vall): flétnista; (LM).

jumpi, m., lid. (← keč. *jump'i*) (1) (Bol: alt/Cbb): pot; (LM).

jumpichi, m., lid. (← keč. *jump'ichi*, „co se potí“) (1) (Bol: Pt): odvar; (LM).

juntucha, f., lid. (← keč. *junt'ucha*, „schůze“) (1) (Bol: alt): nepořádek; (2) (Bol: Cbb/Pt): parta; (LM).

juñi, m., venk. (← keč. *juñi*, „klubko“) (1) (Bol: alt/vall): přadeno, klubko; (LM).

juqueador, m., i adj. (← keč. *juku*, „sova“) (1) (Bol: Cbb/Or/Pt): horník, který krade nerost; viz též *cangallero*; (LM).

juquear, tr. (← keč. *juku*) (1) (Bol: alt/Cbb): ukrást nerost; (LM).

juqueo, m. (← keč. *juku*) (1) (Bol: Or/Pt): krádež cínu; (2) (Bol: Or/Pt): kradený nerost, který se prodává; (LM).

jurcuta, f., lid. (← keč. *jurk'uta*, „holub divoký“) (1) (Bol: alt/vall): holoubek *Metriopelia spp*; ► měří okolo 20 cm, má hnědé peří, ocas a letky jsou černé a kolem očí má oranžové skvrny; ■ Syn.: *quita paloma, cullucutaya, palomita aimara*; (2) (Bol: alt/vall): sandál; ■ Syn.: *ojota, ojotilla, abarca*; (LM).

juseu, m. (← keč. *jusk'u*, „díra, otvor“) (1) lid. (Bol: Pt/vall): prasklina; (2) hanl. (Bol: Pt/vall): vagina; viz též *chejta*; (3) ~ **maqui**, viz: *maqui*; (4) ~ **siqui**, viz: *siqui*¹; (LM).

juscuda, m. (← keč. *jusk'u*) (1) **de** ~ (Bol: vall): ve stopách; (LM).

4. 9. K

kaluyo, m. (← keč. *qhaluyu*, „muzika“) viz: *caluyo*; (LM).

kallahuaya, f. (← keč. *kallawaya*, „léčitel“) viz: *callahuaya*; (LM).

kallawaya, f. (← keč. *kallawaya*, „léčitel“) viz: *callahuaya*; (LM).

kantuta, f. (← keč. *kantuta*) (1) (Bol): flámie incká; ► strom, který dorůstá do výšky 5 m, květ má červenou nebo žlutou barvu nebo může být tříbarevný, používá se jako dekorace, je to národní symbol; (2) (Bol): květ flámie; (LM).

katari, f. (← keč. *katari*, „had“) viz: *catari*; (LM).

kiswara, f. (← keč. *kiswara*) (1) (Bol): *Buddleja tucumanensis*; ► keř, který dorůstá do výšky 3 m, květy mají oranžovou barvu, roste ve skalnatých oblastech; ■ Var.: *quiswara*; (LM).

kollasuyo, adj/subst., lid., humor. (← aim. *qulla*, „lék“; ← keč. *suyu*, „území“) viz: *collasuyo*; (LM).

kuraka, m. (← keč. *kuraka*) viz: *curaca*; (LM).

4. 10. L

lácaj;!, citosl., lid. (← keč. *laq'aq*) (1) (Bol): plesk; ► zvuk facky; viz též *¡chápa!*; (2) (Bol: alt/vall): bác; ► při pádu na hubu; viz též *¡chápa!*; (LM).

lacanazo, m., lid. (← keč. *laq'ay*, „zfackovat“) viz: *lacao*; (LM).

lacanear, tr., lid. (← keč. *laq'ay*) (1) (Bol: alt/vall): dát někomu facku; ■ Syn.: *barajar*; (LM).

lacar, tr/zvrat., lid. (← keč. *laq'ay*) (1) tr. (Bol): dát někomu facku; ■ Syn.: *tajllar, bofetear, cachetear, lapear*; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): být strohý, příkrý; viz též *challpar*; (LM).

lacato, m. (← keč. *laqatu*) (1) (Bol: Valleg): larva brouků; ► v tradiční medicíně se používá na bolest hlavy; (LM).

lacaya, f., lid. (← keč. *laqaya*) (1) (Bol: alt): ruina; (LM).

lacazo, m., lid. (← keč. *laq'ay*, „zfackovat“) (1) (Bol: alt/vall): facka; viz též *cajcho*; ■ Var.: *lacanazo*; (LM).

lachiwana, f. (← keč. *lachiwana*, „vosa, včela, plástev medu“) (1) (Bol: Pt/vall): vosa, včela *Sphecidae*; ► měří okolo 5 cm, má zářivou žlutou nebo oranžovou barvu a černé nebo modré pruhy, živí se medem, otlučeným ovocem nebo hmyzem, její štípnutí je velmi bolestivé; ■ Syn.: *peto*; ■ Var.: *lechiguana, chiwana*; (2) lid. (Bol: Pt/vall): plástev medu; ■ Var.: *lechiguana*; (LM).

lagua, f. (← keč. *lawa*, „polévka zahuštěná moukou“) viz: *lawa*; (LM).

lajra, f., lid. (← keč. *laqra*) (1) (Bol: alt/vall): prasklina; (2) ~ **simi**, viz: *simi*; (LM).

lajrar, tr/zvrat., lid. (← keč. *laqray*, „prasknout, rozbít se“) (1) tr. (Bol: Cbb/Pt/Tj): prasknout; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): rozbít se; (LM).

lampa, f., lid. (← keč. *lampa*, „lopata“) (1) (Bol): lopatka; ■ Syn.: *pala*; (LM).

lampincho, m., i adj., lid. (← keč. *lamp'inchu*) (1) (Bol): holobrádek; ■ Syn.: *lampiño*; (LM).

lampiño, m., i adj., lid. (← keč. *lamp'iñu*) (1) (Bol): holobrádek; viz též *lampincho*; (LM).

lampiri, m. (← keč. *lampa*, „lopata“; ← aim. *-iri*, „věnuje se čemu“) (1) (Bol): pomocné provozy; (LM).

lapa, f., i adj., lid. (← keč. *lapha*, „látka, která visí“) (1) f. (Bol: Bn): člověk bez ucha; (2) adj. (Bol: Pt/Valleg/vall): visící; (LM).

larca, f., lid. (← keč. *larq'a*) (1) (Bol: alt/vall): kanál; (LM).

lari, adj/subst., lid. (← keč. *lari*, „liška“) (1) m/f., hanl. (Bol: alt/vall): indián, který se z venkova přestěhoval do města; ► dělá těžké práce; ■ Syn.: *ojotudo, runa, tata, tatala, abarcas, indio, indiano, janiwa, jaque*; (2) m., i adj. (Bol: Bn): zženštilý člověk; viz též *chinalo*; (3) m., i adj. (Bol: Bn): gay; viz též *chinalo*; (4) m., i adj., humor. (Bol: Valleg): zloděj dobytka; (5) adj/subst., hanl. (Bol: alt/vall): buran; viz též *callahuaya*; (LM).

lari-lari, m., lid. (← keč. *lari*) (1) (Bol: alt/vall): zlý duch, který si odnáší dětské duše; ■ Syn.: *sajra*; (LM).

lawa, f. (← keč. *lawa*, „polévka zahuštěná moukou“) (1) lid. (Bol): polévka; ► ingredience: mouka, zelenina, maso, brambory; ■ Var.: *lagua*; (2) ~ **de choclo** (Bol): polévka; ► ingredience: mouka, kukuřice, zelenina, maso, brambory; (3) ~ **de jancaquipa** (Bol): polévka; ► ingredience: zelenina, maso, brambory, kukuřičná mouka; (4) **cherle** ~, lid. (Bol: Pt): pocházející z oblasti Caiza; ► v departementu Potosí; (5) **jarwi** ~, venk. (Bol: Pt): polévka; ► ingredience: mouka, maso nebo sušené hovězí maso, cibule, hrášek, boby, česnek, paprika; (6) ~ **cuchi**, lid. (Bol: LP): obyvatel kantonu Viacha; ► v departementu La Paz; viz též *cuchi anaqui*; (7) ~ **puraca**, lid., humor. (Bol: alt): tlust'och; ■ Syn.: *chancho, garrafa*; (8) **oque** ~, lid., humor. (Bol: Pt): obyvatel kantonu Caiza; ► v departementu Potosí; (LM).

layca, m/f. (← keč. *layqa*, „čaroděj, kouzelník“) (1) (Bol: alt): čaroděj, šaman; ■ Syn.: *aysiri, laycasiri, picharero*; (LM).

laycar, tr., lid. (← keč. *layqay*) (1) (Bol: alt/vall): očarovat; ■ Syn.: *picharear*; ■ Var.: *layquear*; (LM).

laycasiri, m/f., lid. (← keč. *layqa*, „čaroděj, kouzelník“) (1) m. (Bol: alt): očarování; (2) m/f. (Bol: alt): čaroděj, šaman; viz též *layca*; (LM).

layqueado, -da, adj., lid. (← keč. *layqa*) (1) (Bol: alt): očarovaný; (LM).

layquear, tr., lid. (← keč. *layqa*) viz: *laycar*; (LM).

lechiguana, f., lid. (← keč. *lachiwana*, „vosa, včela, plástev medu“) viz: *lachiwana*; (LM).

leque-leque, m. (← keč. *liqi liqi*) (1) (Bol: alt): ptáci z čeledi kulíkovitých; ► měří okolo 30 cm, mají bílé peří, křídla jsou černá, živí se červy, šneky a živočichy žijícími na břehu řek; (LM).

lerco, -a, adj/subst., lid. (← keč. *lirq'u*) (1) (Bol: alt): krátkozraký; ■ Syn.: *chicato, ciego*; (2) hanl. (Bol: alt/vall): člověk, který šilhá; ■ Syn.: *wistu ñawis, wistu ojo, birolo, bizcocho*; (LM).

lisa, f. (← keč. *lisa*) (1) (Bol): melok hlíznatý; ► bylina, která dorůstá do 30 cm, roste v oblasti And, její hlízy jsou žluté s růžovofialovými skvrnami, po uvaření jsou jedlé; ■ Syn.: *papalisa, ulluco, melloco*; (2) (Bol): hlíza meloku; ■ Syn.: *papalisa, ulluco, melloco*; (3) **ají de ~** (Bol): bolivijský pokrm; ► ingredience: hlíza meloku, omáčka *ahogado*, maso, paprika, koření, brambory, rýže; ■ Syn.: *ají de papalisa*; (LM).

liso, -sa, adj/subst., lid. (← keč. *lisu*, „zlobivý, rozpustilý“) (1) (Bol: alt/vall Yungas): rozpustilý člověk; viz též *calincho*; (2) (Bol): opovážlivec, troufalec; ■ Syn.: *lanzado*; (3) (Bol): drzoun; ■ Syn.: *waso, atrevido*; (LM).

lisote, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *lisu*) (1) (Bol): rozpustilý člověk; viz též *calincho*; (LM).

lisotear, intr., lid. (← keč. *lisu*) (1) (Bol: alt): lumpačit; viz též *calinchea*; (2) (Bol: alt): dělat si legraci; (LM).

lisura, f., lid. (← keč. *lisu*) (1) (Bol): troufalost; (2) (Bol: alt): nesplnění morální povinnosti; (LM).

liwi, adj/subst., lid. (← keč. *liwi*, „slabý“) (1) (Bol: alt): neduživý, churavý; ■ Syn.: *ancu, liwi-liwi, tembleque*; (LM).

liwi-liwi, adj/subst., lid. (← keč. *liwi*) (1) (Bol: alt): neduživý, churavý; viz též *liwi*; (LM).

locota, adj., lid. (← keč. *luqutu*, „druh papriky“) (1) (Bol: alt/vall): lehká holka; ■ Syn.: *alegrona, blandita, loca*; (LM).

locoto, m. (← keč. *luqutu*) (1) (Bol): paprika *Capsicum pubescens*; ► popínavý keř, který dorůstá do výšky 2 m, jeho květy mají namodralou barvu, plodem jsou červené, žluté, naoranžovělé nebo zelené pálivé bobule, používá se jako koření; (2) (Bol): plod papriky; (LM).

locoto, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *luqutu*) (1) (Bol: LP): vznětlivý, popudlivý člověk; viz též *capacho*; (LM).

locro, m. (← keč. *luqru*) (1) (Bol: alt/vall): bolivijský pokrm; ► ingredience: tykev, kukuřice, boby, sýr, paprika, sůl, koření, brambory a rýže; ■ Syn.: *carbonada*; (2) (Bol: llan): jídlo typické pro východ Bolívie; ► ingredience: kuřecí maso, cibule, rajče, paprika, brambory, rýže, vejce; (3) ~ **carretero** (Bol: StaCr): bolivijský pokrm; ► ingredience: sušené hovězí maso, semínko oreláníku (barvivo), juka nebo banán, rýže, vejce; (LM).

lucuma, f. (← keč. *lujma*) viz: *lujma*; (LM).

lujma, f. (← keč. *lujma*) (1) (Bol): kdouloň obecná; ► strom, který dorůstá do výšky 6 m, jeho květy mají růžovobílou barvu, z plodů se vyrábí sirupy a marmelády; ■ Var.: *lucuma*; (LM).

4. 11. LL

llajllar, tr., lid. (← keč. *llaqllay*, „otesat, hrubě opracovat“) (1) (Bol: alt/Tj): opracovat; (LM).

llajta, f., lid. (← keč. *llaqta*) (1) (Bol): stát, země; (2) (Bol): město; (3) (Bol): vesnice; (4) ~ **masi**, viz: *masi*; (5) **la ~** (Bol: alt/vall): departement Cochabamba; (LM).

llajua, f. (← keč. *llaqwa*, „ostrá omáčka“) (1) lid. (Bol: alt/vall/Yungas): ostrá omáčka; ► ingredience: paprika *locoto*, rajče, bolivijský koriandr, aksamitník, sůl; (2) **carí** ~, lid. (Bol: Cbb/Pt): ostrá omáčka; ► ingredience: rajčata a paprika *locoto*; (3) **uchu** ~ (Bol): ostrá omáčka; ► ingredience: paprika *locoto*, rajče, bolivijský koriandr, aksamitník, sůl, cibule; (LM).

llajuero, m., lid. (← keč. *llaqwa*) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): malá miska na omáčku; ■ Syn.: *ajicero*; (LM).

llajuero, -ra, adj/subst., lid. (← keč. *llaqwa*) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): člověk, kterému chutná ostrá omáčka; (LM).

llallagua, f. (← keč. *llallawa*, „incké božstvo“) viz: *llallawa*; (LM).

llallawa, f. (← keč. *llallawa*) (1) (Bol: Cbb/Pt): incký bůh setby; ■ Var.: *llallagua*; (LM).

llama, adj/subst. (← keč. *llama*, „přezvýkavec“) (1) f. (Bol): lama krotká; ► měří okolo 1,8 m, tělo má pokryté vlnou různých barev, nejvíce převládá bílá, hnědá a černá, žije v horských oblastech, chová se pro vlnu a na maso, tažné zvíře; (2) m., lid., hanl. (Bol: LP): indián, který se z venkova přestěhuje do města; (3) m/f., lid. (Bol: LP): obyvatel kantonu Ocobaya; ► v departementu La Paz; (4) m/f., lid. (Bol: alt): člověk, který žvýká žvýkačku; (5) m/f., lid. (Bol: alt): stydlín; (6) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt): nezdvořák; ■ Syn.: *wallpa*; (7) adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt): hrubián; (8) ~ **llama**, lid., humor. (Bol): povídej!; ► při slovní hře; (9) ~ **ñiti**¹, lid. (Bol: Pt): zoofil; (10) ~ **ñiti**², lid. (Bol: Pt): obyvatel Porca; ► v departementu Potosí; (LM).

llamerada, f. (← keč. *llama*) (1) (Bol: alt): veselá skladba; (2) (Bol: alt/vall): původní tanec andské oblasti; (3) lid. (Bol: alt): jídlo ze stánku; ■ Syn.: *liwtas*; (4) lid. (Bol: alt): jídlo z lamího masa; (LM).

llamero, -ra, m/f. (← keč. *llama*) (1) (Bol: alt/Tj/Valleg): pasák lam; (2) (Bol: alt): tanečník původního tance andské oblasti; (3) lid. (Bol: alt): člověk, který převáží zboží na lamách; (LM).

llamirichina, m/f. (← keč. *llamirichina*, „vyzkoušet, ochutnat“) (1) **mana** ~¹, lid. (Bol: alt/vall): alkoholik; (2) **mana** ~², lid. (Bol: alt/vall): nenasyta, jedlík; (LM).

llamparera, f. (← keč. *llamp'u*, „jemně namletý“) (1) (Bol: Or/Pt): prosívání; (LM).

llampu, m., i adj. (← keč. *llamp'u*) (1) m. (Bol: Pt/Or): nakládání horniny; (2) adj., lid. (Bol: alt/vall): jemně namletý; (LM).

llancana, f., venk. (← keč. *llank'ana*, „nástroj, náradí“) (1) (Bol: vall): ozubená součástka pluhu; (LM).

llanta, f. (← keč. *llant'a*, „dřevo“) (1) **cara** ~ (Bol): tabák sivý; ► strom, který dorůstá do výšky 5 m, květy mají žlutou barvu, pěstuje se kvůli léčivým účinkům a jako dekorace; ■ Syn.: *cara lawa, jatun sayri*; (LM).

llantu, m/f. (← keč. *llanthu*, „stín“) (1) **aca** ~, lid. (Bol: vall): vlajka, která je vyvěšená u obchodu s čičou; ■ Syn.: *aca pendón, bandera, pendón, pendón de chichería*; (2) **yuraj** ~, lid. (Bol: Pt): slunečník; ■ Syn.: *llantucha, chiwaña*; (LM).

llantucha, f., lid. (← keč. *llanthucha*, „slunečník“) (1) (Bol: Or/Pt): slunečník; ■ Syn.: *yuraj llantu, chiwaña*; (LM).

llasa, adj/subst. (← keč. *llasa*, „těžký“) (1) ~ **bola(s)**, lid. (Bol: vall): bezstarostný člověk; viz též *cacha bola(s)*; (LM).

llawar, m., lid. (← keč. *llawar*) (1) ~ **pari** (Bol: alt/vall): vařená krev; ■ Syn.: *pari, wila pari*; (LM).

llawca, m. (← keč. *llawq'ay*, „vrtat se, hrabat se“) (1) **chupi** ~, lid., hanl. (Bol: vall): gynekolog; (LM).

llawcana, f. (← keč. *llawq'ana*, „vrták“) (1) (Bol: Or/Pt): vrták; (LM).

llawcar, tr. (← keč. *llawq'ay*, „vrtat se, hrabat se“) (1) viz: *lawcarar*; (2) (Bol: Or/Pt): rozšířit vrtákem nerostnou žílu; (LM).

llawcarada, f., hanl. (← keč. *llawq'ay*) (1) (Bol: alt): laskání intimních partií; (LM).

llawcarar, tr. (← keč. *llawq'aray*, „vrtat se, hrabat se“) (1) hanl. (Bol: alt): laskat intimní partie; (2) lid. (Bol: alt): přehrabovat se v cizích věcech; ■ Var.: *llawcar*; (LM).

llawcasiri, m/f. (← keč. *llawq'ay*, „vrtat se, hrabat se“) (1) m., hanl. (Bol: alt): muž, který ženě laská intimní partie; (2) m/f., lid. (Bol: alt): člověk, který se přehrabuje v cizích věcech; (LM).

llawcha, f., i adj., lid. (← keč. *llawch'a*) (1) f. (Bol: LP): sýrový koláč; (2) f. (Bol: Cbb/Pt): slaný koláč posypaný paprikou; (3) adj. (Bol: alt): povislý, povadlý; ■ Syn.: *llawsa*; (LM).

llawri, m. (← keč. *yawri*, „velká Jehla“) viz: *yawri*; (LM).

llawsa, adj/subst., lid. (← keč. *llawsa*, „slina, sliz, lepkavý“) (1) f. (Bol: alt): slina; (2) f. (Bol: alt): neatraktivní žena; (3) adj/subst. (Bol: alt): slaboch; (4) adj. (Bol: alt): lepkavý; (5) adj. (Bol: alt): povislý, povadlý; viz též *llawcha*; (LM).

llijlla, f. (← keč. *llijlla*) (1) (Bol: Cbb): kus pevné látky; ■ Syn.: *aguayo*; (2) (Bol: alt/vall): vlněná látka; ■ Syn.: *aguayo*; (LM).

llijta, f., lid. (← keč. *llijt'a*) (1) (Bol: alt/vall): pasta; ► může se použít i sušená povijnice, merlík nebo liána, používá se k urychlení stimulačních účinků koky; ■ Syn.: *lejia*; (LM).

llinqui, m., lid. (← keč. *llink'i*) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): jíl, hlína používané v hrnčičství; (2) (Bol: Yungas): ušní maz; (LM).

llinta, adj/subst. (← keč. *llint'a*, „ovinitý“) (1) lid. (Bol: alt/vall): člověk s plnými rty; ■ Syn.: *llinta moreno*, *llinta mozo*, *llinta simi*; (2) lid., hanl. (Bol: LP): vznětlivý, popudlivý člověk; (3) ~ **montera** (Bol: Chuq): klobouk typický pro ženy z oblasti Tarabuco; (4) ~ **moreno, -a**, lid. (Bol: LP): člověk s plnými rty; viz též *llinta*; (5) ~ **mozo, -a**, lid. (Bol: LP): člověk s plnými rty; viz též *llinta*; (6) ~ **simi**, viz: *simi*; (LM).

llocalla, m., i adj. (← keč. *lluqalla*, „mladý muž“) (1) m., lid. (Bol): dítě; ► 3 až 8 let; viz též *chila*; (2) m., lid. (Bol: alt/vall): mladík, který pracuje ve službě; (3) m., hanl., humor. (Bol: LP): penis; viz též *cóndor*; (4) m., i adj., lid. (Bol): puberták; (5) m., i adj., lid., hanl. (Bol: alt): mladík, adolescent; (6) m., i adj., lid., hanl. (Bol: alt/vall): buran; ■ Var.: *llocallo*, *yocalla*; (7) ~ **chupe**, viz: *chupe*; (LM).

llocallo, m. (← keč. *lluqalla*) viz: *llocalla*; (LM).

lloja, f. (← keč. *lluqlla*, „záplava“) (1) (Bol: Or/Pt): úpravna nerostů; (LM).

lloque, adj/subst. (← keč. *lluq'i*, „levá strana“) (1) m. (Bol: StaCr): *Lithraea molleoides*; ► strom, který dorůstá do výšky 5 m, má jedovatou pryskyřici; (2) adj/subst., lid. (Bol: alt/vall): levák; ■ Syn.: *checa*, *zurdo*; (3) adj., lid. (Bol: vall): nalevo; ■ Syn.: *checa*; (LM).

lluchu, adj., lid. (← keč. *lluchhu*, „volný, široký“) (1) (Bol: alt): volný; ► o šatech; (2) ~ **calzón**, humor. (Bol): muž, který má široké, volné kalhoty; (LM).

lluchucho, adj/subst., lid. (← keč. *lluchhu*) (1) (Bol: alt): muž, který má široké oblečení; (LM).

llulla, adj/subst., lid. (← keč. *llulla*) (1) (Bol: Pt/vall): lhář; ■ Syn.: *carisiri*; (LM).

llullu, m., i adj., lid. (← keč. *llullu*, „výhonek, klíček“) (1) m. (Bol): dítě; ► 2 až 8 let; ■ Syn.: *peladingo*, *peladito*, *terque*; (2) adj. (Bol: vall): nezralý; (3) ~ **mote**, viz: *mote*; (LM).

llullucha, f., lid. (← keč. *llulluch'a*) (1) (Bol: alt/vall): jedlá chaluha; ► roste ve sladké vodě, používá se v kuchyni; (2) **ají de** ~ (Bol: Chuq): bolivijský pokrm; ► ingredience: chaluha, omáčka *ahogado*, paprika, brambory, maso; (LM).

lluncu, adj/subst., lid. (← keč. *llunk'u*, „lichotník“) (1) hanl. (Bol): patolízal; viz též *chupa*; (2) (Bol: alt/vall): udavač; viz též *cuento correchi*; (LM).

lluncur, tr/zvrat. (← keč. *llunk'uy*, „lízat, olizovat“) (1) tr., lid. (Bol: alt/vall): olizovat; (2) zvrat. (Bol: alt/vall): olizovat si prsty; (LM).

llunquearse, zvrat., lid. (← keč. *llunk'uy*) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): pochlebovat; (LM).

llunquerio, m., lid. (← keč. *llunk'uy*) (1) (Bol: alt/vall/Yungas): pochlebování; (LM).

llusca, adj., lid. (← keč. *llusk'a*, „kluzký“) (1) (Bol: alt/vall): hladký, kluzký; ■ Syn.: *llusta*; (LM).

llusquita, adj., lid. (← keč. *llusk'a*) (1) (Bol: Tj): jemný, hladký; (LM).

lluta, m/f. (← keč. *llut'ay*, „zamazat se hlinou“) (1) **manca** ~, lid., humor. (Bol): obyvatel kantonu Colcapirhua; ► v departementu Cochabamba; (LM).

llutar, tr., lid. (← keč. *llut'ay*) (1) (Bol: alt/vall): nanášet řídkou nebo těstovitou látku na zeď; (LM).

5. Comentario

Al principio del comentario querría describir un poco la estructura del vocablo (por ejemplo: **cacheador, -ra**, adj/subst., lid. (← keč. *kachaña*) (**1**) (Bol): hráč, který se vyhýbá protivníkům pomocí úhybů a kliček; ► ve fotbale; ■ Syn.: *gambeteador, gambetero*; ■ Var.: *cacheador*; (LM)., str. 5) porque cada parte es distinta. Como primero es el lema en negrita, la palabra clave que se ordena según el alfabeto (**cacheador, -ra**). Después del artículo siguen las clases de palabras o sólo el género (adj/subst.). Luego se escribe el estilo, puede ser informal, despectivo, rural, humorístico, etc (lid.). En paréntesis sigue la etimología de la expresión, en cursiva es la palabra quechua y su significado, si es mencionado (← keč. *kachaña*). Luego tenemos el número de la acepción (**1**), el país donde se usa la palabra y la región o el departamento (Bol), si están allí. Sigue la definición (hráč, který se vyhýbá protivníkům pomocí úhybů a kliček), la explicación que acerca el significado o concreta la expresión (► ve fotbale) y los sinónimos o las variantes en cursiva (■ Syn.: *gambeteador, gambetero*; ■ Var.: *cacheador*). Al final tenemos el diccionario original (LM). En el caso de más acepciones es el proceso casi igual. Pero cuando he tenido el artículo de, por ejemplo, ocho acepciones de diferentes clases de palabras y distintos estilos, no he mencionado al principio pero los he escrito por separado entre el número de la acepción y la región donde la acepción aparece.

Además querría describir un poco mi método de la traducción y de la búsqueda de los equivalentes checos. La base es leer la definición del vocablo detalladamente. En algunos casos, después de la lectura, ya supe el significado del artículo pero muchas veces tuve que buscar las palabras particulares de la definición en los diccionarios tantos monolingües como bilingües y luego juntar el significado del artículo. Luego fue necesario buscar el equivalente checo. Para la ayuda me sirvieron los diccionarios o los sinónimos de los lemas. Siempre intentaba expresar las palabras bien y exactamente. Aquí es importante decir que no siempre el checo tiene el equivalente. Por eso el significado de muchos artículos es descrito con más palabras. También cuando la expresión, ya traducida al checo, no está totalmente clara, menciono la explicación que acerca el significado o la concreta. Eso es porque en checo puede tener una sola palabra más acepciones. En cuanto a los términos enciclopédicos puedo decir que los busqué en Internet, sobre todo los nombres de fauna y flora que es típica para Bolivia. Según la denominación mestiza no encontré nada pero todos los nombres de fauna y flora en el diccionario original tienen los nombres latinas según los que no fue tan difícil encontrarlos.

El diccionario del Léxico mestizo incluye diversas palabras de todo tipo que se refieren a distintos temas. Puedo decir que este trabajo se puede dividir en siete campos temáticos generales. Se trata de la minería, de la agricultura, de la cultura, de la vida cotidiana boliviana, de la fauna y flora, de las palabrotas y del aspecto y carácter de la gente. En cuanto a la minería puedo mencionar que son los nombres de tipos del trabajo en las minas, de la producción y práctica, de los mineros, de los lugares en las minas y del equipo que los mineros tienen a la disposición. Sobre las palabras de la agricultura se puede decir que son las denominaciones de los tipos de la tierra, de la finca, de la cosecha, de la labranza, de la producción, de los productos y de las actividades agrícolas. También aquí pertenecen las denominaciones narcotráficas que están relacionadas con la producción y con el comercio de la cocaína. A la cultura incluiría las costumbres y tradiciones peculiares para Bolivia, luego la música, la danza y los instrumentos musicales. Seguramente aquí pertenecen los deportes, los juegos, la historia y la comida que se hace de diversas formas según las regiones. El vocabulario de la vida cotidiana es muy extenso. Se trata de las expresiones del trabajo, de los instrumentos del uso, del comercio, de la gente, de los trabajos domésticos, de las partes del cuerpo, de las enfermedades, de la escuela, del ambiente, del tiempo o de las acciones de la vida social. Bolivia es un país de diversos paisajes, hay allí valles, montañas, altiplanos, llanos, selvas y bosques secos o grandes lagos. Por eso la fauna y flora es muy rica y también representa una parte del vocabulario. En cuanto a la fauna puedo decir que aquí se encuentran los distintos animales. Puedo nombrar por ejemplo el, los monos, las aves (aves cantoras, rapaces, acuáticas, búhos), los insectos, los anfibios, la lagartija, los roedores, los rumiantes, los voladores o los carnívoros. Los nombres de la flora se refiere principalmente a los árboles o arbustos pero también aparecen las plantas, las hierbas o las algas. Aquí se pueden ver también los ingredientes a la comida como son los cereales o el condimento. Sobre las palabrotas puedo decir que se refieren a las partes del cuerpo tanto de la mujer como del hombre, luego aparecen muchas denominaciones de la prostituta. También se trata del comportamiento de la gente, del sexo, de las personas en general y están aquí las expresiones burlescas y las palabrotas que tocan el tema del origen de las personas. Último campo temático es el carácter y el aspecto de las personas. Las palabras expresan el aspecto, la mentalidad, el comportamiento y las acciones de la gente tanto joven como mayor, tanto de las mujeres como los hombres. Además se pueden encontrar en el diccionario las expresiones de la ganadería, de los trabajos manuales, de la geología, de la química, de la medicina veterinaria, los estados de la gente, los nombres de los habitantes de los departamentos de

Bolivia y como último mencionaría las interjecciones que también forman la parte considerable.

Sobre Bolivia se puede decir que incluye todo tipo de relieve. Existe allí extensa biodiversidad con distintas regiones como el altiplano, los valles, los llanos, los Yungas, la selva, Valle Grande o las serranías. Territorialmente se divide en nueve departamentos: Cochabamba, Chuquisaca, Potosí, Oruro, Tarija, La Paz, Santa Cruz, Beni y Pando. En el diccionario aparecen tanto las regiones como los departamentos, las provincias o los cantones. Frecuentemente aparece la combinación de las zonas alt/vall, también es muy frecuente Or/Pt o Cbb/Pt y alt/Cbb y siguen las combinaciones de vall/Valleg y llan/vall. Según estas zonas es posible decir también algo sobre los campos temáticos. En las regiones alt/vall se usan las expresiones generales, ordinarias y comunes que se refieren a las cosas normales, al trabajo, a las costumbres, al comportamiento de la gente, a las acciones de la vida social, a la vida cotidiana. Y eso está relacionado también con todos los departamentos. Las palabras de Or/Pt se refieren a los términos de las minas porque allí aparecen los centros mineros bolivianos. Como ya he mencionado, se trata de los nombres de los mineros, del trabajo, de los lugares en minas y del equipo. También esos términos se pueden encontrar en el altiplano. Las expresiones de los llanos incluyen la agricultura, la ganadería, los trabajos tradicionales, los animales o las plantas. La agricultura está relacionada con las zonas vall/Valleg o Chuq/Pt. Los artículos de Valle Grande se refieren a las cosas y los trabajos tradicionales y a la comida. Las palabras que se dedican a la cultivación de coca son de Yungas/vall, LP/Tj y del altiplano. Los términos de la escuela se pueden encontrar principalmente en Cbb/Pt y en La Paz y las palabrotas aparecen en general en La Paz, Tarija y en las regiones alt/vall. Las expresiones de la fauna y flora, de la comida, de la cocaína, de las tradiciones y otras palabras que se usan en toda Bolivia están escritas sólo bajo el nombre de país.

En el diccionario del Léxico mestizo también aparecen diferentes estilos de las expresiones. El estilo más frecuente que allí aparece es el estilo informal. En general se trata de las palabras del uso diario, de las palabras coloquiales y de la vida cotidiana boliviana. Otro estilo muy frecuente es por ejemplo el estilo despectivo o malsonante. Aquí son mencionadas las palabrotas que se refieren a las partes del cuerpo humano, al origen de la gente o al aspecto o carácter de las personas. Otro tipo es el estilo humorístico que muchas veces se combina con el estilo despectivo e incluye las expresiones de burla del origen de la gente o de las partes del cuerpo. También en el diccionario aparece el estilo rural que incluye las palabras del campo, de los trabajos tradicionales y de las actividades agrícolas. Luego allí tenemos el estilo estudiantil que se combina también con el estilo malsonante o humorístico y

se refiere a la escuela, a los alumnos o profesores. Estos estilos son abundantes en el diccionario y por eso se ponen en el artículo. Pero además aparecen siguientes estilos que son pocos o están claros y por eso no se mencionan. Se trata del estilo histórico y de las expresiones del Imperio incaico, luego del estilo infantil que incluye las palabras de juegos o de los niños en general. Otro ejemplo es el estilo botánico y zoológico y las denominaciones de la fauna y flora. Los últimos estilos son deportivo, narcotráfico, de minas y el argot caba.

Ahora querría decir algo sobre los errores que aparecen en el diccionario original de Coello Vila. No son los errores tan graves pero seguramente me complicaron un poco el trabajo. Sobre todo se trata de la ordenación según el alfabeto y los errores mecanográficos. En el primer caso que se refiere al alfabeto puedo dar unos ejemplos como *combo*, *combazo* (LM, str. 81, 82); *chajcho*, *chajcha* (LM, str. 99); *challada*, *challacu* (LM, str. 102); *champar*, *champachado*, *champachar* (LM, str. 105); *chaquear*, *chaque* (LM, str. 109); *chichis*, *chirara* (LM, str. 119); *chusu*, *chuspa*, *chuspi*, *chuspillo*, *chust*, *chusta* (LM, str. 142, 143); *chuylla*, *chuss* (LM, str. 144, 145); *locoto*, *locota* (LM, str. 163, 164) o *llawcar*, *llawcarada*, *lawcarar*, *llawcasiri*, *llawcana*, *llawcar* (LM, str. 167, 168). Este problema resolví fácilmente, ordenó los vocablos según el alfabeto y en el caso con dos lemas de *lawcar*, los juntó al sólo uno con dos acepciones. En el segundo caso, se trata de los errores mecanográficos principalmente de los nombres latinos de la fauna y flora. Como ejemplo mencionaría el lema *carachupa* y su nombre latino *Didelphis marsupiales* (LM, str. 67, 68) pero correctamente es *Didelphis marsupialis*. Otro ejemplo es el vocablo *chucupi* y su nombre latino *Porlieria microphylla* (LM, str. 131) que es correctamente *Porlieria microphylla*. El *guanaco* y *Lama guanicoë* en el latín (LM, str. 149) tampoco es correcto, tiene que ser *Lama guanicoe*. En el primer y tercer caso no fue necesario corregir el nombre latino porque en el diccionario tienen los nombres checos. En el segundo caso fue necesario corregirlo porque en checo no existe la denominación.

Ahora querría mencionar un par de cosas que me parecen redundantes en el diccionario original de Coello Vila. Se trata de las definiciones largas y la inutilidad de la repetición de los sinónimos. Sobre las definiciones largas puedo decir que aparecen en el diccionario en su mayor parte. Pero esto es inútil porque al final, después de la traducción, el equivalente checo es corto y no sólo en checo es corto, en español se puede definir sencillamente también. Para la muestra utilizaría la palabra *chaca*¹ que se define como: „construcción de ladrillo, madera, acero u otros materiales que se edifica sobre los ríos, fosos, abismos, etc., para cruzar de uno al otro lado de los mismos”, (LM, str. 96). Esta definición me parece inútilmente larga porque se puede decir sencillamente el puente, el pontón o la

pasarela. Otro ejemplo es el verbo *chucurse* y su definición: „adoptar una persona una posición de reposo, apoyando todo el cuerpo sobre las nalgas en el suelo o en un asiento”, (LM, str. 131). Aquí está absolutamente claro que eso significa sentarse y otra vez no comprendo por qué aparece la definición tan larga. Precisamente por eso fue muy difícil traducir exactamente las expresiones y alguna vez buscar el equivalente checo. Pero por el otro lado algunas expresiones tienen que ser largas porque indican los costumbres y las tradiciones bolivianas, la música y la danza, los juegos, la comida o la fauna y flora. Aquí mencionaría como ejemplo la palabra *jucumari* que se define así: „oso de aproximadamente 1,5 m de largo que tiene pelaje de color negro, con una franja blanca alrededor de los ojos. Es de hábitos diurnos y se alimenta de insectos, maíz, bayas, hojas y frutas. Habita en selvas montañosas de los Yungasy en las zonas bajas de los llanos del oriente boliviano. La caza indiscriminada pone en peligro de extinción a esta especie”, (LM, str. 157). En estos casos intenté simplificar la definición que es el nombre general (aquí se trata del nombre checo del oso andino) y luego añadí una explicación o la descripción corta. Por lo contrario las cortas definiciones aparecen en pocos casos. Por ejemplo mencionaría el verbo *cançar* que es asar carne (LM, str. 60) o el verbo *canquear* que significa mentir (LM, str. 63), luego la palabra *coychu* que es arco iris (LM, str. 90), también el vocablo *cuchu* que se define como rincón (LM, str. 91), el lema *inti* que se define sólo como sol (LM, str. 153) o el artículo *jumpi* se describe como sudor (LM, str. 157). Aquí fue fácil intentar el equivalente checo. Según mi opinión, estas cortas definiciones podrían aparecer en todo el diccionario para facilitar la lectura, el significado y también la traducción.

Sobre el uso de los sinónimos puedo decir que la mayoría de los artículos los tienen mencionados. En promedio tienen los lemas dos o tres sinónimos pero en algunos casos (se trata principalmente de las palabrotas, de las palabras que se refieren al dinero o a la vida cotidiana), las palabras tienen más que diez sinónimos. Como ejemplo pondría el verbo *condorear* que tiene catorce sinónimos (str. 19) o la locución *estar cala* que tiene 28 sinónimos (str. 7). Añadir el sinónimo al lema, me parece también muy útil. Cuando la definición no está totalmente clara, el sinónimo puede servir para la ayuda de comprender el significado de la palabra traducida. En cuanto a la repetición de los sinónimos puedo decir que, según mi opinión, es innecesaria. Se trata de dos o tres lemas seguidas que significan lo mismo y por supuesto tienen mismos sinónimos. En el diccionario original se ponen en cada lema todos los sinónimos y no se soluciona que estos ya son mencionados en el vocablo anterior. Para la muestra pondría las expresiones *colila* y *¡colilitay!* (str. 18) o muy buen ejemplo se puede ver en el artículo *chala* y sus locuciones *estar sin chala* y *no tener (ni)*

chala (str. 25). Las dos expresiones significan lo mismo (estar sin dinero) y en ambas son mencionados los mismos sinónimos. Esto me parece de verdad absolutamente innecesario. Esta repetición de los sinónimos resolví sencillamente, los escribí solamente una vez y en el resto de los vocablos sólo repetí el significado sin los sinónimos y añadí la expresión donde se pueden ver todos.

Ahora querría enfocar a los problemas o a las dificultades de la traducción y de la búsqueda de los equivalentes checos. En el diccionario original aparecen las definiciones largas, como ya he mencionado. Los nombres mestizos expresan bien toda la definición con una sola palabra que en español y también en checo tienen que describirse con más palabras. Siempre intenté buscar el equivalente pero en muchos casos tuve que copiar la acepción, traducirla y ajustarla al checo. En general se trata de las denominaciones que se refieren al aspecto, al carácter y al comportamiento de la gente. Como ejemplo mencionaré la expresión *coqueador* que en checo significa *člověk, který žvýká koku* (str. 19) o el artículo *cuchi* que tiene más acepciones pero una de ellas significa en checo *člověk, který má malý nos* (str. 21, 22). Aquí tuve que copiar toda la definición porque en checo para estas expresiones no tenemos el nombre. Al revés el checo es la lengua muy rica y por eso una expresión en español puede significar más acepciones en checo. Estos casos no aparecen tanto en el diccionario, se trata en general de dos o tres palabras que son casi iguales pero existe allí pequeña diferencia. Para la muestra pondría el verbo *cutur* (str. 23) que se define como „cortar algo utilizando un instrumento”, (LM, str. 94). En checo este verbo puede significar *ustříhnout, uříznout* o *useknout*. Las diferencias no son tan grandes pero el significado es un poco distinto en cada uno de las palabras.

Otras dificultades aparecieron con los términos mineros. Las definiciones de estas palabras describen detalladamente su significado pero en la mayoría de los casos no supe qué es. Cuando fueron las acepciones cortas y acertadas, comprendí su significado y las traduje más o menos fácilmente. Como ejemplo mencionaré el término *cajcha* que se define como „barretero que trabaja solo en el interior de una mina” (LM, str. 52), en este caso está claro que se trata de minero. En el caso de las expresiones largas, puedo decir que algunos términos son descritos difícilmente pero el resultado final es muy fácil. Aquí pondría como ejemplo la palabra *callapo* y su definición „tronco, generalmente de eucalipto, que se utiliza para apuntalar vigas y losas en una construcción o en las galerías de una mina” (LM, str. 57). Cuando lo traduje, el equivalente checo no estuvo claro. Al final en checo tengo escrito sólo *dřevěná výztuž* con la explicación corta (str. 9). En estos casos me ayudó mucho la consultación con un minero checo. Segundo caso de las definiciones largas se refiere a las

expresiones que en checo no tienen el nombre. Esto resolví con una descripción que expresa el significado y luego tuve que ajustarla al checo. En Bolivia se hacen los trabajos mineros evidentemente de otra manera que en nuestro país y por eso me parece que aparecieron estas dificultades. No se trata solamente sobre la manera del trabajo pero los bolivianos tienen sus denominaciones por ejemplo también de los lugares o de las personas.

Los nombres de la fauna y flora también fueron un poco problemáticos. En el diccionario aparecen las plantas más que los animales y también con los nombres botánicos fueron las dificultades mayores. La búsqueda de los nombres checos de los animales fue más sencilla porque todos tienen el nombre latino dado. Según esta denominación latina encontré el nombre checo para todos los ejemplos de la fauna. Pero también aparecen casos cuando no fue tan fácil encontrar el nombre porque la denominación latina mencionada en el diccionario no se usa tanto y tiene el sinónimo. Aquí pondría un ejemplo con el artículo *camaque* (str. 9). El nombre latino *Dusicyon culpaeus* no se usa tanto, más conocidas son las denominaciones *Lycalopex culpaeus* o *Pseudalopex culpaeus* y por eso según el primero no fue tan fácil encontrar el nombre checo. Tampoco el nombre checo es unívoco, aparecen dos denominaciones, *pes horský* o *liška patagonská*. Por lo tanto en el trabajo mencioné los dos nombres. En el diccionario también aparecen sólo los géneros de los animales y esto resolví con el nombre genérico y con la pequeña descripción. La búsqueda de los nombres de la flora fue más difícil porque en la mayoría de las palabras no existe el nombre checo. La excepción es con pocas denominaciones como *cañawa* (*merlík bledý*, str. 11), *chilijchi* (*zarděnice kohoutí*, str. 33) o *isañu* (*ličořeřišnice hlíznatá*, str. 45) que lo tienen. El resto de los nombres menciono sólo con el nombre latino o intenté buscar por lo menos la denominación genérica checa y luego añadí la descripción corta. Como ejemplo mencionaré la expresión *coca de cabra* que escribí con el nombre genérico y los nombres latinos, *kapary* *Capparis salicifolia*, *Capparis speciosa*, *Capparis tweediana* (str. 17) o el artículo *cowa*¹ que escribí como *saturejky* *Satureja boliviana*, *Satureja parviflora* (str. 21). Es muy bueno que en el diccionario original aparecen los nombres latinos porque sólo según el lema mestizo no encontré casi nada, sólo *cóndor*, *guanaco*, *llama* y *jucumari* y en cuanto a las plantas, *coca*, *choclo*, *chucupi* o *locoto*.

Las clases de palabras forman otra parte con que fueron los problemas. Los adverbios, las locuciones y las interjecciones son representadas menos que los adjetivos y los substantivos. Los adjetivos se combinan con los substantivos en la mayoría de los vocablos. Sobre todo se trata de las expresiones que se refieren a las personas y a las cosas cotidianas y las tengo escritas sólo en el género masculino. Sólo en las cosas femeninas mencioné por

supuesto el género femenino como en los artículos *chichu* o *chichuda* (str. 32) que significan embarazada o preñada.

Las interjecciones y la búsqueda de los equivalentes checos fueron muy difíciles. Aquí la traducción de la definición fue de verdad sencilla pero en algunos casos encontrar el equivalente checo fue terrible. Se trata principalmente de las interjecciones que se usan en los juegos bolivianos o en las fiestas locales. Para estas expresiones el checo no tiene las palabras y por eso intenté pensar algo parecido que tenemos en nuestro país. Como ejemplo mencionaré el artículo *¡cancha!* que se usa en el fútbol o en el billar (str. 10) y que traduje como *házej!* o *hra!*. Otro ejemplo es *¡capuja!* que se usa en el juego infantil del mismo nombre (str. 12) y que traduje sencillamente como *plác.* También aparecen las interjecciones normales que imitan los sonidos que se producen al rajarse algo como *¡caj!* (rup, str. 6), el sonido que produce una bofetada como *¡chápa!* (plesk, str. 28) o *¡chultín!* que es el sonido para la caída de una persona en el agua (šplouch, str. 38). Las más fáciles fueron del tratamiento cariñoso porque el checo para esto tiene muchas palabras. Mencionaría las expresiones como *¡colila!*, *¡colilitay!* (str. 18), *¡chuncu!*, *¡chunquitu!* o *¡chunquituy!* (str. 39) que traduje como *miláčku!*, *drahoušku!*, *lásko!*. Además querría mencionar que tengo ambos signos de exclamación escritos detrás del lema. La razón es la ordenación según el alfabeto, así es más fácil orientarse en el diccionario.

Los sustantivos forman la mayor parte del diccionario del Léxico mestizo. Aquí el problema principal fue con los géneros. En la mayoría de los casos son mencionados pero en algunas locuciones faltan o faltan en los artículos que se refieren a otras palabras. Intenté buscarlos en el diccionario de americanismos y también en Internet pero no encontré casi nada. En algunos artículos escribí el género que se refiere a toda la locución. Como ejemplo mencionaré el vocablo *chullur* (str. 38), en el diccionario original de Coello Vila en el lema está escrita sólo la etimología de la palabra, la clase de palabra o el género son mencionadas en la locución *hacer chullur* (aquí es tr.) y por eso la utilicé para el lema principal. En el resto escribí la clase de palabras que se refieren a otras expresiones. Para la muestra pondría el artículo *curaj* (str. 23) que no tiene ninguna definición, sólo la etimología de la palabra. Aparece aquí como una locución *curaj wawa* y se ella refiere a la expresión *wawa*. De esta expresión utilicé la clase de palabras (subst.). Sólo dos casos que no tienen mencionados los géneros, encontré en el diccionario quechua en Internet (<http://aulex.org/que-es>) y allí además fueron puestas sólo las clases de palabras. Se trata de los artículos *chuchawi* (str. 37) y *chusu* (str. 42). En el diccionario del Léxico mestizo utilicé para los sustantivos las abreviaturas de

m., f., m/f. y adj/subst. cuando aparecen también las acepciones adjetivas en el lema. Esta combinación aparece frecuentemente en el diccionario.

Al final querría mencionar los ejemplos concretos con que tuve problemas. Elegí las expresiones más difíciles para la traducción y para la búsqueda de los equivalentes checos. Como primero describía un poco la traducción de las palabras quechuas al checo. Esto fue más o menos fácil porque la traducción al español que se menciona en la etimología del lema, fue acertada y por eso la traducción al checo fue ya fácil. Aquí pondría el ejemplo de la expresión *ekoko* (str. 43), la palabra quechua *iqiqu* significa en español enano. Por el contrario aparecen también las denominaciones quechuas que fueron difíciles para la traducción, en estos casos falta el contexto que puede acercar el significado. Como ejemplo mencionaría el artículo *chuseador* (str. 41), en quechua tiene el origen en *chusiyay* que significa „destapar un conducto con un alambre fino” (LM, str. 140). Aquí no está totalmente claro el significado pero lo traduje como *vyčistit potrubí tenkým drátem*. Las palabras quechuas aparecen en todos los lemas del diccionario pero en algunos casos no están mencionadas. Aquí también aparece la repetición de las definiciones que me parece innecesaria. Por eso cuando aparecen por ejemplo cinco lemas seguidos que tienen el mismo origen, lo menciono solamente en el primer vocablo. Cuando aparece el mismo origen otra vez más adelante, escribo esta definición entera una vez más.

La palabra *camuda* (str. 9) expresa una manera como ganar el juego “al sapo” pero cuando no lo conozco y en nuestro país no lo tenemos es muy difícil intentar algo que acercaría el artículo. Pero intenté *náhodné držení tisu v ústech* que más corresponde a la expresión y añadí la explicación que se refiere al este juego.

Otra vez para este lema en checo no existe el equivalente. Se trata de la palabra *canchamina* (str. 10) que significa el campo que tiene socavones donde se acumula el resto de las piedras. Esto resolví con la descripción y la adaptación al checo como *pole blízko propadlin, kde se hromadí haldy po třídění*. De verdad esta definición no se pudo hacer más simple.

El término *cangalli* (str. 11) pertenece al vocabulario minero, aquí se trata también de la expresión sin equivalente checo adecuado, de las piedras que forman un falso lecho. Otra vez tuve que describir la definición para sonar normalmente y añadir la explicación (*hromada železitých kamenů, která vytváří falešné koryto; ► může se zde objevit zlatý písek*).

El vocablo *cayma* (str. 16) tampoco fue fácil para traducirla porque es descrito un poco difícil. Ahora se trata de la expresión de la vida cotidiana que expresa el comportamiento de la persona que se comporta sin entusiasmo. Aquí intenté *apatický člověk, bez nadšení*.

El verbo *challar* (LM, str. 102, 103; str. 26) también fue un poco difícil para la traducción que se dedica a las tradiciones bolivianas. Pero aquí querría mencionar que en el diccionario original aparecen seis acepciones pero dos son totalmente iguales y por eso escribí sólo cinco acepciones.

La última expresión que querría mencionar es la interjección *¡choy!* (str. 37) que además se usa para enfatizar una frase. En este caso el checo no tiene ninguna palabra porque en checo utilizamos para esto el imperativo. Pero al final intenté una expresión universal que también puede aparecer con los imperativos que es *no tak!*

Durante este trabajo encontré las dificultades que resolví de alguna manera aceptable. Estas expresiones provienen del otro ambiente y por eso en checo no existen equivalentes para ellas.

6. Conclusión

Mi tesina se dedica al léxico mestizo de Bolivia del que creé un diccionario. El trabajo se refiere a la traducción de las expresiones que provienen principalmente del quechua y a la búsqueda de los equivalentes checos. En el comentario mencioné la estructura de los artículos, el método de la traducción, el campo temático y las regiones donde aparecen las palabras del mismo tema. Sobre todo en el comentario describí los problemas y las dificultades que aparecieron en el trabajo. Se trata de los errores del diccionario original y de los problemas generales con la traducción y la búsqueda de los equivalentes. Siempre escribí los ejemplos concretos que muestran lo que describí detalladamente. Para la traducción me ayudaron mucho diferentes diccionarios tanto monolingües como bilingües o también por ejemplo el diccionario de los sinónimos.

En este trabajo intenté acercar las expresiones del léxico mestizo que se refieren a diversos temas, por ejemplo a la fauna y flora, a la minería, a la agricultura o también a la cultura y a la vida cotidiana boliviana. No fue tan fácil traducir estas expresiones o buscar los equivalentes checos porque provienen del otro país, de la otra cultura y del distinto ambiente. Para muchas palabras los mestizos tienen su denominación que en español general no se usa y el significado tiene que describirse. En estos casos el checo tampoco tiene una denominación y por eso tuve que describirlas también con más palabras o con una explicación más larga. Los términos más problemáticos fueron de la minería o de los trabajos tradicionales y también algunas expresiones de la vida diaria.

El tema del léxico mestizo que hice es muy interesante porque presenta el vocabulario del distinto ambiente y de la cultura que tiene el origen en Imperio incaico que es para nosotros algo exótico. Crear este diccionario del Léxico mestizo me parece muy bueno y útil porque se trata del habla actual y diario que se utiliza principalmente en Bolivia pero también se usa en Perú o Ecuador. Durante la elaboración conocí muchas cosas nuevas y también aprendí nuevas palabras de todo tipo que me ampliaron el vocabulario. Por eso me parece muy útil hacer este tema para mi tesina.

7. Annotation

Bočková Iva

Department of the Romance Studies at the Philosophical faculty

Dictionary of americanism. Lexicon mestizo: C, CH, D, E, G, H, I, J, K, L, LL

Thesis supervisor: Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Number of pages: 71

Number of characters (excl. spaces): 207 149

Keywords: mestizo idioms, Bolivia, dictionary, translation, equivalent, everyday life

Thesis character: This work inquires into the mestizo idioms, which are the typical for Bolivia. These idioms come from Quechua or Aymara languages mainly. The work includes a production of the dictionary, a translation of the individual terms, a search of the Czech equivalents and commentary. The words are of the different kinds. There are the mining idioms, the idioms of an agriculture and a culture, everyday expressions, names of typical meal, a local fauna and flora. Some terms of abuse are included here too.

8. Anotace

Bočková Iva

Katedra romanistiky FF UP

Slovník amerikanismů. Mestické výrazy: C, CH, D, E, G, H, I, J, K, L, LL

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Počet stran: 71

Počet znaků: 207 149

Klíčová slova: mestické výrazy, Bolívie, slovník, překlad, ekvivalent, každodenní život

Hlavní rysy práce: Tato práce se zabývá mestickými výrazy, typickými pro Bolívii, které pocházejí převážně z kečuánštiny nebo aymaráštiny. Především jde o tvorbu slovníku, překlad jednotlivých termínů, hledání českých ekvivalentů a komentář. Jedná se o slova všeho druhu, mezi kterými jsou hornické výrazy, výrazy ze zemědělství, kultury, každodenního života, názvy typických jídel, místní fauny a flory, ale také se zde objevují nadávky.

9. Bibliografía

Fuente primaria:

COELLO VILA, C., director, VILLEGAS PINTO, E. - SOTO RODRÍGUEZ, M., redactores: *Léxico Mestizo. Diccionario de préstamos del quechua al castellano boliviano, Presencia del quechua en el castellano boliviano I*, Instituto Boliviano de Lexicografía y otros Estudios Lingüísticos, La Paz, 2009.

Fuentes secundarias:

ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA: *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

DUBSKÝ, Josef: *Velký španělsko-český slovník, I, II*, Praha, 1999.

DUBSKÝ, Josef – REJZEK, Vladimír, *Španělsko-český, česko-španělský slovník*, LEDA, 2007.

CHALUPA, Jiří a kol., *Španělsko-český, česko-španělský slovník*, Fin Publishing, 2008.

KLIMEŠ, Lumír, *Slovník cizích slov*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1998.

MALARET, Augusto: *Diccionario de americanismos*, 3a ed., Buenos Aires, 1946.

MARTINCOVÁ, Olga a kol., *Pravidla českého pravopisu*, Pansofia, Praha, 1994.

MORÍNIGO, Marcos A.: *Diccionario del español de América*, Madrid, 1993, 2a ed.: 1996.

PALA, Karel – VŠIANSKÝ, Jan, *Slovník českých synonym*, Nakladatelství Lidové noviny, 2000.

Páginas del web:

BIOLOGICAL LIBRARY: <http://www.biolib.cz> [14/3/2013]

DRAE: <http://www.rae.es/rae.html> [25/2/2013]

<http://aulex.org/que-es> [10/2/2013]

www.slovník.cz [6/2/2013]

10. Anexo

liška patagonská (pes horský)

vačice opossum

vřešťan rezavý

vřešťan černý

lama guanako

lama krotká

medvěd brýlatý

kalous pustovka

karančo jižní

kondor andský

střízlík ostřicový

drozd jihoamerický

kokainovník kolumbijský

Eschweilera coriacea

kokainovník pravý

Acacia caven

Baccharis salicifolia

Mutisia acuminata

ličořeřišnice hlíznatá

dosna indická (jedlá)

flámie incká

zarděnice kohoutí

Buddleja tucumanensis

erque

charquecán

chupe de maní

charque

chaque de quinua